

GSI JOURNALS

SERIE A
ADVANCEMENTS IN
TOURISM, RECREATION AND
SPORTS SCIENCES
(ATRSS)

VOLUME: 5 ISSUE: 1 YEAR: 2022
E-ISSN: 2645-9116

GSI JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 5 Issue: 1

JOURNAL INFO (COPYRIGHT)

Journal Name	GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences
E-Mail	Takicanmetin@gmail.com
Web	https://dergipark.org.tr/en/pub/atrss
Adress	Kırklareli Üniversitesi, Kayalı Yerleşkesi, Turizm Fakültesi Merkez/Kırklareli
Publisher	Taki Can METİN
E-ISSN	2645-9116

GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 5 Issue: 1

EDITORIAL BOARD

Chef in Editor

Öner Demirel - Kırıkkale University

Co-Editor

Taki Can METİN - Kırıkkaleli University
Hilmi Rafet Yüncü - Anadolu University

Editorial Board Members

Şükran ŞAHİN - Ankara University
Alper ÇABUK - Eskişehir Technical University
Saye Nihan ÇABUK - Eskişehir Technical University
Koray VELİBEYOĞLU - İzmir Institute of Technology

Özkan TÜTÜNCÜ - Dokuz Eylül University
Elif TOKDEMİR DEMİREL - Kırıkkale University
Onur ÇAKIR - Kırıkkaleli University
Nedim KEMER - Kırıkkale University

Section Editors

Ömer Kamil ÖRÜCÜ - Süleyman Demirel University
Müge A. MUNUSTURLAR - Eskişehir Technical University
Özlem ERDOĞAN - Kırıkkaleli University
Savaş EVREN - Gümüşhane University

Onur ÇAKIR - Kırıkkaleli University
Arif YÜCE - Eskişehir Technical University
Hakan KATIRCI - Eskişehir Technical University

Layout Editors

M. Bihter BİNGÜL BULUT - Kırıkkale University
Emrullah TÖREN - Kırıkkaleli University
Tuba Gizem AYDOĞAN - Kırıkkale University

Kader GEDİK - Kırıkkaleli University
Seyhan SEYHAN - Karadeniz Technical University
Pınar Özge YENİÇIRAK - Karadeniz Technical University

Statistic Editors

Oytun Emre SAKICI - Kastamonu University

Foreign Language Editors

Elif TOKDEMİR DEMİREL - Kırıkkale University

International Advisory Board

Amitabh UPADHYA - Skyline University College
Andjela J. STOJANOVIĆ - Mediteranean University
Athula GNANAPALA - Sabaragamuwa University
Dimitrios DIAMANTIS - Les Roches Glb. Hosp. Edu.
Francesco FAVIA - Universitas Sancti
Gamal S. A. KHALİFA - Lincoln University College
Giuliano BİFOLCHİ - University of Rome Tor Vergata
Haywantee RAMKISSOON - Curtin University
İldikó BALATONİ - University of Debrecen
Mir Abdul SOFİQUE - University of Burdwan
Mohammed Adel ATTİA - Minia University
Mukhles Al-ABABNEH - Al-Hus. Bin Tal. University
Piyush SHARMA - Amity University
Rogelio Jr. FLORES - University of Averio
Salvatore AMADUZZI - University of Udine
Sergej GRİČAR - University of Novo mesto
Sonia MİLEVA - Sofia University
Stephanie MORRİS - The Emirates Acad. of Hosp.
Timo DERİCKS - HZ University of Applied Sciences
Vojtěch MERUNKA - Czech Uni. of Life Sciences

National Advisory Board

Mustafa Cevdet ALTUNEL - Kırıkkaleli University
Kerem Yıldırım ŞİMŞEK - Eskişehir Technical University
Savaş EVREN - Gümüşhane University
Melike ULUÇAY - Yaşar University
Serhat Adem SOP - Mehmet Akif Ersoy University
Mustafa KESİCİ - Kırıkkaleli University
Serkan TÜRKMEN - Çanakkale Onsekiz Mart University
Yeşim KOBA - Dokuz Eylül University
Şebnem ERTAŞ BEŞİR - Akdeniz University
Ebru GÜNLÜ - Dokuz Eylül University
Sonay ÇEVİK - Karadeniz Technical University
Atilla GÜL - Süleyman Demirel University
Kaplan UĞURLU - Kırıkkaleli University
Elif BAYRAMOĞLU - Karadeniz Technical University
Mehmet Han ERGÜVEN - Kırıkkaleli University
Seçkin ESER - Kırıkkaleli University
Bilal DEVECİ - Kırıkkaleli University
İlke BAŞARANGİL - Kırıkkaleli University
Nilufer TOYLAN VATANSEVER - Kırıkkaleli University
Sibel SÜ ERÖZ - Kırıkkaleli University

GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 5 Issue: 1

CONTENTS

Authors	Article	Page
Research Articles		
Mehmet Ertaş	Examining Mountaineering as an Outdoor Leisure Activity: A Qualitative Study [en] Doi: 10.53353/atrss.1017301	16-26
Hatice Oya Eşbah Sara Demir Yalçın Yıldırım	Akarsu Koridorlarında Akustik Konforun Değerlendirilmesinde İşitsel Peyzajın Rolü, Ayvalı Dere Örneği [tr] The Role of Auditory Landscape in Evaluation of Acoustic Comfort in Stream Corridors, Ayvalı Dere Sample [en] Doi: 10.53353/atrss.1055255	27-43
Kübra Aşan	Bağımsız Bisiklet Turistleri [tr] Independent Cycling Tourists [en] Doi: 10.53353/atrss.1056986	44-57
Betül Kodaş Metin Özçelik	Ziyaretçilerin Yavaş Turizm Motivasyonlarının Belirlenmesi: Halfeti Örneği [tr] Determining Visitors' Motivation for Slow Tourism: The Case of Halfeti [en] Doi: 10.53353/atrss.1050740	58-72
Nazlı Deniz Ersöz Merve Dilman Sara Demir Volkan Müftüoğlu	Streams Under Urban Pressure: Blue-Green Infrastructure Planning and Design Approaches for Bursa Ayvalı Creek Corridor [en] Doi: 10.53353/atrss.1055289	73-84
Gül Sayan Atanur Merve Ersoy Mirici Nazlı Deniz Ersöz Kübra Han	A Preliminary Assessment on the Accessibility of Urban Green Spaces: The Case of Bursa, Yıldırım [en] Doi: 10.53353/atrss.1038032	85-93
Review Articles		
S. Gül Güneş Kübra Gündoğdu Hasan Suat Aksu	ULAKBİM Tarafından Taranan Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanmış Gönüllü Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analiz [tr] Bibliometric Analysis of Volunteer Tourism Articles Published in National Reviewed Journals Indexed by ULAKBİM [en] Doi: 10.53353/atrss.980788	1-15

GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences
(GSI Dergileri Seri A: Turizm, Rekreasyon ve Spor Bilimlerindeki Gelişmeler)

ATRSS 2022, 5 (1): 1-15 - Review Article/Derleme Makale - Received/Geliş T.: 14.08.2021 - Published/Kabul T.: 30.11.2021

ULAKBİM Tarafından Taranan Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanmış Gönüllü Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analiz*

S. Gül GÜNEŞ, Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, gulgunes@selcuk.edu.tr, Konya, Türkiye, ORCID: 0000-0003-1107-7372

Kübra GÜNDOĞDU, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, kubra.gundogdu1@outlook.com, Konya, Türkiye, ORCID: 0000-0003-3810-6858

Hasan Suat AKSU, Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, hasansuat.aksu@selcuk.edu.tr, Konya, Türkiye, ORCID: 0000-0001-8196-129X

Öz

Son yıllarda turizmde adalet duygusu ile gelişen özel ilgi turizm türlerinden gönüllü turizm, gönüllü hizmet anlayışına dayanmaktadır. Çalışma, gönüllü turizm konusunda yapılan makalelerin çeşitli kriterler doğrultusunda incelenmesi, literatüre sağlayacağı katkı ve bu alanda çalışacak olan araştırmacılara örnek olması açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı 2000-2020 yılları arasında ULAKBİM tarafından taranan ve Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanlarında makaleler içeren ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış "Gönüllü Turizm" konulu makalelerin bibliyometrik analizini gerçekleştirmektir. Bu amaç doğrultusunda ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış; başlık, anahtar kelime, özet ve konu içerisinde "Gönüllü Turizm" geçen makaleler incelenmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan 45 adet makaleye ilişkin verileri çözümlmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; Türkiye'de gönüllü turizm kapsamındaki araştırmaların 2011 ve 2015 yılı arasında ivme kazandığı ve özellikle 2015 yılından itibaren artış gösterdiği, makalelerde daha çok nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, ayrıca büyük bir çoğunluğunun Türkçe hazırlandığı belirlenmiştir. Bu noktalardan hareketle, Türkiye'de gönüllü turizm konusunda farkındalığın artmasını sağlamak için bu alanda yapılan araştırmaların nicelik ve nitelik olarak artırılması ve çeşitlendirilmesinin yanı sıra yabancı dilde yapılan çalışmaların da artırılması gerektiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gönüllü turizm, bibliyometrik analiz, ULAKBİM, makale

Bibliometric Analysis of Volunteer Tourism Articles Published in National Reviewed Journals Indexed by ULAKBİM

Abstract

Voluntary tourism, one of the alternative tourism types developed with a sense of justice in tourism recently, is based on the understanding of voluntary service. This study is important for several reasons; examining studies in line with various criteria, contributing to the literature and setting an example for researchers who will work in this field. Therefore, articles on "Volunteering Tourism" published in the national refereed journal system indexed by ULAKBİM between 2000-2020 are analyzed and keyword "Volunteer Tourism" in the title, abstract, keywords, and content were examined. Content analysis method was used to analyze the data. According to the results; In Turkey, voluntary tourism studies have gained importance between 2011-2015. Especially publications have been increased since 2015 and it was determined that the majority of the articles were prepared in Turkish and quantitative research methods used generally. Based on the results, suggestions have been made to increase and diversify the quality and quantity of research conducted in this field to raise awareness on volunteer tourism in Turkey. Besides, it has been revealed that studies in foreign languages should be increased.

Keywords: Volunteer tourism, bibliometric analysis, ULAKBİM, article

* Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

1. Giriş

Covid-19 küresel salgınının özellikle son iki yıldır yaşanan yıkıcı etkileri öncesinde turizm, yaklaşık 60 yıldır dünyanın en hızlı büyüyen ve değişen sektörlerinden biri haline gelmek için sürekli gelişme ve çeşitlilik göstermiştir (Güneş & Dülger, 2020). Turizm sektörünün gösterdiği hızlı gelişim ile doğru orantılı olarak bu alanda gerçekleşen bilimsel araştırmaların ve dergilerin sayısında da artış görülmektedir (Böyüközlü & Oktay, 2020). Üçüncü dünya ülkeleri, turizm rekabetini avantajlı bir şekilde yürütmekte ve turizmin bütün fırsatlarından yararlanmaktadırlar. Turizmin istihdam yaratma, döviz getirisi, bölgesel kalkınma gibi ekonomik etkileri, bu ülkelerin turizm arz ve talebini arttırmaya yönelik çabalarını arttırmaktadır. Fakat bu katkılar genellikle yerel halka çok az ulaşmaktadır. Bunun farkında olan bazı bilim insanları yerel halkı da turizm faaliyetlerine dahil edecek ve onların da turizmin katkılarından faydalanmalarını sağlayacak alternatifler öne sürmüşlerdir (Scheyvens, 2002). Diğer yandan, çoğunlukla kitle turizminin oluşturduğu yıkıcı etkileri onarmak için geliştirilen özel ilgi turizm çeşitleri ile çevre duyarlı faaliyetlerde de artış yaşanmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmelerle birlikte, turizmde sürdürülebilir gelişime katkı niteliğinde olan tarım turizmi, kültür turizmi, ekoturizm, toplum temelli turizm ve gönüllü turizm gibi turizm türleri ortaya çıkmıştır (Lyons & Wearing, 2008).

Gönüllü turizm genel yapısı itibarıyla gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkelere gönüllü katılımcıların gönderilmesi şeklinde yapılan bir faaliyettir. Bu faaliyetlerin başarılı bir şekilde gelişmesi için gönüllü gönderen ve gönüllü kabul eden organizasyonlar arasında sağlıklı bir iletişim kurulması önemlidir (Özkul & Birinci, 2018).

Gönüllü turizmin temelini, turistlerin seyahat ettikleri destinasyonlarda tatillerinin bir parçası olarak bölgelerin ve bölge halkının kalkındırılmasına yönelik faaliyetlere katılmaları oluşturmaktadır. Genel olarak gençlere ve gelir düzeyi yüksek kişilere hitap etmektedir (Tomazos & Butler, 2009). Kişiler, bireysel olarak veya kurumlar aracılığı ile az gelişmiş ülkelere seyahat ederek, tatillerinin yanı sıra sosyal sorumluluk projelerinde bir kar amacı gütmeksizin çalışmaktadırlar. Bu çalışmalar, yoksulluğun giderilmesi; istihdam, eğitim ve öğretim konusunda destek sağlanması; çevrenin, tarihi ve kültürel yapıların korunması ve yenilenmesi gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Özetle, son yıllarda turistlerin ilgi odağı haline gelen gönüllü turizm; yerelde kalkınmayı sağlayan ve turizmin olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlayan önemli bir özel ilgi turizmi türüdür (Kurnaz, 2020).

Turizmin çok disiplinli bir alan olması, yayımlanan çeşitli konulardaki çalışmaların bibliyometrik analizlere tabi tutulmasının önünü açmaktadır. Bibliyometrik analiz; yapılan çalışmaların yöntem, teknik, yoğunluk gibi özelliklerinin incelenmesini sağlamaktadır. Bu analiz, turizm ile ilgili çalışmaların mevcut durumunun ne olduğu ve gelecekte nasıl şekilleneceği doğrultusunda rehberlik edebilir (Ercan, 2020). Ancak literatürde gönüllü turizm ile ilgili az sayıda çalışmanın tespit edilmiş olması, bu araştırmayı sınırlayan bir etmen olmuştur.

Bibliyometrik analiz çalışmalarının belirli bir zaman aralığında yapılması, ilgili bilimsel iletişim kaynağının kronolojik olarak gelişiminin belirlenmesi açısından önemlidir. Bu çalışma yöntemi birçok bilim insanının tercihinde olan bir araştırma yöntemi olmuştur (Şahin & Acun, 2015). Bu çalışmada, Türkiye’de yayımlanan makalelerde turizmde sürdürülebilir gelişme açısından önemli bir niş pazar haline gelen gönüllü turizmin gelişimini incelemek ve bu konuda ilgili literatüre katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, 2000-2020 yılları arasında ULAKBİM tarafından taranan ve Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanlarında çalışmalar içeren ulusal hakemli dergilerde gönüllü turizm konusuna yer veren makalelerin bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir.

2. Gönüllülük ve Gönüllü Turizm

Gönüllülük bireylerin hiçbir maddi kazanç ve çıkar beklentisi içine girmeden direkt kendi faaliyetleri veya kurumlar aracılığı ile üçüncü şahıslara yarar sağlamak amacı ile çevre ve toplumların yararına yapılan

faaliyetlerde kendi arzu ve istekleriyle görev üstlenmeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Bang & Ross, 2009; Koşan & Güneş, 2009). Palabıyık (2011) ise gönüllüğü; herhangi bir zorlama olmadan, beklenti içerisine girmeden, toplumun yararı düşünülerek, kurumlar aracılığı ile yapılan faaliyetler olarak açıklamaktadır. Literatürde iki tür gönüllülük kavramı vardır. Birincisi kendiliğinden gelişen plansız gönüllülük hareketi, diğeri ise kurum ve kuruluşlar tarafından planlanmış organize gönüllülük faaliyetleridir (Koşan & Güneş, 2009).

Toplumlara ve çevreye daha az etkide bulunan ve turizm faaliyetlerini toplumlara ve çevreye yararlı kılan bir özel ilgi turizmi türü olarak gönüllü turizm, turizm faaliyetleri ile gönüllülük faaliyetlerini bir araya getirmektedir. Gönüllü turizm fedakarlık gerektirir ve bu sebeple yapı olarak diğer turizm çeşitlerinden daha farklı ele alınmaktadır (Lee & Zhang, 2020). I. Dünya Savaşı ile birlikte gönüllülük faaliyetleri ve bu faaliyetleri organize eden sivil toplum kuruluşları belirgin bir şekilde hayata geçmiştir. Bu örgütlerden bir tanesi de İngiliz Kızılaç kuruluşudur. Bu kuruluş 1909'da Avrupa çapında gönüllü hemşirelerle sağlık yardımlarını düzenlemiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1951'de Uluslararası Avustralya Gönüllüleri kurulmuş ve gönüllülük hareketi devlet tarafından desteklenmiştir. Daha sonra 1953 yılında Uluslararası Gönüllü Hizmetleri kurulmuştur. 1961 yılında ise gönüllülük faaliyetlerini önemli bir sıçrayış yaşatan 55 ülkede projeler yapan Barış Gücü'nü kuran Başkan eski Amerika Birleşik Devletleri başkanı Kenedy olmuştur. Barış gücü iki yıllık hizmet ile 14.500 gönüllü ile işbirliği yapmıştır. 1958 yılında Birleşmiş Milletler kendi gönüllü kuruluşlarını oluşturarak kendi gönüllü turizm faaliyetlerini geliştirmiştir (Tarinç, 2020).

Gönüllü turizm faaliyetlerinin kamu ve özel sektör ortaklığı ile gerçekleştirildiği düşünüldüğünde, yerel toplumların refah seviyesini artırma çalışmalarında turistlerin görev alması ve bu süreçte kamu kurum ve kuruluşlarının Sivil Toplum Kuruluşları ile iş birliği içerisinde hareket etmesi önemlidir (Kozak & Türktarhan, 2012).

Katılımcılar açısından gönüllü turizm, yerel toplumlarda eğitim eksikliğini giderilmesine; kadın istihdamının artırılmasına; kadın ve çocuklara yönelik istismarının önlenmesi konusunda çalışmaların yapılmasına; yerel toplumların tarihi, doğal, kültürel zenginliklerinin korunmasına ve ekonomik, sosyal, fiziksel açıdan iyileştirilmesine yönelik gönüllü faaliyetlerin yürütülmesi sağlamanın yanı sıra bireylerin kendi iç huzurunu yaşayabilecekleri ve bu süreçte turizm faaliyetlerine katılarak tatillerini gerçekleştirebilecekleri bir turizm çeşididir (Ar & Uğuz, 2014; Stoddart & Rogerson, 2004).

Gönüllü turizme katılanların demografik yapısı incelendiğinde, daha çok ekonomik durumu iyi olan ve esnek seyahat şartlarına sahip kişiler ile genç bireylerden oluştuğu görülmektedir. Gezgin olarak da nitelendirilen bu kişiler için, motivasyon oluşturacak aktivitelere katılmak ve farklı deneyimler yaşamak önemlidir (Scheyvens, 2002). Katılımcıların bazıları kariyer planlaması içerisinde gönüllü faaliyetlere katılım gösterebilir de daha çok geri kalmış ülke ve bölgelerin geliştirilmesi, ekonomik kalkınması, tehdit altında olan bitki ve hayvan türleri ile kültürel, tarihi ve doğal unsurların korunması amacı ile gerçekleşmektedir. Bu nedenler doğrultusunda gönüllü turizm faaliyetleri için genel olarak tercih edilen bölgeler; Afrika, Asya ve Pasifik olmaktadır (Wilkinson, vd., 2014).

Gönüllü turizm katılımcılarının deneyimleri sonrası alışkanlık ve tutumlarında değişiklikler yaşandığı ve bu durumun hayatlarına da etki ettiği savunulmaktadır. Örneğin, gönüllü faaliyet sonrası katılımcıların hayata dair değerlendirmelerinde maddi varlıklara yönelişten çok maneviyata önem verme şeklinde bir değişim gözlemlenebilmektedir (Zahra & McIntosh, 2007). Bu nedenle, gönüllü turizmin sadece yerel toplumlar üzerinde değil katılımcı turistler üzerinde de önemli etkiler oluşturduğunu söylemek mümkündür (Palacios, 2010).

Araştırmalar son yıllarda turizmin deneyimsel yapısının daha çok ortaya konduğunu, toplumsal ve doğal değişime odaklandığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte seyahatlerin de turizmin olumlu etkilerine odaklanması ve yerel toplumların refahına yönelik ilgi özel ilgi turizmi kavramının önem kazanması söz konusu olmuştur. Özel ilgi turizmi kapsamında ele alınabilecek gönüllü turizm de amaç olarak

sürdürülebilir gelişmeyi destekleyen, toplumların ve bölgelerin gelişimine odaklanan bir turizm çeşidi olarak nitelendirilmektedir. Özellikle son yıllarda gelişimi ivme kazanan bu turizm türüne yönelik araştırma çalışmalarının sayısında da artış yaşanmıştır (Coghlan & Fennell, 2009; Yılmaz, 2019; Leong vd., 2020; Romero vd., 2021).

Günümüzde tüm dünyada gönüllü turizm faaliyetlerini düzenleyen çok sayıda kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların bazıları çalışmalarını gençlik turizmi ile birlikte yürütmektedir. Kanada'da kurulan "Canada World Youth"; yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve kadın haklarının korunması konusunda Avustralya'da faaliyet göstermektedir. Benzer şekilde, "Inter Cultural Youth Exchange", "International Cultural Youth Exchange", "Volunteer Action for Peace", "World Youth International" ve "Religious Youth Services" gibi temel amacı gönüllülük ve gençlik turizmi olan kuruluşlar; insan hakları ve kadın haklarının korunması, salgın hastalıklar hakkında bilgilendirme, sokak çocuklarının topluma kazandırılması, ilkokul inşaatı ve evsizlere barınma yerlerinin yapılması şeklinde faaliyetler yürütmektedirler. Bu organizasyonların gönüllü seyahat düzenledikleri hedef destinasyonlar arasında; Kosta Rika, Kolombiya, Panama, Tanzanya, Ekvator, Hindistan gibi ülkeler yer almaktadır (Kozak & Türkatarhan, 2012).

3. Bibliyometrik Analiz

Bibliyometrik kelimesi biblio ve metric kelimelerinin birleşiminden oluşmakta ve köken olarak eski Yunancada (greek) kitap anlamına gelen biblio kelimesinden gelmektedir. Bibliyometrik bilimsel yazıların, kitapların istatistiksel ve matematiksel açıdan incelenmesi ve değerlendirilmesi için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem ile yazarların, dergilerin, kurumların değerlendirilmesi yapılabilir (Bozok, Kılıç & Özdemir, 2017). Fahimnia vd. (2015)'e göre bibliyometrik analiz, kitap, dergi, makale vb. bilimsel araştırmaların istatistiksel ve matematiksel analizleri ile belirli parametreler doğrultusunda incelenmesidir. Bibliyometrik analiz yöntemi son yıllarda adını çokça duyuran ve gündemde olan bir analiz yöntemi olmakla birlikte aslında ilk bibliyometrik analiz yönteminin kullanımı 1920'lerden öncesine dayanmaktadır (Bozok vd., 2017). Polat vd. (2019)'a göre; bibliyometri alanından yapılan ilk çalışma 1917 yılında Cole ve Eales tarafından anatomi alanında yapılmış çalışmaların analizleridir.

Kitaplar, dergiler ve diğer bilimsel iletişim araçlarının bibliyometrik analizinin yapılması bu çalışmaların karşılaştırılmasında, hangi çalışmaların daha çok kullanılıp yarar sağladığının belirlenmesinde ve etkin yazarların, çalışmaların ve dergilerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Ulu & Akdağ, 2015). Bibliyometrik analiz tanımlayıcı ve değerlendirci olarak iki başlık altında incelenebilir. Tanımlayıcı bibliyometrik analiz çalışması makalelerin genel hatlarını tanımlar nitelikte iken değerlendirci bibliyometrik analiz çalışması makalelerin atıf sayıları ile ilgili verileri derleyerek daha sonra yapılan çalışmaları nasıl ve ne kadar etkilediğiyle ilgilenmektedir (Demirbulat & Dinç, 2017). Bibliyometrik çalışmalar sonucunda bilimsel araştırmalara ve bilimsel iletişime ilişkin belirli bulgulara ulaşmak mümkündür. Elde edilen veriler, dergilere, kitaplara ve ülkelerin bilimsel evrenine yön verebilecek düzeyde olabilir (Karagöz & Kozak, 2014).

4. Yöntem

Bu araştırmada, gönüllü turizm konusunda Türkiye'de yayımlanan makalelerin içerik analizi yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi sayesinde; konuya ilişkin alan yazın gelişiminin ve söz konusu makalelerin özelliklerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Küresel anlamda "Birleşmiş Milletler" tarafından 1972 yılında başlatılan uluslararası çevrecilik hareketleri, 1987 yılında yayımlanan "Ortak Geleceğimiz" adlı rapor ile geçtiğimiz yüzyıla damgasını vurabilmiştir. Raporun en çarpıcı noktası ise "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramının tanıtılmış olmasıdır. Küresel anlamda çevrecilik hareketlerinin hız kazanmasıyla birlikte 1992 yılında Rio'da "Birleşmiş

Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı" düzenlenmiş ve çevre üzerindeki baskılar bir kez daha uluslararası alanda tartışılmıştır. Süreç içinde kalkınmanın çevreyi göz ardı etmeden gerçekleşmesi konusu giderek önem kazanmış ve Milenyum çağı ile birlikte çevre duyarlı tüketici gruplarının arttığı gözlemlenmiştir. Diğer yandan, bu doğrultuda oluşan talebi karşılamak üzere çevre dostu turistik tesisler de yaygınlaşmaya başlamıştır (Hunter & Green, 1995; Nyberg vd., 1996; Wall, 1997; Tosun, 2001). Tüm bu gelişmelere paralel olarak, turizmde çevreyle uyumlu sürdürülebilir gelişme açısından önemli bir niş pazar olan gönüllü turizm de özellikle son 20 yıldır bilimsel çalışmalarda ele alınan önemli konular arasında yer aldığından; bu araştırmaya dahil edilen makaleler 2000-2020 yıllarını kapsamaktadır.

Çalışmada bu kapsamda, ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde 2000-2020 yılları arasında yayımlanmış makaleler incelenmiştir. Çalışma kapsamında, arama kriteri olarak tüm alanlarda (Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanlarında) başlık, anahtar kelime, özet ve konu içerisinde "Gönüllü Turizm" geçen makaleler incelenmiştir.

Gönüllü turizm kavramının literatürde yeni gelişen bir kavram olması ve çalışma kapsamında incelenen makalelerin 2000-2020 yılları arasında yayımlanmış olması çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Bu çalışma, konu kapsamında belirlenen 45 makalenin bibliyometrik yapılarını tespit etmeyi ve süreç içerisindeki gelişmelerini ortaya koymayı amaçlayan nicel bir araştırmadır. Araştırmada elde edilen veriler Jamovi 1.6.15 paket programına aktararak yüzde ve frekansları alınmıştır. Makalelerin incelemesi ile şu sorulara cevap aranmıştır:

- Makaleler hangi yıllar arasında yayımlanmıştır?
- Makalelerin çıkış noktası nedir?
- Makalelerde kullanılan anahtar kelime yoğunluğu nedir?
- Makaleler kaç yazarla yazılmıştır?
- Makaleler en fazla hangi dilde yayımlanmıştır?
- Makalelerin araştırma yöntemine (nitel, nicel, karma) göre dağılımları nasıldır?
- Makalelerde hangi veri toplama tekniği daha fazla kullanılmıştır?
- Makalelerde araştırılan illerin dağılımı nedir?
- Makalelerde en çok kullanılan veri kaynağı nelerdir?
- Makalelerin konu dağılımı nedir?

4. Bulgular

ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde 2000-2020 yılları arasında gönüllü turizm konusunda yayımlanmış makaleler incelendiğinde, çalışmaların toplamda 31 dergi çerçevesinde gerçekleştirildiği ve bu dergilerin daha çok turizm kapsamında çalışmalara yer verdikleri görülmektedir.

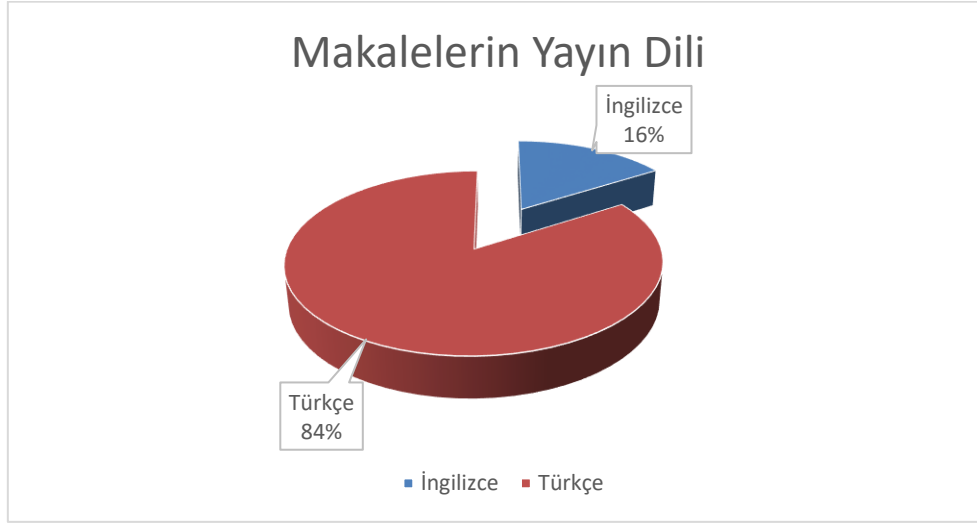
Tablo 1. Makalelerin Yayımlandığı Dergiler

Sıra No	Dergi İsimleri	Frekans	Oran (%)
1	Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi	6	13%
2	Journal of Tourism and Gastronomy Studies	5	11%
3	Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2	4%
4	Journal of Language and Linguistic Studies	2	4%
5	Öneri Dergisi	2	4%
6	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2	4%

7	Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi	2	4%
8	Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi	1	2%
9	Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi	1	2%
10	Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	2%
11	Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi	1	2%
12	Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi	1	2%
13	Folklor/Edebiyat	1	2%
14	IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal	1	2%
15	İ M K B Dergisi	1	2%
16	İleti-ş-im Dergisi	1	2%
17	İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi	1	2%
18	İşletme Araştırmaları Dergisi	1	2%
19	Journal of Education and Future	1	2%
20	Journal of Yasar University	1	2%
21	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	1	2%
22	Manas Journal of Social Studies	1	2%
23	Moment Dergi	1	2%
24	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi	1	2%
25	Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	1	2%
26	Tarih Araştırmaları Dergisi	1	2%
27	Tarih Okulu Dergisi	1	2%
28	Tesam Akademi	1	2%
29	Turizm Akademik Dergisi	1	2%
30	Yükseköğretim Dergisi	1	2%
31	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	2%
	Toplam	45	100%

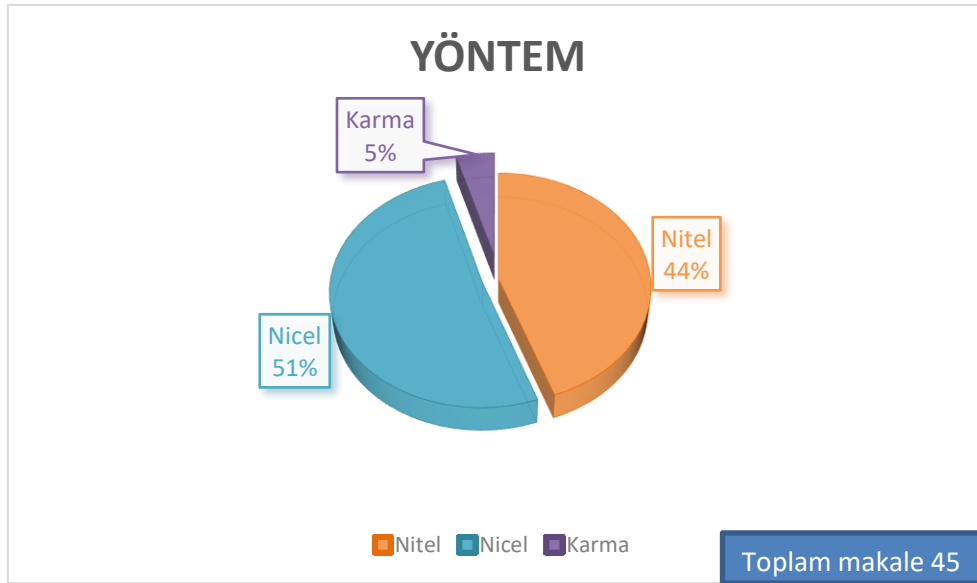
Tablo 1. incelendiğinde dergilerin çoğunlukla üniversite dergileri olduğu sonucuna varılmıştır. Gönüllü turizm alanında yapılan araştırmaların yayımlandıkları dergiler incelendiğinde en fazla oranla 45 makalenin altısının (%13) turizm araştırmaları dergisi olan “Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi” ve beşinin (%11) “Journal Tourism and Gastronomy Studies” ’dergisinde yayımlandığı belirlenmiştir.

Toplam 321 anahtar kelime içerisinde “turizm” kelimesinin %9,25 oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla %2 ile “turist”, %2 ile “konaklama”, %2 ile “gastronomi” ve %2 ile “rekreasyon” kavramları anahtar kelimeler olarak seçilmiştir.

Şekil 4. Makalelerin Yayın Dili

Şekil 4’de makalelerde kullanılan yayın dilinin %84 gibi yüksek bir oranla Türkçe olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5. Makalelerde Kullanılan Araştırma Yöntemi

Şekil 5’de incelenen makalelerin en çok nicel araştırma yöntemi olarak ortaya konulduğu görülmektedir. Makalelerin %51’i nicel yöntemle oluşturulurken, %44’ünde nitel yöntem kullanılmıştır. Yayınlarında en az kullanılan yöntem ise %5 oran ile karma yöntemdir.

Şekil 6. Makalelerde Kullanılan Veri Toplama Tekniği

Şekil 6’da görüldüğü gibi en çok tercih edilen veri toplama yönteminin anket (%45) ve doküman analizi (%31) olduğu tespit edilmiştir. Daha az tercih edilen veri toplama yöntemlerinin ise görüşme (%13) ve gözlem (%11) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Makalelerin Konu Dağılımı

Sayı	Konular	Frekans	Yüzde
1	Gönüllülük ve Rekreasyon	4	9%
2	Çalışan Motivasyonu	4	9%
3	Oryantasyon Süreci	3	7%
4	Destinasyon İmajı	3	7%
5	Gönüllülük ve Turizm	2	4%
6	Gönüllülük Nedenleri	2	4%
7	Tanıtım Faaliyetleri	2	4%
8	Örnek Olay İncelemesi	2	4%
9	Seyahat	2	4%
10	Gönüllülük ve Kalkınma	2	4%
11	Zaman Yönetimi	2	4%
12	Rekreasyonel Gruplar	2	4%
13	Öğrenci Motivasyonları	2	4%
14	Rekreasyonel Eğilimler	2	4%
15	Müşteri potansiyeli	2	4%
16	Gastronomi ve Tercih Nedenleri	2	4%

17	Gönüllülük ve Kültür	2	4%
18	Gönüllülük ve STK'lar	1	2%
19	Göçmenler	1	2%
20	Gönüllülük ve Kuşaklar	1	2%
21	Ölçek Geliştirme	1	2%
22	Sosyal Sorumluluk Projeleri	1	2%
Toplam		45	100%

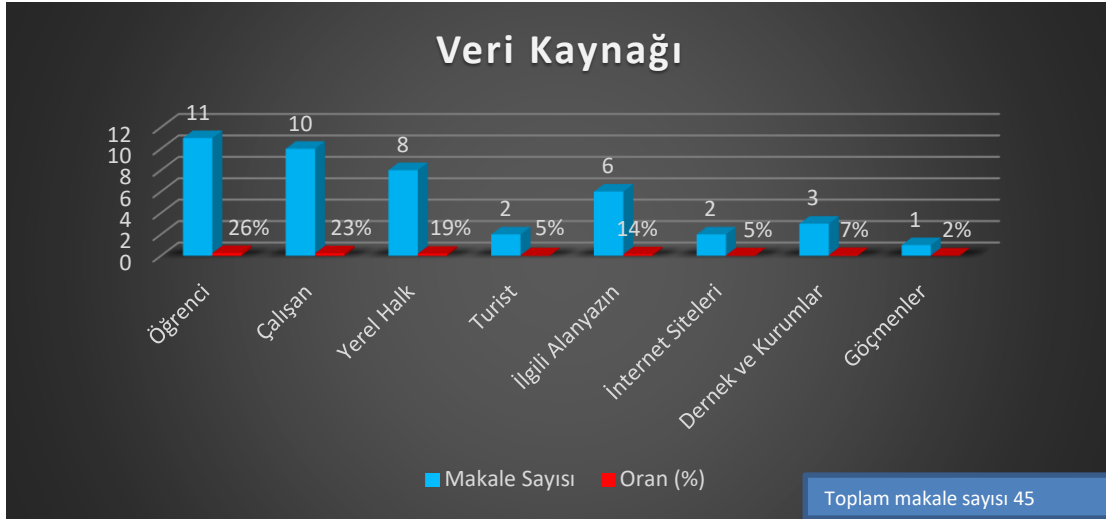
Tablo 2’de görüldüğü üzere, araştırmacıların en fazla yöneldiği konuların “Gönüllülük ve Rekreasyon” (%9) ve “Çalışan motivasyonu” (%9) olduğu görülmektedir. Diğer yandan “Gönüllülük ve STK'lar” (%1), “Gönüllülük ve Kuşaklar” (%1), “Göçmenler” ve “Sosyal Sorumluluk Projeleri” (%1) kapsamındaki konular ise en az çalışılan alanlardır.

Tablo 3. Makalelerin Araştırma Sahası

		Makale Sayısı	Oran (%)
Şehirler	Adana	1	2%
	Ankara	3	7%
	Antalya	4	9%
	Aydın	1	2%
	Balıkesir	1	2%
	Erzurum	1	2%
	İstanbul	2	4%
	İzmir	2	4%
	Isparta	1	2%
	Konya	1	2%
	Nevşehir	1	2%
	Rize	1	2%
	Uşak	1	2%
	Türkiye Geneli	24	53%
	Diğer	1	2%
Toplam	45	100	

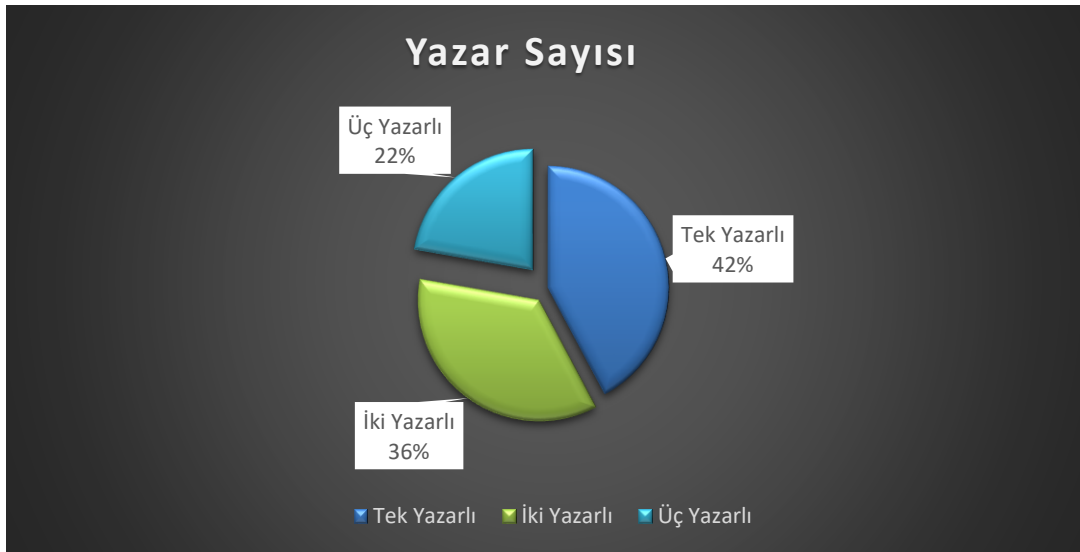
Tablo 3’de araştırmanın yapıldığı saha verileri sunulmuştur. Araştırmalarda kullanılan ve en fazla orana sahip olan saha %53 ile Türkiye geneli olmuştur. İkinci sırada %9 oran ile Antalya, üçüncü sırada %7 ile Ankara ve dördüncü sırada %4 oranı ile İstanbul ve İzmir gelmektedir. Adana, Aydın, Balıkesir, Erzurum,

Isparta, Konya, Nevşehir, Rize, Uşak ve diğer olarak belirlenen araştırma sahalarının makalelerde kullanım oranları ise %2 olarak tespit edilmiştir.

Şekil 7. Makalelerde Kullanılan Veri Kaynakları

Şekil 7’de görüldüğü üzere en fazla kullanılan veri kaynağı %26 oran ile öğrenciler ve %23 ile çalışanlar olmuştur. Diğer veri kaynakları ise sırası ile %19 oran ile yerel halk, %14 oran ile ilgili alan yazın, %7 ile dernek ve kurumlar, %5 ile internet siteleridir. En az kullanılan veri kaynağı ise %2 oran ile göçmenler olmuştur.

Şekil 8. Makalelerin Yazar Sayıları

Şekil 8’de makalelerin yazar sayıları oranı ortaya konulmuştur. Bu verilere göre makalelerin %42 oranı ile daha çok tek yazarlı olduğu görülmektedir. Diğer yandan makalelerin %36’sı iki yazarlı, %22’si ise üç yazarlıdır.

5. Sonuç ve Öneriler

Gönüllü turizm son yıllarda gelişen ve dünya genelinde ivme kazanmaya başlamış bir turizm türüdür. Yapılan araştırmalara göre; ülkelerin ve bölgelerin kalkınmasında önemli bir role sahip olup, özellikle az gelişmiş ülkelerin turizmde rekabet gücünü artırmaktadır. Bu nedenle, Türkiye’de gönüllü turizm konusunda yapılan araştırmaların durumuna ilişkin bir değerlendirmenin yapılması oldukça önemlidir. Çalışmada bu doğrultuda, ULAKBİM veri tabanında yer alan dergilerde 2000-2020 yılları arasında

yayımlanan gönüllü turizm ile ilgili makalelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Değerlendirme sonucunda toplam 45 adet makaleye ulaşılmış ve bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir.

İnceleme sonucunda, gönüllü turizm alanındaki makalelerin turizm dergilerinde yayımlanma oranı %26 olarak belirlenmiştir. Turizm alanındaki dergiler içinde ise yayın oranı en fazla olan iki dergi, "Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi" ve "Journal of Tourism and Gastronomy Studies" olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla turizm alanındaki farklı dergilerde gönüllü turizm konusunda yayımlanan çalışmaların sayı, kapsam ve niteliklerinin artırılması, bu konunun önemine yönelik farkındalığın artmasını sağlayacaktır.

ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde gönüllü turizm alanında yapılan çalışmalar, 2011 yılından itibaren artış göstermektedir. Bu da gönüllü turizm konusundaki farkındalığının daha çok son on yılda artmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle COVID-19 küresel salgını sonrasında, sorumlu ve sürdürülebilir turizm anlayışının en rahat uygulanabileceği gönüllü turizm benzeri turizm türlerine olan ilgi de artacağından bu konuda yapılacak bilimsel çalışmaların uzun yıllar ilgi görmeye devam etmesi söz konusu olacaktır.

Araştırma sahası olarak en fazla (%53) Türkiye geneli ele alınmış ve veri kaynağı olarak en fazla öğrenciler (%26) ile çalışanlar (%23) tercih edilmiştir. Veri kaynağı olarak en fazla öğrencilerin kullanılmasında, bu örneklem grubuna araştırmacıların kısmi olarak daha kolay ulaşmasının etkili olduğu düşünülmektedir. İleride yapılacak olan çalışmalarda turistler ve yerel halk gibi farklı veri kaynaklarının kullanılması sayesinde alanda yayımların çeşitlendirilmesi ve farklı hedef kitlelerin konuya ilişkin görüşlerinin değerlendirilebilmesi mümkün olabilecektir. Araştırma sahasının büyük çoğunlukla Türkiye genelinden oluşması literatüre zengin bir kaynak birikimi sunmaktadır. Diğer yandan, gelecekte yapılması planlanan çalışmaların bölgesel anlamda ele alınması ve yurtdışı örneklerle kıyaslamalı çalışılması sayesinde, konuya ilişkin deneyim paylaşımlarının ve örnek çalışmaların çeşitlendirilmesi sağlanabilir. Makalelerin neredeyse tümü (%80) özgün çalışmalardan oluşmaktadır. Bu sonucun ise alanın kısmi olarak yeni olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yayımlanan çalışmalarda en fazla (%51) nicel araştırma yöntemi ve veri toplama tekniği olarak da en çok anket (%44) tercih edilmiştir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda, nitel araştırma yönteminin ve gözlem-mülakat-doküman analizi gibi farklı veri toplama tekniklerinin de kullanımı ile çeşitliliğin sağlanması önemli olacaktır. Makalelerin çoğu (%42) tek yazarlı olarak yayımlanmıştır. İleride ortak yazarlı ve mümkünse çok disiplinli araştırmaların da yapılması sayesinde gönüllü turizmin farklı yönlerinin ortaya konabilmesi ve farklı meslek disiplinlerinin perspektifinden yorumlanabilmesi mümkün olacaktır.

Araştırma konularından elde edilen sonuca göre; en fazla çalışmanın "Gönüllülük ve Rekreasyon" (%9) ve "Çalışan Motivasyonu" (%9), en az çalışma alanına sahip konuların ise "Gönüllülük ve STK'lar" (%1), "Gönüllülük ve Kuşaklar" (%1), "Göçmenler" %1, "Sosyal Sorumluluk Projeleri" (%1) ve "Ölçek Geliştirme" %1 olduğu görülmektedir. Çalışmanın ana konusu olan gönüllü turizm konusunda (%2) oranında yapılan araştırmaların ise az oluşu dikkati çekmektedir. Ancak rekreasyon ve turizm faaliyetlerinin birbiri ile olan bağlantısı düşünüldüğünde, şu ana değin ağırlıklı olarak "Gönüllülük ve rekreasyon" konulu makalelerin çalışılmış olması sevindiricidir. Diğer yandan, gönüllülüğün esasını oluşturan STK'lar ve Sosyal Sorumluluk Projeleri'nin az çalışılmış olması ise olumsuz bir çıktıdır. Söz konusu konuları içerecek şekilde daha fazla yayımın yapılması, özellikle de gönüllü turizme ilişkin örneklerin artırılması sayesinde gerek gönüllülük faaliyetlerinin gerekse turizme yansımalarının önemi yönünde olumlu katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise; makalelerin neredeyse tamamının Türkçe (%84) yayımlanmış olmasıdır. Bu durum şüphesiz literatürde araştırma yapmak isteyen yerli araştırmacılar ve okuyucular için zengin bir kaynak anlamına gelmektedir. Fakat yabancı araştırmacılar ve okuyucular için de konuya ilişkin bilgi kaynağı oluşturmak oldukça önemlidir. Zira, uluslararası turizm varışları içinde en çok ziyaret edilen ilk on ülkeden biri olan Türkiye'de turizmin çeşitlendirilerek tüm yıla yayılmasının önemi

düşünüldüğünde; gönüllü turizm konusunda yabancı dilde hazırlanacak makalelerin sayısı ve nitelik olarak artırılmasının önemi şüphe götürmez bir gerçektir.

Gönüllü turizm, turizmde sürdürülebilirlik ve sorumluluk bilincinin gelişmesinde; yerel halkın turizme katılımında, istihdamın artırılmasında, az gelişmiş ülkelerde çevre konusunda eğitim ve bilinçlenmenin sağlanmasında, turizmin çeşitlendirilmesi ve rekabet gücünün artırılmasında büyük öneme sahip bir turizm türüdür. Bu turizm türünün Türkiye’de geliştirilmesi, deniz turizminin yanı sıra, diğer kültür ve turizm varlıklarının güçlendirilmesini ve elde edilen gelirlerin bölgesel dağılımını sağlayacaktır. Gönüllü turizm, Türkiye’de henüz gelişimi yavaş olan, bu anlamda farkındalık yaratılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması önemli olan bir turizm türüdür. Türkiye’de gönüllülük faaliyetleri üzerine çalışma yapan çok sayıda dernek ve kuruluş bulunmaktadır. Bu dernek ve kuruluşların; ilgili bakanlıklar, üniversiteler ve gençlik kuruluşlarının desteği ile turizm alanında gönüllülük faaliyetleri düzenlemeleri, farkındalığın artırılması açısından önemli olacaktır. Uluslararası gönüllü turizm organizasyonları ile işbirliği içinde geliştirilecek çalışmalar sayesinde ise, Türkiye’ye gönüllü turist olarak gelecek ziyaretçilerin artırılması mümkün olabilecektir. Gönüllü turizm, kültürler arası etkileşimin yoğun olduğu bir turizm türü olması nedeniyle, kültürel mirasın korunması ve sürekliliğinin sağlanması adına gönüllü hizmetlerin geliştirilmesi de başlıca amaçlar arasında yer almaktadır. Tüm bu önerilerin yerine getirilebilmesi açısından, ulusal ve uluslararası örnek çalışmaları içeren gönüllü turizm araştırmalarının sayısı ve nitelik olarak artırılması oldukça önemlidir. Zira, yapılan araştırma neticesinde; gönüllü turizm ile ilgili alan yazında da eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda gerek lisans, gerek lisansüstü programlarda, öğrencilerin gönüllü turizm konusundaki farkındalığının artırılması amacıyla konuya ilişkin derslerin konması, tez ve araştırma çalışmalarının yapılması da oldukça büyük fayda sağlayacaktır.

Güneş & Parlak (2020); uluslararası gönüllü projeler kapsamında yapılan faaliyetlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine doğrudan katkı sağladığını ve bireylerin gönüllü projelere katılımının 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde de önemli bir rolü olduğu belirlemişlerdir. Bu doğrultuda ayrıca, bireylerin günümüzde artan gönüllü yardım etme ve toplumsal fayda sağlama gibi amaçlarının sorumlu turizm anlayışıyla da örtüştüğü sonucuna varmışlardır. Dolayısıyla gönüllü turizmin sorumlu turizmle olan ilişkisi, gönüllü turizmin turistler ve yerel halk üzerindeki etkileri, yerel kalkınma ile eğitim ve bilinçlenmeye olan katkıları, potansiyel açıdan öne çıkabilecek bölgeler, Covid-19 küresel salgını esnasında ve sonrasında gönüllü turizmin durumu gibi pek çok konu üzerine çeşitli araştırmaların yapılmasının da önemli olabileceği düşünülmektedir.

Son olarak; konuya ilişkin bu araştırma ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergileri kapsadığından ve bulgulara bu doğrultuda ulaşıldığından; gönüllü turizm bibliyometrik analiz çalışmasının uluslararası alan indeksli, uluslararası hakemli gibi farklı özelliklere sahip dergilerde de yapılması neticesinde daha kapsamlı bir sonuç elde edilebilecektir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Etik Onayı: Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences** Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma, üç yazarın katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları: 1. Yazar = % 40, 2. Yazar = % 35, 3. Yazar = %25

Kaynaklar

- Ar, H. & Uğuz, S. Ç. (2014). Sürdürülebilir Turizm Çerçevesinde Gönüllü Turizmi ve Permakültür İlişkisi: Permakültür Çiftlik ve Köy Uygulamaları. *Proceedings Of VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 04-05 Nisan, Kuşadası, Aydın, 222-232
- Baillie Smith, M. & Laurie, N. (2011). International volunteering and development: Global citizenship and neoliberal professionalisation today. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 36(4), 545-559.
- Bang, H. & Ross, S. D. (2009). Volunteer Motivation and Satisfaction. *Journal of Venue and Event Management*, 1(1), 61-77.
- Bozok, D., Kılıç, S. N. & Özdemir, S.S. (2017). Turizm Literatüründe Kırsal Turizmin Bibliyometrik Analizi, *Journal of Human Sciences*, 14(1), 187-202.
- Callanan, M. & Thomas, S. (2005). Volunteer Tourism: Deconstructing Volunteer Activities Within a Dynamic Environment. *İçinde Niche Tourism*, (s. 183-200) London: Routledge.
- Coghlan, A. & Fennell, D. (2009). Myth Or Substance: an Examination of Altruism As The Basis of Volunteer Tourism. *Annals of Leisure Research*, 12(3-4), 377-402.
- Demirbulat, Ö.G. & Dinç, N.T. (2017). Sürdürülebilir Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30.
- Ercan, F. (2020). Türkiye'deki Gastronomi Turizmi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 1058-1075.
- Fahimnia, B., Sarkis, J. & Davarzani, H. (2015). Green supply chain management: A review and bibliometric analysis. *International Journal of Production Economics*, 162, 101-114.
- Güneş, G. & Dülger, A.S. (2020). Turizm Kavramı, Turizmin Tarihçesi, Turizm İstatistikleri ve Sağlık Turizminin Ülke Ekonomilerine Katkısı. Sağlık Turizmi, Tengilimoğlu, D. (Ed.), içinde Sağlık Turizmi (s. 19-32). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güneş, S.G. & Parlak, O. (2020). The Role of Voluntary Recreation Activities in the United Nations 2030 Sustainable Development Goals. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (4), 1-15.
- Hunter, C. & Green, H. (1995). *Tourism and The Environment, A Sustainable Relationship*. London: Routledge.
- Karagöz, D. & Kozak, M. (2014). Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi: Araştırma Konuları ve Kurumlar Arası İş Birliğinin Sosyal Ağ Analizi ile İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28, (1), 47-61
- Kesgin, B. (2016). Türkiye'de Gönüllülük Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, (13), 119-131.
- Koşan, A. & Güneş, E. (2009). Gönüllülük ve Erzurum 2011 Üniversitelerarası Kış Oyunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 1-18.
- Kozak, M. A. & Türktarhan, G. (2012), Gönüllü Turizmine Kavramsal Bir Bakış, *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 1(2), 4-14.
- Kurnaz H. A. (2020). Gönüllü Turizm. Güneş, S.G. & Özdemir S. Akgül, (Ed.), *Sorumlu Turizm İçinde* (s. 133-152). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lee, H.Y. & Zhang, J.J. (2020). Rethinking Sustainability in Volunteer Tourism. *Current Issues in Tourism*, 23(14), 1820-1832.
- Leong, L. Y., Hew, T. S., Tan, G. W. H., Ooi, K. B. & Lee, V. H. (2020). Tourism research progress—a

- bibliometric analysis of tourism review publications. *Tourism Review*, 76(1), 1-26.
- Lyons, K. D. & Wearing, S. (2008). Volunteer Tourism As Alternative Tourism: Journeys Beyond Otherness. *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism: International Case Study Perspectives*, 3-11.
- Nyberg, L., Cater, E. & Lowman, G. (1996). Ecotourism. A Sustainable Option? *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 78(1), 66. <https://doi.org/10.2307/490974>
- Özkul, E. & Birinci, M. C. (2018). Gönüllü Turizm: Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler. Aydın, Ş. & Boz, M. (Ed.) S:343-358, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Palabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 82-114.
- Palacios, C. M. (2010). Volunteer Tourism, Development and Education in a Postcolonial World: Conceiving Global Connections Beyond Aid. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(7), 861-878.
- Polat, Z. A. Saraçoğlu, A. & Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi. *Harita Dergisi*, 161, 46-56.
- Romero, M. E. P., Flores-Romero, M. B., Alfaro-García, V. G., & Merigó, J. M. (2021). Tourism competitiveness: bibliometric analysis of global scientific production from 1991 to 2018. *Inquietud Empresarial*, 21(1), 55-73.
- Scheyvens, R. (2002). Backpacker Tourism and Third World Development. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 144-164.
- Sin, H. L. (2009). Volunteer tourism—“involve me and I will learn”?. *Annals of tourism research*, 36(3), 480-501.
- Stoddart, H. & Rogerson, C. M. (2004). Volunteer Tourism: The Case of Habitat for Humanity South Africa. *Geojournal*, 60(3), 311-318.
- Şahin, S. & Acun, A. (2015). Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Ulusal Turizm Kongreleri Bildirileri), *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 213-234.
- Tarıncı, A. (2020). Gönüllü Turizm (Dijital Baskı). Erişim Adresi: <https://iksadyayinevi.com>
- Tomazos, K. & Butler, R. (2009). Volunteer Tourism: The New Ecotourism?. *Anatolia*, 20(1), 196-211.
- Tosun, C. (2001). Challenges of Sustainable Tourism Development in the Developing World: The Case Of Turkey. *Tourism management*, 22(3), 289-303.
- Ulu, S. & Akdağ, M. (2015). Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili: Selçuk Dergisi Örneği. *Selçuk İletişim*, 9(1), 5-21.
- Wall, G. (1997). Forum: Is Ecotourism Sustainable? *Environmental Management*, 21(4), 483– 491. <https://doi.org/10.1007/s002679900044>
- Wilkinson, B., Mccool, J. & Bois, G. (2014). Voluntourism: an Analysis of The Online Marketing of a Fast-Growing Industry. *International Journal of Communication And Health*, 4, 10-15.
- Yılmaz, I. (2019). Bibliometric analysis of bibliometric studies on tourism published in Turkey. *Anais Brasileiros de Estudos Turísticos-ABET*, 9(1, 2 e 3).
- Zahra, A. & Mcintosh, A. J. (2007). Volunteer Tourism: Evidence of Cathartic Tourist Experiences. *Tourism Recreation Research*, 32(1), 115-119.

Examining Mountaineering as an Outdoor Leisure Activity: A Qualitative Study*

Mehmet ERTAŞ, Pamukkale University, Faculty of Tourism, Department of Recreation Management,
mertas29@gmail.com, Denizli, Turkey, ORCID: 0000-0003-4396-5104

Abstract

Mountaineering, which has become very popular recently, is an outdoor leisure activity that includes risk, difficulties, and struggle as well as a pleasant time. It can be a tough leisure activity as mountains can be quite dangerous due to avalanches, rock falls, or extremely low temperatures. Given these challenges, this study examined why people participate in mountaineering activities. Data were collected by interviewing 12 regular mountaineers and analyzed using the MAXQDA 2020 qualitative data analysis program to create category and coding trees. The findings show that mountaineers participate in mountaineering activities for reasons such as getting away from their daily lives, meeting new people, socializing, gaining, and sharing experiences, being in nature, freedom, and escape. Participants said that mountaineering also positively affects effect on people's their psychological well-being. These findings make important contribution to the leisure, outdoor leisure activities, and mountaineering literature.

Keywords: *Mountaineering, mountaineers, leisure activity, well-being*

1. Introduction

Mountaineering involves climbing rocky, icy, or snowy mountain slopes to reach a summit (Hartemann & Hauptman, 2005). While some mountains can be accessed by hiking, climbers often follow routes that require specialist equipment, such as crampons, ropes, and ice axes (Jackman et al., 2020). Mountaineering not only involves climbing or hiking to the top of a mountain; it also includes many other activities, such as camping, coping with difficulties, and adapting to harsh weather conditions. Mountaineers who climb high peaks can find themselves in some of the world's most dangerous environments, such as crevasses, avalanches, rock and ice falls, oxygen depletion, low temperatures, and extreme weather conditions (Allen-Collinson et al., 2019; Jackman et al., 2020). Yet, although mountaineering is risky and can be frightening, it also contributes to the participants' well-being (Crockett et al., 2020; Faullant et al., 2011).

People who participate in mountaineering activities are described synonymously as mountain climbers, alpinists, or mountaineers (Crust, 2020). The words 'mountaineers' and 'mountaineering' were used consistently in this paper. Apollo (2017) defines mountaineering as hiking, trekking, and climbing activities in high mountains while Beedie and Hudson (2003) associate it with difficulty, high risk, self-confidence, independence, and remote locations. Definitions of mountains also vary. Some researchers suggest they are mountains taller than 8,000 meters (Allen-Collinson et al., 2019) whereas others suggest 5,000 meters and above (Moore et al., 2001). Such places are among the most dangerous for the human body. Diseases such as headaches, fatigue, nausea, hypothermia, acute mountain sickness, and pulmonary edema cause severe difficulties during mountaineering activities (Allen-Collinson et al., 2019; Moore et al., 2001).

While mountaineering remains a dangerous and risky leisure activity (Chen et al., 2017), it was more so in the past due to inadequate equipment and technology (Wickens et al., 2015). An experienced mountaineer can minimize the danger by predicting risks from information gathered from previous activities and acquired personal knowledge and skills. Mountaineering experience gives a sense of agency and control, which provides an implicit safety framework for estimating risk (Groves & Varley, 2020). According to Crust (2020), mountaineers have higher extroversion and conscientiousness, and lower neuroticism than individuals who do low-risk activities. It is also very important for mountaineers to have weather-reading skills for survival because weather conditions are one of the most important risk factors in high-altitude mountaineering (Allen-Collinson et al., 2019). Mountaineering performance depends on various social, economic, and psychological factors, as well as the weather conditions and the load that the mountaineer must carry (Apollo, 2017).

People can participate in mountaineering activities for various reasons, which can differ between experienced and inexperienced individuals (Ewert, 1985). Inexperienced individuals participate to know themselves, escape, and socialize whereas experienced mountaineers participate for catharsis, personal challenge, decision making, and locus of control (Ewert, 1985). Apart from the climbers themselves, Apollo (2017) emphasizes that the features, attractiveness, and ease of access to the climbed mountain are important factors. According to Evert (1994), mountaineering is practiced to help others, establish new friendships, improve climbing skills, gain self-control, get to know oneself, and get away from normal life. Similarly, Jackman et al. (2020) reported that mountaineers are motivated by testing their own skills, integrating with other mountaineers, enjoying the natural environment, sharing the excitement of the activity, and experiencing the risk itself. Finally, Ekici et al. (2011) found that people are attracted to mountaineering activities are for entertainment, psychological well-being, a desire to be happy, and for socialization.

Apart from the mountaineers themselves, mountaineering can benefit the regions where such activities are carried out. For example, increasing mountaineering activities in rural areas helps their development (Sun & Watanabe, 2021) and can replace declining agricultural activity (Apollo & Andreychouk, 2020). Thus, local governments in developing countries should support and encourage mountaineering

activities. In short, mountaineering is an important leisure activity for both individuals and rural areas (Apollo & Rettinger, 2019).

The mountaineering literature focuses on the risks and challenges encountered at high altitudes (Allen-Collinson et al., 2019; Hartemann & Hauptman, 2005; Jackman et al., 2020) whereas there are few studies on why mountaineers do these activities and why they endure the difficulties of mountaineering (Apollo, 2017; Ewert, 1985; Ewert, 1994; Jackman et al., 2020). Moreover, these findings do not fully reveal the reasons why people participate in mountaineering activities. Accordingly, the present study used a qualitative research design to try to uncover these deeper reasons. While this study focuses on mountaineering, its findings are also relevant to other leisure activities.

2. Methodology

This exploratory study used qualitative research methods. Firstly, the literature was examined to develop the following research questions (Allen-Collinson et al., 2019; Apollo, 2017; Ewert, 1985; Ewert, 1994; Hartemann & Hauptman, 2005; Jackman et al., 2020):

1. How does an individual develop a passion for mountaineering?
2. What do individuals participate in mountaineering activities?

Secondly, a semi-structured questionnaire was developed to examine the feelings and thoughts of active participants in mountaineering activities. The first participant was identified through purposeful sampling (Hemmington, 1999) while subsequent participants were identified by snowball sampling. Drawing on the reliability model of (Guba, 1981), several techniques were used to ensure validity and reliability. For snowball sampling, each participant was asked to provide contact information for two different people. To ensure consent, the mountaineer interviewed first determined that their friends were willing to participate in the study before the researcher communicated with them. During the interviews, it was ensured that the participants answers were correct (Shenton, 2004).

The interviews lasted 15-20 minutes. All participants live in Turkey, so the interviews were conducted in Turkish, and the answers were translated into English with assistance from experts in English-Turkish translations. Besides, data were collected from 12 people actively engaged in mountaineering between October 15, 2019 and December 10, 2019. The interviews were stopped when the responses started to be repeated, indicating that the saturation point had been reached (Lincoln & Guba, 1985). To ensure confidentiality, each participant was given a pseudonym. The demographic information of the participants is shown in Table 1. Five were women and seven were men while the age range was 23-50 years (average 34). Most had participated in mountaineering activities for five years or more, and the vast majority had participated in the last two months. The participants represented a wide range of occupations.

Table 1. Demographic Information of Participants

Participant	Gender	Age	Occupation	Mountaineering experience (years)	Time since last mountaineering activity	Interview length (minutes)
P1	Male	33	Teacher	7	1 month ago	16
P2	Male	41	Teacher	20	6 months ago	19
P3	Female	35	Designer	4	2 week ago	19
P4	Male	32	Trainer	16	1 week ago	15
P5	Female	25	Trainer	6	1 week ago	18
P6	Female	48	Hospital Manager	12	2 months ago	15
P7	Male	50	Official	5	1 week ago	20
P8	Male	32	Engineer	7	6 months ago	20
P9	Male	26	Technician	5	1 month ago	15
P10	Male	30	Teacher	13	1 month ago	15
P11	Female	23	Student	4	1 month ago	16
P12	Female	34	Social worker	4	2 months ago	15

Qualitative content analysis of the collected data was performed using the MAXQDA 20 qualitative data analysis program. All interviews were converted into text format. Table 2 shows an example of the content analysis process.

Table 2. The Example of Content Analysis Process

Category	Sub-Category	Quotation
Origin of the passion	Effect of mountaineering groups	I had a passion for mountaineering before, but thanks to the mountaineering group at the university, I started doing it regularly (P5, aged 25, Female, 6 years' experience)
Reason for participating in mountaineering	Getting away from city life	I go to the mountains to rid myself of the burden and pollution of city life and to purify myself (P10, aged 30, Male, 13 years' experience).

Content analysis was first made by the author before an expert academic was asked to assist by analyzing four interviews. Categories and sub-categories were determined by combining the two content analyses. It is recommended to continue content analysis until 90% agreement is achieved between the coders (Miles & Huberman, 1994). Therefore, similar categories and sub-categories were included in the study based on open and axial coding (Corbin & Strauss, 2008). To facilitate in understanding this analysis, the participants' answers are presented in the findings section below.

3. Results

The qualitative content analysis revealed two categories and 18 sub-categories. The first category emerging in the study is the origin of the passion (Table 3).

Table 3. Sub-categories of The Origin of The Passion

Category	Sub-Categories	N	%
Origin of the passion	Effect of mountaineering groups	10	50.00
	Coming from childhood	7	35.00
	Effect of friends	3	15.00
	Total	20	100.00

Three factors were identified regarding the origin of the participants' passion for mountaineering. The biggest influence was mountaineering groups while another important factor was connection with nature since childhood. The third factor was peer influence.

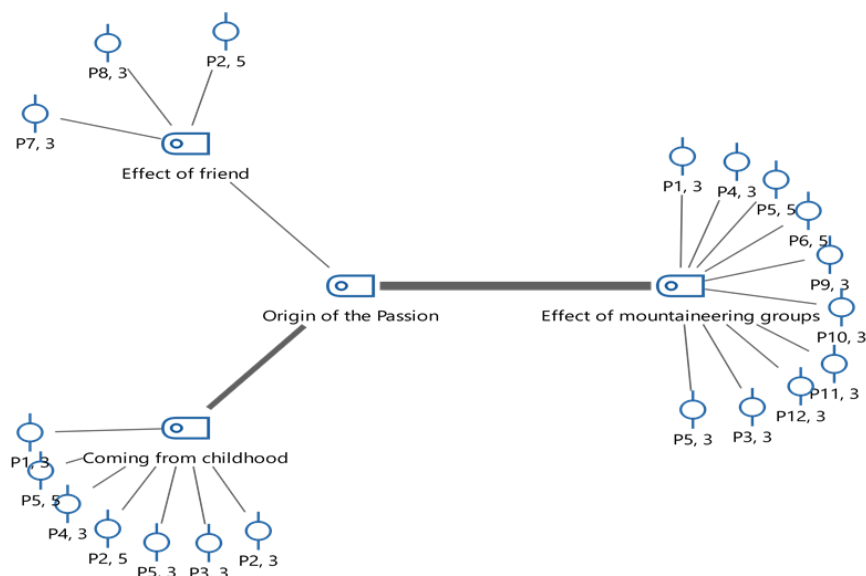

Figure 1. Code-sub-code Model for Origins of The Passion

Figure 1 shows the code-sub-code model of the distribution of the sub-categories for the origins of the passion for mountaineering. The thickness of the lines indicates the frequency of each subcategory in the content analysis. For this reason, it was revealed that mountaineering groups were the most effective in the origin of the mountaineering passion of the participants.

Some examples of the effect of mountaineering groups are as follows:

After I started my profession, I came across a few groups related to mountaineering. Meeting with groups enabled me to continue this activity further. (P1, aged 33, Male, 7 years' experience)

I lived in the city for a very long time. I did not want to stay away from natural areas. Later, I attended one of the mountaineering club activities and participated in more mountaineering activities with it. (P3, aged 35, Female, 4 years' experience)

When I started college, I saw the mountaineering community. It caught my attention, I signed up, and then we started to summit a mountain. (P11, aged 23, Female, 4 years' experience)

According to Figure 1, the second most frequently mentioned issue, which is effective in the origin of the passion of the participants, is the initiation of passion in childhood. Some examples of starting from childhood are as follows.

I loved nature since I was little. We started to go to the forested areas around us with our friend groups from the age of 10. (P1, aged 33, Male, 7 years experienced)

As a child, I always had an interest in nature. (P4, aged 32, Male, 16 years experienced)

It started in my childhood. I was always going to the mountains with my father. I have been doing nature walks since my childhood. (P5, aged 25, Female, 6 years experienced)

According to Figure 1, the last issue that is effective in the origin of the passion of the participants is the friend effect of passion. Some examples of the effect of friends are as follows:

I went to mountaineering training on the recommendation of a friend. I continued after the training. (P2, aged 41, Male, 20 years' experience)

First, it started with a simple hike on the recommendation of friends. After that, mountaineering continued to develop for me. (P7, aged 50, Male, 5 years' experience)

The second category that emerged in the study is the reasons for participating in mountaineering activities (Table 4). The most frequently coded sub-category was psychological health, followed by a sense of achievement, meeting new people, and passion.

Table 4. Sub-categories of The Reason for Participating in Mountaineering

Category	Sub-Categories	N	%
Reason for participating in mountaineering	Psychological health	13	21.67
	Sense of achievement	7	11.67
	To meet new people	6	10.00
	Passion	5	8.33
	Feeling of addiction	4	6.67
	Getting away from city life	4	6.67
	Sport	4	6.67
	Adrenaline	4	6.67
	Leisure	3	5.00
	Getting away from the crowd	2	3.33
	Gaining experience	2	3.33
	Sharing experience	2	3.33
	Freedom	2	3.33
	Learning new information	1	1.67
	Career	1	1.67
Total		60	100.00

A sense of achievement, meeting new people, and passion are other important factors for people to participate in mountaineering activities. Other reasons for participating in mountaineering activities included getting away from city life, sports, adrenaline, and leisure.

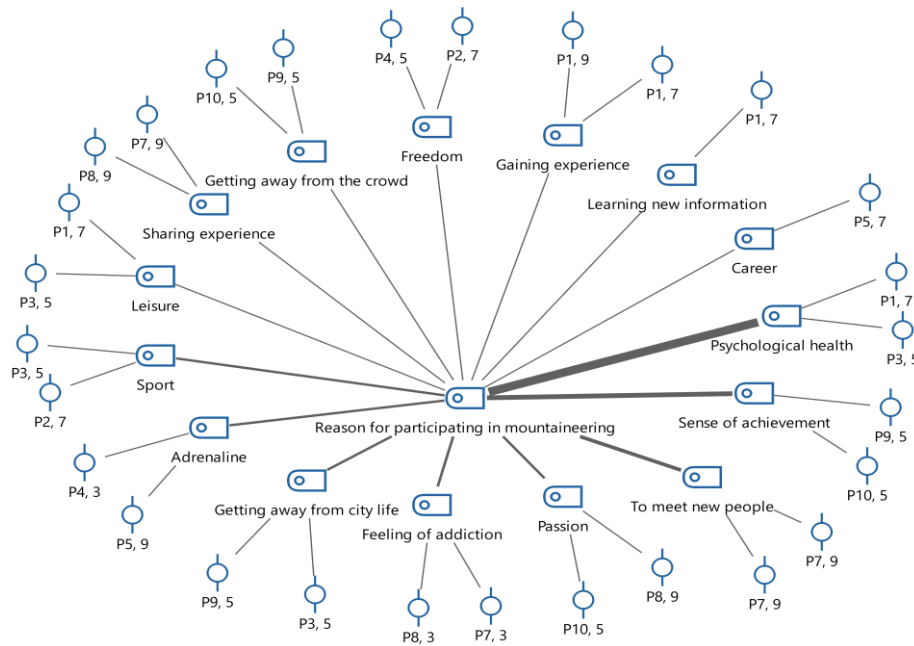

Figure 2. Code-sub-code Model for The Reason for Participating in Mountaineering

Figure 2 shows the code-sub-code model of the distribution of the sub-categories for the reason for participating in mountaineering activities. Some examples of the psychological health benefits are as follows:

I am happy in the mountain. I feel more vigorous. (P1, aged 33, Male, 7 years' experience)

I feel more comfortable in the mountain, I feel happier. (P5, aged 25, Female, 6 years' experience)

We put the stress of the week aside with the activity we do on the mountain. We start our busy schedule by storing energy. (P8, aged 32, Male, 7 years' experience)

According to Figure 2, the second factor that is given importance by mountaineers to participate in mountaineering activities and is the most coded in content analysis is sense of achievement. Some examples of the sense of achievement are as follows:

The feeling of the high mountain satisfies the feeling of the pleasure of achieving, not the ego of the human being. I have goals. What are they? to climb the highest mountain in all of Turkey, to succeed in it. (P2, aged 41, Male, 20 years' experience)

I love nature and mountains; I like to push my own limits. Like every human being, I have my limits, but I like to exceed these limits and succeed (P10, aged 30, Male, 13 years' experience)

You are not satisfied, you want more after a certain period, do you want to climb higher and more difficult conditions. Starting from certain levels, I started to climb big mountains. (P11, aged 23, Female, 4 years' experience)

Another important reason why people participate in mountaineering activities according to code-sub-code model is meeting new people and socializing. Some examples of meeting new people are as follows:

I had friends from many fields, I shared information with them, I met different professions. This also made my life easier. (P1, aged 33, Male, 7 years' experience)

You build relationships with beautiful people. It is also a socializing area. (P7, aged 50, Male, 5 years' experience)

It is also a socializing area. (P8, aged 32, Male, 7 years' experience)

People can also participate in mountaineering activities for sports. In this regard, the mountaineers state that they both have a good time and sports. Some examples of sport benefits are as follows:

I also do sports. (P1, aged 33, Male, 7 years' experience)

I am testing my physical strength. (P2, aged 41, Male, 20 years' experience)

I feel much better physically too. (P3, aged 35, Female, 4 years' experience)

Example responses for the other sub-categories are as follows:

Some people like fishing, some like cycling, every person has a different hobby. Mountaineering is also a hobby and passion for me. (P10, aged 30, Male, 13 years' experience). (passion)

Mountaineering created a feeling of addiction, even if I want to quit, I can't. (P6, aged 48, Female, 12 years' experience). (feeling of addiction)

You are completely away from the stress of city life, your phone is not working, it feels like a world to which I belong. (P9, aged 26, Male, 5 years' experience). (getting away from city life)

It's a risky sport, after all, and the adrenaline draws me to the mountains. (P4, aged 32, Male, 16 years' experience) (adrenalin)

I do mountaineering to evaluate my leisure time. (P1, aged 33, Male, 7 years' experience) (leisure)

There are no city crowds in the mountains; you can be in touch with nature. (P9, aged 26, Male, 5 years' experience). (getting away from the crowd)

I gain new experiences about the environment and nature (P1, aged 33, Male, 7 years' experience) (gaining experience)

We share our experiences with each other in the mountains. We also help each other. (P7, aged 50, Male, 5 years' experience) (sharing experience)

I feel comfort in the mountains, I feel freedom. (P4, aged 32, Male, 16 years' experience) (freedom)

I learn a lot of new information about mountaineering, climbing, and camping from my friends. (P5, aged 25, Female, 6 years' experience) (learning new information)

Since I believe that I will do this sport for many years, I also do it to make a career in mountaineering in the future. (P5, aged 25, Female, 6 years' experience) (career)

Lastly, the responses were compared by gender using the MAXQDA program (Table 5).

Table 5. Comparison of The Reasons for Participating in Mountaineering Activities By Gender

Sub-Categories	Gender=Male	Gender=Female	Total
Psychological health	9	4	13
Sense of achievement	4	3	7
To meet new people	6	0	6
Passion	3	2	5
Feeling of addiction	3	1	4
Getting away from city life	3	1	4
Sport	2	2	4
Adrenaline	2	2	4
Leisure	2	1	3
Getting away from the crowd	2	0	2
Gaining experience	2	0	2
Sharing experience	2	0	2
Freedom	2	0	2
Learning new information	1	0	1
Career	0	1	1
Total	44	17	61

Table 5 shows that male participants attached more importance than females to factors like meeting new people, psychological health, getting away from the crowd, and gaining experience. Notably, no female participant mentioned meeting new people as a reason for mountaineering.

4. Discussion and Conclusion

This study makes an important contribution to the outdoor leisure activities and mountaineering literature. Although previous studies have examined participation in mountaineering activities, they did not provide wide-ranging results. In contrast, the present study reveals the feelings and thoughts of mountaineering participants from a wide-ranging perspective. In addition, the findings can help mountain regions, local governments, and activity groups to understand the wishes and expectations of mountaineers, based on the feelings and thoughts of the study's participants.

The interviews showed that the participant mountaineers first started their activities with trekking because mountaineering itself requires high endurance and experience (Chen et al., 2017; Crust, 2020; Groves & Varley, 2020; Wickens et al., 2015). By gaining experience from low-altitude mountain trekking before beginning high altitude mountaineering, they reduced the risks from the latter activity. Since mountaineering is risky, safety is critical so it is important to learn the activity with a mountaineering group, which can provide equipment that a new mountaineer lacks, and ensure safety and reduce risk.

The present study differs from other studies on this point. While previous studies showed that safety is important in mountaineering activities (Chen et al., 2017; Crockett et al., 2020; Jackman et al., 2020), this study revealed that mountaineers join groups to reduce risk. According to Groves and Varley (2020), the uncertain conditions of a winter mountain environment mean that achieving goals requires skilled action and learned strategies to make good decisions and avoid harm. These learned strategies are acquired through good training (Groves & Varley, 2020). Therefore, mountaineering leaders and groups should receive detailed safety training. In addition, there should be greater use of new high-tech products that can reduce mountaineering risks (Wickens, 2015).

The interviews revealed that in the passion for mountaineering began in childhood. Spending more time in nature in their childhood made them yearn for nature as adults, which they satisfy through mountaineering activities. This is a new finding in the literature. The participants also said that friends encouraged them to participate in mountaineering activities. Previous studies also suggested that close friends play an important role in participating in mountaineering activities (Ekici et al., 2011; Ewert, 1994; Jackman et al., 2020). The participants in the present study mentioned that they developed a feeling of addiction and that they do these activities with a passion.

The findings show that mountaineering is an important leisure activity and that mountaineers participate to obtain various benefits, particularly getting away from city life, socializing, summiting new mountains, learning new information, sports, getting away from the crowd, being in touch with nature, adrenaline, and freedom. Notably, reaching the summit of a new mountain, learning new information, and experiencing freedom are different reasons to those identified in previous studies. The most important benefit for the participants was psychological health. The participants said that mountaineering helps them to be peaceful, comfortable, and happy, escape the stress of daily life, and store energy after the activity. Another reason for almost all the male participants was meeting new people during mountaineering activities. They also think that it provides an opportunity to widen their social environment since mountaineers come from all walks of life. This agrees with previous studies like Crockett et al. (2020) and Ekici et al. (2011), which concluded that socialization and social environment play an important role in participation in mountaineering activities.

Another important reason was to escape from city noise and crowds and overcome the stress of city life. Crockett et al. (2020) reached a similar conclusion and found that there is a contrast between

mountaineering activity and modern lifestyles. They concluded that mountaineering is good for people's psychological health whereas modern life disconnects people from nature, such as mountains.

According to Jackman et al. (2020), pushing one's limits is an essential motivation for mountaineering. Similarly, in the participants in the present study said they do mountaineering activities to push and test their own physical limits. In contrast to previous studies, however, the participants aimed to climb a mountain at their upper limit. Participants of the study always state that their goal is to climb higher mountains, which indicates that a sense of achievement is one of the important reasons for participation in mountaineering. They who climbed a 4,000-meter peak then want to climb to 5,000 meters. Furthermore, once they have climbed all the local mountains, they want to climb mountains abroad. An important benefit for mountaineers is gaining experience from their activities to make the next trip safer. Finally, experienced mountaineers want to pass on their knowledge from previous activities to less experienced mountaineers.

The present study focused on the reasons for mountaineering as a leisure time activity. The reasons were similar to those in previous studies, which revealed that mountaineers participate for escape, happiness, excitement, personal testing, the features and attractiveness of mountains, getting away from normal life, sports, helping others, improving climbing skills, and knowing themselves (Apollo, 2017; Ekici et al., 2011; Ewert, 1985; Ewert, 1994; Jackman et al. 2020). However, in addition to these results, the participants in the present study mentioned several new factors, such as the effect of mountaineering groups and friends, mountaineering as a passion that started in childhood, the sense of achievement, addiction to mountaineering, the passion for adrenaline, and making a career from mountaineering.

As in every study, this study also has some limitations. First, only gender differences were compared. Previous studies show that more men than women participate in mountaineering activities (Huey et al., 2020; Moraldo, 2020; Roche, 2013). Although this study attempted to provide gender balance, there were more male participants. It is therefore recommended to conduct further studies to investigate why women participate in mountaineering less than men.

Second, data were collected from 12 mountaineers from Turkey, so the findings reflect the thoughts and views of Turkish mountaineers specifically. In addition, some categories and sub-categories were expressed by only one participant. Future studies should therefore include more participants from different countries. Such studies could also focus on cultural differences between mountaineers from different countries.

Given that obesity rates have increased globally in recent years, people should be encouraged to engage in physical activities. All indoor or outdoor activities should be prioritized and supported by local governments, including mountaineering. Further studies should examine the relationships between people's health and participation in these activities.

In recent years, mountaineering has become a tourism product, with mountaineers traveling to the highest mountains of many countries. Similarly, the participants in the present study visit countries to see and climb the mountains for touristic purposes. Future studies should investigate such visits in more detail.

Acknowledgments and info

Support Info: During the preparation of this study, no aid/support in cash or in kind was received from any individual or institution.

Ethical Approval: In the article, the authors declare that they comply with national and international research and publication ethics. In case of detection of a contrary situation, **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences Journal** has no responsibility and all responsibility belongs to the article's authors.

Ethics Committee Approval: In this study, the data collection process was completed between November 15 and December 10, 2019, and the TR Index Ethics Committee Criteria of the Council of Higher Education were announced on January 1, 2020.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest or gain in the article.

Contribution Rate of Researchers: The study was prepared with the contribution of a single author. Contribution rates: 1. Author = 100%.

References

- Allen-Collinson, J., Crust, L., & Swann, C. (2019). Embodiment in high-altitude mountaineering: Sensing and working with the weather. *Body & Society*, 25(1), 90-115. DOI: 10.1177/1357034X18812947.
- Apollo, M. (2017). The true accessibility of mountaineering: the case of the High Himalaya. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 17, 29-43. DOI: /10.1016/j.jort.2016.12.001.
- Apollo, M., & Andreychouk, V. (2020). Mountaineering and the natural environment in developing countries: an insight to a comprehensive approach. *International Journal of Environmental Studies*, 77(6), 942-953. DOI: 10.1080/00207233.2019.1704047.
- Apollo, M., & Rettinger, R. (2019). Mountaineering in Cuba: Improvement of true accessibility as an opportunity for regional development of communities outside the tourism enclaves. *Current Issues in Tourism*, 22(15), 1797-1804. DOI: 10.1080/13683500.2018.1446920.
- Beedie, P., & Hudson, S. (2003). Emergence of mountain-based adventure tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3), 625-643. DOI: 10.1016/S0160-7383(03)00043-4.
- Chen, C. M., Li, C. T., Liu, S., Wu, T. Y., & Pan, J. S. (2017). A provable secure private data delegation scheme for mountaineering events in emergency system. *Ieee Access*, 5, 3410-3422. DOI: 10.1109/ACCESS.2017.2675163.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. California: Sage Publications.
- Crockett, L. J., Murray, N. P., & Kime, D. B. (2020). Self-determination strategy in mountaineering: Collecting Colorado's highest peaks. *Leisure Sciences*, 1-20. DOI: 10.1080/01490400.2020.1738968.
- Crust, L. (2020). Personality and mountaineering: A critical review and directions for future research. *Personality and Individual Differences*, 163, 1-10. DOI: 10.1016/j.paid.2020.110073.
- Ekici, S., Çolakoğlu, T., & Bayraktar, A. (2011). Dağcılık sporuyla uğraşan bireylerin bu spora yönelme nedenleri üzerine bir araştırma (Reason for the tendency to the mountaineering). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 110-119.
- Ewert, A. (1985). Why people climb: The relationship of participant motives and experience level to mountaineering. *Journal of Leisure Research*, 17(3), 241-250. DOI: 10.1080/00222216.1985.11969634.
- Ewert, A. W. (1994). Playing the edge: Motivation and risk taking in a high-altitude wilderness like environment. *Environment and Behavior*, 26(1), 3-24. DOI: 10.1177/0013916594261001.
- Faullant, R., Matzler, K., & Mooradian, T. A. (2011). Personality, basic emotions, and satisfaction: Primary emotions in the mountaineering experience. *Tourism Management*, 32(6), 1423-1430. DOI: 10.1016/j.tourman.2011.01.004.
- Groves, M. R., & Varley, P. J. (2020). Critical mountaineering decisions: technology, expertise and subjective risk in adventurous leisure. *Leisure Studies*, 39(5), 706-720. DOI: 10.1080/02614367.2020.1754887.

- Guba, E. G. (1981). Criteria for Assessing the Trustworthiness of Naturalistic Inquiries, Educational Communication and Technology. *A Journal of Theory, Research, and Development*, 29(2), 75- 91. DOI: 10.1007/BF02766777.
- Hartemann, F. V., & Hauptman, R. (2005). *The mountain encyclopedia: An A to Z compendium of over 2,250 terms, concepts, ideas, and people*. New York: Taylor Trade Publishing.
- Hemmington, N. (1999). Sampling. In B. Brotherton (Ed.), *The handbook of contemporary hospitality management research*. New York: John Wiley & Sons.
- Huey, R. B., Carroll, C., Salisbury, R., & Wang, J. L. (2020). Mountaineers on Mount Everest: Effects of age, sex, experience, and crowding on rates of success and death. *Plos One*, 15(8), 1-16. DOI: 10.1371/journal.pone.0236919.
- Jackman, P. C., Hawkins, R. M., Burke, S. M., Swann, C., & Crust, L. (2020). The psychology of mountaineering: A systematic review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1-39. DOI: 10.1080/1750984X.2020.1824242.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis*. California: Sage Publications.
- Moore, K., Vizzard, N., Coleman, C., McMahon, J., Hayes, R., & Thompson, C. J. (2001). Extreme altitude mountaineering and type 1 diabetes; the Diabetes Federation of Ireland Kilimanjaro Expedition. *Diabetic Medicine*, 18(9), 749-755. DOI: 10.1046/j.0742-3071.2001.00568.x.
- Moraldo, D. (2020). Women and excellence in mountaineering from the nineteenth century to the pre sent. *The International Journal of the History of Sport*, 37(9), 727-747. DOI: 10.1080/09523367.2020.1819250.
- Roche, C. (2013). Women climbers 1850–1900: A challenge to male hegemony?. *Sport in history*, 33(3), 236-259. DOI: 10.1080/17460263.2013.826437.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75. DOI: 10.3233/EFI-2004-22201.
- Sun, Y., & Watanabe, T. (2021). Tourism-related facility development in Sagarmatha (Mount Everest) national park and buffer zone, Nepal Himalaya. *Land*, 10(9), 925. DOI: 10.3390/land10090925.
- Wickens, C. D., Keller, J. W., & Shaw, C. (2015). Human factors in high-altitude mountaineering. *Journal of Human Performance in Extreme Environments*, 12(1), 1-19. DOI: 10.7771/2327-2937.1065.

Akarsu Koridorlarında Akustik Konforun Değerlendirilmesinde İşitsel Peyzajın Rolü, Ayvalı Dere Örneği

Hatice Oya EŞBAH, Bursa Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
hatice.esbah@btu.edu.tr, Bursa, Türkiye, ORCID: 0000-0002-6035-990X

Sara DEMİR, Bursa Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
sara.demir@btu.edu.tr, Bursa, Türkiye, ORCID: 0000-0002-0813-3356

Yalçın YILDIRIM, Bursa Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
yalcin.yildirim@btu.edu.tr, Bursa, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3556-088X

Öz

Akarsu koridorları, kentin gürültülü ve stresli ortamından kentlileri uzaklaştırarak huzur ile dinlenmelerini sağlayan rekreasyonel hizmetler sunmaktadır. Dolayısıyla bu mekanlardaki gürültü kaynaklarının belirlenmesi ve daha sonra doğal/yapay çözümler sunulması işitsel peyzajın amaçlarından biridir. Çalışma kapsamında Bursa'nın Nilüfer ilçesinden geçen kent, sanayi ve tarım baskısı altında olan Ayvalı Dere ve çevresi ele alınmış ve kentin rahatsız edici ve istenmeyen sesleri uzaklaştıran ve doğal seslere odaklanmayı sağlayan tasarım ve mühendislik hizmetlerinin önerilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için işitsel peyzajı ile ilgili Dünya'da ve Türkiye'de gerçekleşmiş olan araştırmalar ve projeler irdelenmiştir ve birbirleri ile karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, gürültüyü filtreleyen ve istenilen seslere vurgu sağlayan çözümler üreten ve fiziksel, fizyolojik ve sosyolojik etkileşim sağlayan akustik konfor kriterleri incelenmiştir. Bu kapsamda çalışma alanı çevresinde su, ses duvarı, bitki materyali, kentsel donatı kullanımları önerilmiştir. Böylece tarım, yerleşim ve sanayi alanından geçen ve kentliye doğal bir ortam sağlayan Ayvalı Dere ve çevresinde işitsel peyzaj kavramı kapsamında su çevresinde akustik konfor sağlayan çözüm önerileri geliştirilmiştir Bunun için seslerin analizinde gürültü ölçüm aracı olan OKTAVA 110A-PRO ile kalibre edilmiş olan "dB meter lite" adlı ses ölçümü yapan telefon uygulamasından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Su koridorları, kentsel baskı, akustik ekoloji, işitsel peyzaj, gürültü kirliliği*

The Role of Auditory Landscape in Evaluation of Acoustic Comfort in Stream Corridors, Ayvalı Dere Sample

Abstract

Stream corridors keep the citizens away from the noisy and stressful environment of the city and allow them to rest peacefully. Thus identifying the noise sources and providing natural/artificial solutions is one of the purposes of the soundscape. The aim of this study is to, Ayvalı Stream passing through the Nilüfer district of Bursa, and its surroundings, which are under the pressure of industry and agriculture, to propose the design and engineering services of the city that remove the disturbing and unwanted sounds and focus on natural sounds. To reach of this aim, the researches and projects that have been carried out in the world and in Turkey regarding the soundscape have been examined and compared with each other. As a result, the use of water, sound barrier, plant material and urban reinforcement has been suggested around the study area that provide acoustic comfort around Ayvalı Stream, which passes through the agricultural, settlements and industrial areas. For this purpose, a noise measurement of phone application called "dB meter lite", calibrated with OKTAVA 110A-PRO, was used to measure the sounds.

Keywords: *Water corridors, urban pressure, acoustic ecology, soundscape, noise pollution*

*Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

1. Giriş

Beş duyumuzdan biri olan sesleri işitme eylemi, önemli bir iletişim aracıdır. Bu sebeple ses frekanslarının değişmesi insanların ruhsal ve fiziksel sağlıkları üzerinde önemli etki bıraktığı tespit edilmiştir. Yüksek ses seviyelerinin insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirten Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) açıklamasına göre 65 dB(A)' in üstündeki sesler insanlarda bir süre sonra duyma kaybından dikkat dağınıklığına kadar birçok fiziksel ve psikolojik problemlere neden olmaktadır (WTO, 1999; Bayraktar, 2006; Özdemir vd., 2014). Bu noktada gürültü ise özellikle birçok insan kaynaklı eylemlerden ortaya çıkan ve insan sağlığını pek çok açıdan etkileyen istenmeyen ses biçimi olarak tanımlanabilir (Demirkale & Aşçıgil, 2007; Bayramoğlu vd., 2014; Radicchi vd., 2021).

2050 yılında kentlerde %68'i yaşanması tahmin edilen dünya nüfusunun günümüzde %55'inin kentlerde yaşamaya başlaması, teknoloji ile hızla büyüyen endüstrileşme, ulaşım ağlarının yoğunlaşması paralelinde araç kullanımının artması, sesi iletişim aracı olmaktan çıkarıp insan sağlığını etkileyen önemli bir gürültü kaynağı haline dönüştürmektedir. Özellikle kentlerin daha çok maruz kaldığı ve gürültü kirliliğine yol açan bu gürültü kaynağının planlama ve tasarım ölçeğinde çözümü son yıllarda işitsel peyzaj kavramını gündeme getirmiştir. Dünya Sağlık Örgütüne göre; trafik kaynaklı gürültü kirliliğinin olumsuz etkisinin insan sağlığı üzerinde oldukça etkin olduğu tespit edilmiştir (WHO, 1999; Bayramoğlu vd., 2014; Schulte-Fortkamp & Brooks, 2018). Özellikle insan sağlığı üzerinde kalıcı etkiler bırakan gürültü kirliliğinin sınırı, kentsel ve kırsal alanlarda farklılık gösterdiği gibi kentsel alanlardaki kullanımların değişmesi ile birlikte de farklılaşmaktadır.

Fizyolojik, psikolojik ve performans etkileri olan gürültü, beş farklı derecede sınıflandırılmıştır (Demirkale & Aşçıgil, 2007; Özdemir vd., 2014; Pouya, 2017). 30-65 dB(A) ses değerleri arasında oluşan 1. derecede gürültüler rahatsızlık, konfor kaybı, konsantrasyon ve uyku bozukluğuna sebep olmakta, 65-90 dB(A) ses değerleri arasında oluşan 2. derece fizyolojik gürültüler; kalp ritminin ve solunum hızının artmasına, beyindeki basıncın azalmasına, 90-120 dB(A) arası 3. derece gürültü, 120-140 dB(A) arası 4. derece gürültü ve 140 dB(A) üstü ses değerleri ise 5. derece gürültü olarak baş ağrısı, iç kulak bozuklukları ve kulak zarının patlamasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda gürültü kirliliğinin toplum sağlığı üzerindeki etkisini kontrol altına alabilmek için ülkeler tarafından kendi yasal yönetmelik ve mevzuatlarında düzenlemeler yapılmış ve her farklı kullanıma yönelik farklı ses ölçümlerinin sınırı belirlenmiştir. Özellikle birçok ülkede gürültü kirliliğinin temel sorularından biri olarak kabul edilen ulaşım kaynaklı kirlilik için üst sınır ses ölçümleri belirlenmiştir. Türkiye'de kabul edilen Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'ne (ÇGDYY) göre, kırsal alanlardaki yollarda gündüz 55 dB(A), eğitim, kültür ve sağlık alanlarında 60 dB(A), yerleşim alanlarında 63 dB(A), yerleşim ve ticaret odaklı alanlarda 65 dB(A) ve endüstriyel alanlarda 67 dB(A) üst sınır ses ölçümü dikkate alınmaktadır (Demirkale & Aşçıgil, 2007; Bayramoğlu vd., 2014). Türkiye'de kabul edilen bu yönetmeliği'ne göre karayolları çevresinde gündüz alınan ses ölçümlerinin 60 dB(A) sınırını aşmaması gerektiği belirlenmiştir. Aynı yönetmelikte, yerleşim alanları çevresinde 55 dB(A) sınırının altındaki gürültü dikkate alınmamakta, 64 dB(A) sınırına kadar gürültü için fiziksel önlemler alınması gerekmektedir.

Güncel trendlerle birlikte sürekli olarak gelişen ve değişen günümüz kentleri gün geçtikçe genişlemekte ve kentsel alanların kırsal alanlara oranı da benzer sebeplerden dolayı artmaktadır. Sanayi devriminden itibaren hız kazanan bu kentleşme süreci, birçok kentsel ve çevresel sorunların da başlangıcına sebep olmuştur. Gürültü kirliliği de bu kentsel sorunlardan biridir. Gürültü kirliliği özet bir şekilde istenmeyen ses anlamına gelmektedir. Gün içerisinde bu seslere sürekli maruz kalmak insanların yaşam kalitesini ve sağlığını etkilemektedir. Kent içerisinde gürültü kirliliğine çözüm olarak açık yeşil alanlar gösterilmektedir. Ancak yeşil alanlar planlanırken ve tasarlanırken işitsel peyzaj olgusu yeteri kadar dikkate alınmamaktadır. İşitsel peyzajı, daha detaylı olarak tanımlamak gerekirse, akustik ekolojinin kapsamındadır ve endüstriyel teknolojinin kullanımından kaynaklanan mekanik kökenli sesler dahil olmak üzere hayvanlar, ağaçlardan gelen sesler olan doğal seslerden, su seslerinden, hava seslerinden ve müzikal kompozisyon, ses tasarımı ve diğer yollarla insanlar tarafından yaratılan çevresel seslerden oluşan doğal akustik ortamı ifade etmektedir (Han vd., 2018). İşitsel peyzajların temel amacı gürültü

kirliliğinin olduğu alanları, alanın karakterini yansıtarak ve kirliliğin önüne geçerek yeniden kullanıcıyla birleştirmektedir. Bunun yanında dinleyici için bir mekan oluşturmak, kent içerisinde yaşam kalitesini artırmak, kentsel ısı adasının etkisini azaltmak, insanları yeşil alanları kullanmaya teşvik etmek, turizme ve ekonomiye katkı sağlamak gibi amaçları bulunmaktadır (Stevens, 2010; Brown, 2011; Kang, 2011).

Doğal ve kültürel peyzajlarda olumlu-olumsuz etki yaratan ses kaynakları ve bu ses kaynaklarının birbirleri arasındaki fiziksel, fizyolojik ve sosyolojik etkileşimleri ve bu etkileşimlerin canlılar üzerindeki etkisi akustik peyzajı oluşturmaktadır (Özçevik & Can, 2011; Kaymaz vd., 2013). İnsanların buldukları ortamlardan rahatsız edici ve hoş olmayan seslerin uzaklaştırılmasını sağlamak akustik konforun temel koşuludur. Akustik konforun işitsel peyzaj alanında rolü belirlenirken gürültüden kaynaklanan fizyolojik rahatsızlık ve çalışma alanının kendine özgü seslerinin de dikkate alınması gerekmektedir (Özçevik & Can, 2011; Kaymaz vd., 2013). Özellikle kentsel peyzajlarda akustik kalitenin artırılmasına yönelik kentte gürültüye neden olan etkenler tespit edilmekte ve onları izole eden bitkisel ve yapısal tasarım önerileri geliştirilmektedir. İşitsel peyzaj kavramı, peyzaj mimarlığı çalışmalarında son yıllarda önem kazanmakta ve tasarım süreçlerine entegre edilmektedir. Bu bağlamda akustik konfor ile çalışma alanına kendisine has bir işitsel peyzaj karakteristiklerinin kazandırılması alanın tercih edilebilirliği ve tanınabilirliği açısından oldukça etkilidir.

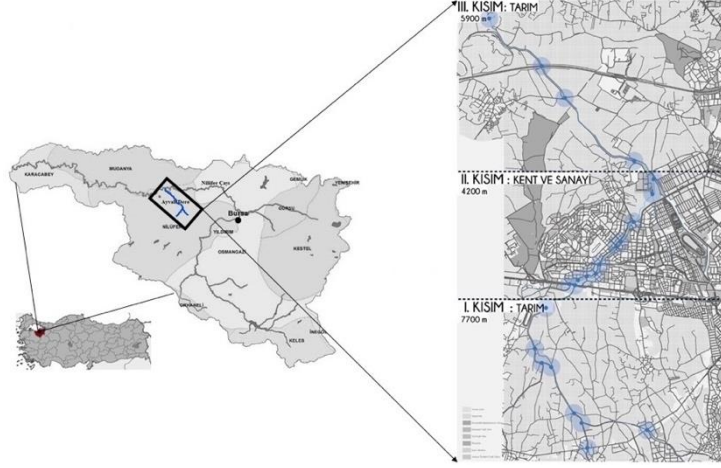
Kentlerde önemli bir tatlı su kaynağı olan akarsu koridorları iyi planlandığı sürece kentin gürültülü ve stresli ortamından kentlileri uzaklaştırarak doğa seslerinin içinde huzur ile dinlenmelerini sağlamakta, kentte nefes alma boşlukları oluşturarak rekreasyonel hizmetler sunmaktadır. Bu doğal alanlarda doğa seslerini ön plana çıkararak işitsel peyzaj kavramını gündeme getirmektedir. İşitsel peyzaj, belirli bir mekanda insan kulağına ulaşarak algılanan seslerin tümünü kapsamaktadır. Bu ses mekanı tanımlayan bir unsur olarak ele alınmaktadır (Schafer, 1977; Hiramatsu, 2006; Kaymaz vd., 2013). Mekanda akustik konforun sağlanması için insanların buldukları mekanlardaki rahatsız edici ve istenmeyen seslerin uzaklaştırılması gerekmektedir (Hiramatsu, 2006; Yıldırım & Arefi, 2020). Bu mekanlardaki doğal ve yapay birleşenler, ses kaynakları ve bunların birbirleri arasındaki fiziksel, fizyolojik ve sosyolojik ilişki, algılanan akustik konforu oluşturur (Özçevik & Can, 2010; Radicchi vd., 2021). Doğadan gelen seslerin ortak özelliği insanların bu sesleri rahatlatıcı ve huzur verici bulmasıdır. Dolayısıyla doğayı anımsatacak seslerin hastane bahçelerinde, açık yeşil alanlarda ve rekreasyon alanlarında özellikle tercih edilmesinde fayda vardır (Özçevik & Can, 2010; Aslan vd., 2014). Su kaynakları başta kuşlar olmak üzere birçok hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır (Ramsar, 1994). Ayrıca su kaynakları ve bitki örtüsünün zengin olduğu alanların, su ögesi ve bitki örtüsünün daha az olduğu kentsel alanlara göre daha rahatlatıcı etkiye sahip olduğu ve daha az stresli ortamların olduğu belirtmiştir (Chiesura, 2004; Tülek & Barış, 2014).

Bir alanda gürültü kontrolünün sağlanması; kaynak kontrolü, kaynak ve alıcı arasındaki iletişim yönetimi ile alıcı korunması olarak üç aşamada gerçekleşmektedir (Hedfors, 2003; Pouya, 2017). Peyzaj tasarımı her ne kadar görsel peyzajı içerse de çevre bilinci görsel biliş dışında akustik biliş de kapsamaktadır. Bu amaçla son yıllarda kentlerdeki gürültü kirliliğini azaltarak kentsel yeşil alanlardaki ses kalitesini artırmak için işitsel peyzaj kavramı kullanılmaktadır (Pouya 2017). Bu gibi çalışmalar, işitsel peyzajın, peyzaj tasarımındaki rolünü ve önemini vurgulamaktadır. Bu kapsamda Ayvalı Dere boyunca özellikle sanayi ve yerleşimin olduğu bölgelerde su sesini ön plana çıkarmak ve kent ve sanayi gürültüsünü absorbe etmeye yönelik bitkisel tasarımı güçlü peyzaj tasarımı gerçekleştirmek hedeflenmektedir. Böylece derenin geçtiği kentsel yeşil alanlar boyunca işitsel peyzaj ile peyzaj tasarım ilkeleri arasında bir ilişki kurulması planlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmada, işitsel peyzaj ile peyzaj tasarım ilkeleri arasındaki ilişki kurabilen önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada dere boyunca uzanan açık yeşil alanlarda ses kalitesini iyileştirmek için ses tasarımı önerilmektedir. Bu doğrultuda ağaçlar ve çalıkların sesi ve gürültüyü emme ve yansıtma özellikleri önemli rol oynamaktadır (Pouya, 2017; Han vd., 2018; Oberman vd., 2020). Geniş yeşil kuşakları ve yumuşak zemin tasarımlarının gürültüyü %50 oranında azalttığı veya 30 metre vejetasyon örtüsünün 7 dB(A) gürültüyü azalttığı tespit edilmiştir (Pouya, 2017). Kentlerde işitsel peyzaj alanlarının oluşturulması için birçok yöntem vardır. Bunlara örnek olarak; kent içerisinde yeşil zonlar oluşturmak, gürültü bariyerleri kurmak, sesi absorbe eden materyaller tercih etmek ve gürültü

kirliliğini baskılayıcı su sesi ya da müzik gibi elementler kullanmak gösterilmektedir (Labuz, 2019; Cerwén, 2018; Ağaçasapan & Çabuk, 2019; Denić-Jukić, 2019; Oberman vd., 2020; Cerwén & Mossberg, 2019; Emilson vd., 2020; Mancini vd., 2021; Radicchi vd., 2021; Han vd., 2018; Bao & Lu, 2021). Çalışma kapsamında Türkiye'den ve dünyadan işitsel peyzaj kapsamında akustik konfora vurgu yapan ve gürültü üzerinde doğal ve mühendislik çözümleri geliştiren birçok örnek araştırılmıştır. Her bir örneğin gürültü kaynakları incelenmiş ve bu sorunun önüne geçmek amacıyla akustik konfor sağlayan işitsel peyzaj ilkeleri ve tasarım kriterleri üzerinde durulmuştur. Bu çalışma kapsamında, gürültü kaynaklarını tespit etmek amacı ile Ayvalı Dere boyunca ses ölçümleri alınmıştır. Sonuç olarak, araştırılan dünya örneklerinde tespit edilen ve işitsel peyzaja yönelik geliştirilen çözüm önerileri dikkate alınarak Ayvalı Dere için uygun işitsel peyzaj önerileri geliştirilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Bursa ili Nilüfer ilçesinde yürütülen bu çalışmada çalışma alanı olarak, yerleşim bölgesi, organize sanayi bölgesi, arıtma tesisi alanı ve tarım alanların içerisinde geçerek Nilüfer çayına dökülen yapılaşma ve sanayi baskısı altında kirlenen ve suyu azalan Ayvalı Dere ve çevresi belirlenmiştir (Şekil 1). Çalı ve Kayapa derelerinin suyunu toplayan bu dere, Özlüce kanalını geçtikten sonra Özlüce köyü kuzeyinde Ayvalı Dere adını almaktadır. Topoğrafyası, iklimi ve toprak yapısı nedeni ile tarım potansiyeline sahip olan dere çevresinde tarım sektörü temel geçim kaynağı iken kentsel yayılma ve sanayileşme ile birlikte tarımsal alanlar yerini sanayiye ve yerleşime bırakmıştır. Dolayısı ile dere boyunca tarım, sanayi ve yerleşim üçlüsünün bir arada bulunduğu 3 farklı bölge geçişleri bulunmaktadır. Taşkın alan sınırı korunmamış olan dereye paralel olarak araç yolu geçmektedir. Bu yol kimi yerlerde dereye tam bitişik geçerken kimi yerlerde dere ile yol arasından geçirilmiş toprak-yeşil zon geçmektedir. Ancak dere, yerleşim alanı ve sanayi bölgesinden geçerken bu araç yollarına dereyi dik kesen trafik yoğunluğu bulunan İzmir yolu gibi araç yolları da eklenmektedir. Araç ulaşımı oldukça etkili olan bu alanda trafik kaynaklı gürültü kirliliği söz konusudur. Derenin ilk aktığı bölgede tarımsal odaklı kırsal alanlar bulunmakta ve dere boyunca dar bir yol uzanmaktadır ve bu yol üzerinde çimento ve mermer fabrikaları bulunması nedeni ile yoğun bir tır geçişine sahiptir. Derenin aktığı ikinci bölge olan İzmir yolunun da geçtiği yerleşim ve sanayi bölgesinde, trafik ışıklarının bulunduğu durma-kalkma bölgelerinden ve yolların kesişim noktalarından geçen dere ve çevresi, yoğun trafik etkisi altında kalmaktadır. Derenin Nilüfer çayına döküldüğü üçüncü bölgede tarım alanları bulunmakta olup dere boyunca uzanan dar kesitli yolda araç yoğunluğu oldukça azdır. Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği (ÇGDYY) gereği gündüz 07.00-19.00, akşam 19.00-23.00 ve gece 23.00-07.00 arasındaki zaman dilimleri arasında ses ölçümleri alınmaktadır (Demirkale & Aşçıgil, 2007). Ancak Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM, 2020) 14. Bölge trafik ve ulaşım verilerine göre hafta içi sabah 08.00-10.00 ile akşam 17.00-19.00 saatleri arasında yoğun trafik yoğunluğu olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler dikkate alınarak gürültünün en yüksek olduğu bu zaman aralıkları dikkate alınarak ses ölçümleri alınmıştır. İşitsel peyzaj kavramı kapsamında dere koridoru boyunca özellikle dere kollarının ve yolların kesiştiği, trafik ışıklarının ve köprülerin olduğu noktalar ile sportif aktivitelerin ve rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştiği alanlardan üçer dakika boyunca alınan ses ölçümleri, OKTAVA 110A-PRO ile kalibre edilmiş olan ve ortalama ses ölçümü ile en yüksek ses ölçümünü (peak level) kaydeden dB meter lite adlı bir telefon uygulaması ile alınmıştır. Bu kapsamda, Dünyada ve Türkiye'de gerçekleştirilmiş olan mekansal çözümler sunan örnekler araştırılmış ve bu örneklerde işitsel peyzaj kapsamında çalışma alanındaki trafik gürültüsünü absorbe eden ve akustik konfor sağlayan doğal ve yapay tasarım çözümleri incelenmiştir. Bu bağlamda gürültüyü filtreleyen ve su, kuş sesi, yaprak sesi gibi doğal seslere vurgu sağlayan çözümler üreten fiziksel, fizyolojik ve sosyolojik etki yaratan akustik konfor kriterleri dikkate alınmıştır.

Şekil 1. Ayvalı Dere Çalışma Alanı ve Ses Ölçüm Noktaları, Nilüfer Bursa

3. Bulgular ve Tartışma

Bugular bölümü dünya örnekleri ve ses ölçümlerine ilişkin bulgu ve tartışmalar şeklinde verilmiştir.

3.1. Dünya Örnekleri

Dünya örnekleri, sekiz farklı örneği içermektedir.

3.1.1. Paley Parkı

New York'un en işlek merkezinden biri olan Manhattan'da yer alan Paley Parkı yüksek binalarla çevrilmiştir. Yoğun kentleşme nedeniyle yoğun bir şehir gürültüsü altında olan bu park, özellikle öğle ve akşam saatlerinde çevresindeki iş ve ticaret merkezleri kullanıcıları tarafından ziyaret edilmektedir. Dolayısı ile bu parkın bitişiğinden geçen yolda yoğun araç trafiği söz konusu olmaktadır. Bu nedenle insan ve trafik kaynaklı gürültü kirliliğini önlemek amacıyla parkta trafiğin ve sirkülasyonun akış yönünün tam tersi yönünde duvardan akan bir şelale tasarlanmıştır (Şekil 2). Böylece kentin yoğun yapılaşma baskısı altında olan ve minik bir vaha etkisi gösteren bu parkta, şelale etkisi ile oluşturulan su sesi sayesinde gürültü kirliliği maskelenmiştir (Armato, 2017; Labuz, 2019).

Şekil 2. Paley parkı ve şelale tasarımı (Soundscapedesign, 2021)

3.1.2. Sheaf Meydanı

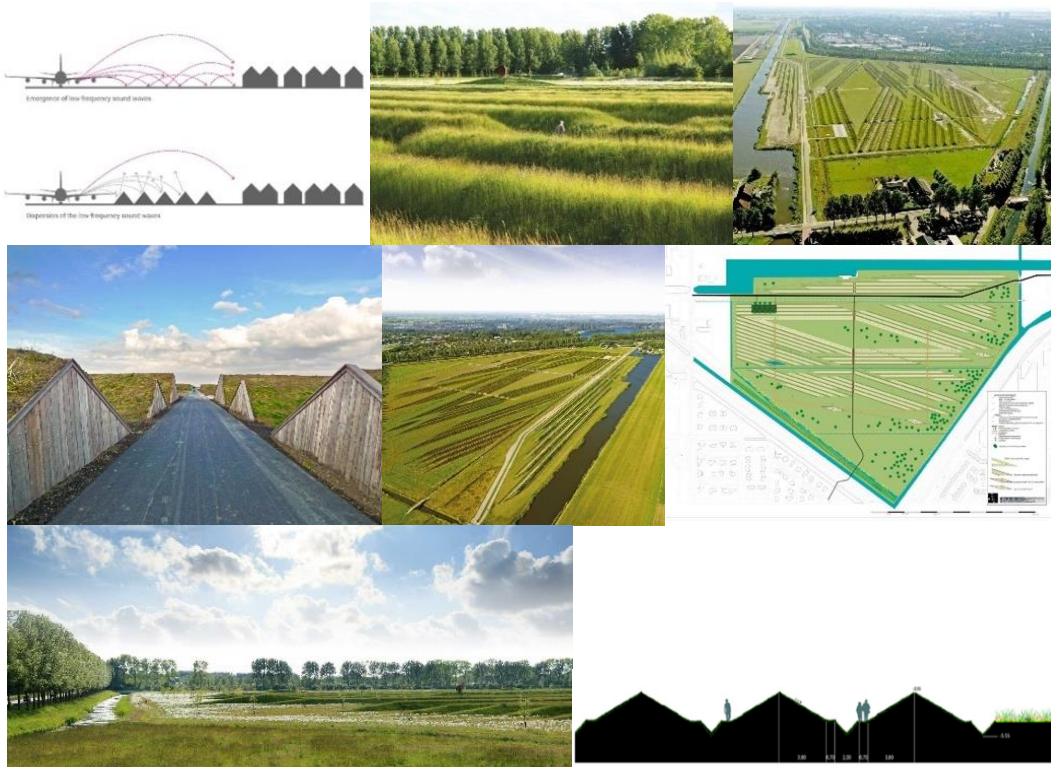
İngiltere'nin Sheffield kentinde bulunan Sheaf Meydanında, işitsel peyzaja yönelik geliştirilen tasarım elemanları trafik gürültüsünü filtrelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle yoğun araç kullanımına sahip yolun bitişiğinde yer alan meydanda, alınan ses ölçümleri sonucunda şiddetli bir gürültü kirliliğinin olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda yol kenarında özellikle trafiğin sesinin yüksek olduğu kesimlerde tasarlanan çelik bariyerlerin ve meydanın içerisinde kullanılan hareketli su öğesinin trafik kaynaklı oluşan bu gürültü kirliliğini azalttığı belirlenmiştir (Şekil 3) (Xiao vd., 2017; Cerwén, 2018; Oberman vd., 2019).

Şekil 3. Sheaf Meydanı ses bariyeri ve su kullanımı (Urbanidentity, 2021)

3.1.3. Buitenschot Park

Kuzey Hollanda'nın Haarlemmermeer belediyesinde bulunan ve havalimanı pistine oldukça yakın olan Buitenschot Parkı tasarlanırken iniş ve kalkışlarda oluşan uçak gürültüsünün azaltılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda getirilen tasarım çözümü için 3 metre uzunluğunda setler önerilmiştir. Gürültü yapan ses dalgalarına dik olan setler, gelen sesi filtrelemek ve aynı zamanda kullanıcılar için rekreasyonel olanak ve estetik bir etki sağlamıştır (Şekil 4). Parkı rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile gelen ziyaretçilerin uçak seslerinden gelen sesleri büyük oranda azalmasını sağlamak amacı ile organik bir örtü ile kaplanarak dik yerleştirilmiş olan bu setler, parka ilginç bir estetik doku da kazandırmıştır (Architects, 2016; Berkers, 2016; Girot; 2016; Ağaçsapan & Çabuk, 2019; WLA, 2021)

Şekil 4. Buitenschot Parkı ses bariyeri (Girot, 2016; Landezine, 2016; WLA, 2021)

3.1.4. Deniz Orgu

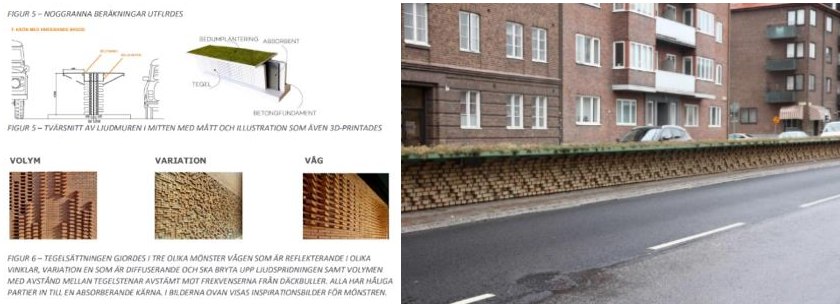
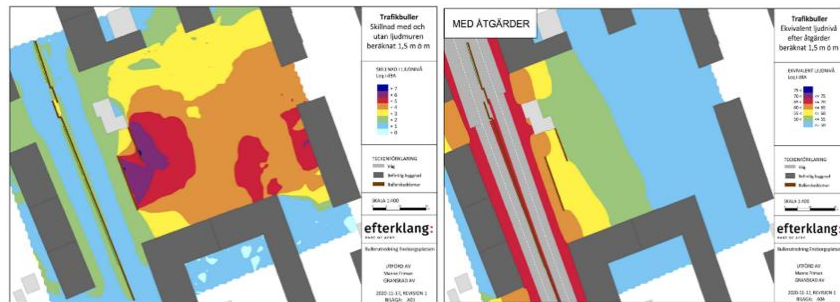
Hırvatistan'ın Zadar kentinin, İkinci Dünya Savaşı'nda uğradığı yıkımı onarmak amacıyla ve kentliyi savaşın etkilerinden uzaklaştırarak su sesine vurgu sağlamak amacı ile kentin kıyısında Deniz Orgu isimli bir park tasarlanmıştır. Bu parkta akustik konfor sağlayan temel işitsel peyzaj elemanı olarak suyun etkisi kullanılmış ve bu amaçla, terapi niteliğinde olan deniz dalgaları parkın tasarım sürecine entegre bir şekilde kullanılmıştır. Denize inen basamaklarla deniz ve insan ilişkisini artırılmıştır. Basamaklar altında kullanılan 35 adet boru adeta bir müzik aleti görevi görmektedir. Deniz gelgitleri sayesinde park sürekli olarak işitsel peyzaj konseptine hizmet vermektedir (Claus & Park, 2018; Denić-Jukić, 2019; Oberman vd., 2020). Bu park rekreasyonel anlamda yarattığı bu etki nedeniyle 2005-2006 yılında Kentsel Kamusal Alan için Avrupa Ödülünü almaya hak kazanmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Deniz orgu tasarımı (Oddmusic, 2021)

3.1.5. Eneborgsplatsen Park

İsveç'in Helsingborg kent merkezinde bulunan park, akustik konfor sağlamak üzere işitsel peyzaj konseptinde revize edilmiştir. Ses duvarı yapılmadan önce parkta ses ölçümünün 60 dB(A) olduğu ölçülmüştür. Oysaki İsveç Çevre Koruma Ajansı'na göre kamusal alan olan parklarda ses ölçümünün en fazla 55 dB(A) olması gerektiği belirlenmiştir. Bu amaçla, trafik sesinin yoğun olduğu alanda sesi önlemek için tuğla örülü bitki duvarları düşünülmüştür. Ancak bu duvarların park için sürdürülebilir olmadığı düşünüldüğü için yüksek ses perdeleri yerine daha kısa 1 metrelik tuğla bariyerler kullanılmıştır (Şekil 6). Bu bariyerler sesi emmek için özel tasarlanmıştır. Duvara yakın olan mesafelerde ses duvarının daha etkili olduğu belirlenmiştir. Buna göre bariyere yakın olan bölgelerde gürültü 12 dB(A) kadar azalırken, 12 metre mesafede bulunan konut bölgesinde ise gürültünün 7 dB(A) azaldığı, parka yakın olan bölgede 6 dB(A), yoldan mesafe arttıkça parkın ortasında ise trafikten kaynaklanan gürültünün 4 dB(A) azaldığı tespit edilmiştir (Osvalder & Nybacka, 2018; Cerwén & Mossberg, 2019; Emilson vd., 2020).

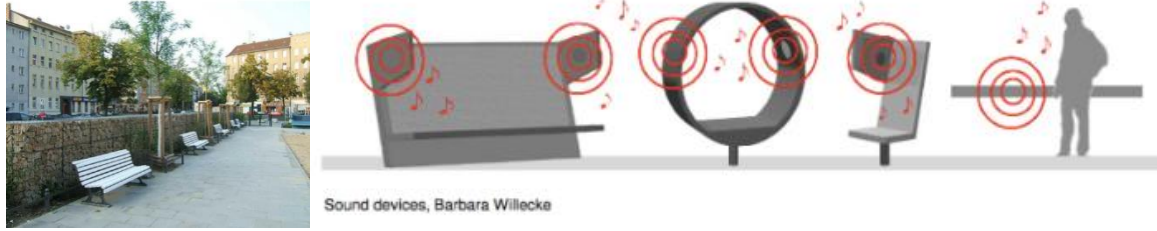

Şekil 6. Tuğla örülü ses duvarları (Emilson vd., 2020; Omvarldsbevakning, 2020)

3.1.6. Nauener Meydanı

Berlin'deki Nauener meydanında trafik ve insan yoğunluğundan dolayı oluşan gürültü kirliliğinin oldukça fazla olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle meydan akustiği konusunda uzman Prof. Dr. Brigitte Schulte-Fortkamp ve Berlin Teknik Üniversitesindeki ilgili uzmanlar tarafından tekrar revize edilmek üzere tasarlanmıştır. Revize edilmeden önce ses ölçümleri alınarak gürültünün olduğu hatlar belirlenmiştir. Bu kapsamda gürültü haritaları çıkarmak amacıyla meydan kullanıcıları tarafından ses yürüyüşleri gerçekleştirilmiştir. Gürültünün yoğunlaştığı alanlar tespit edilmiş ve bu alanlara çeşitli akustik öneriler getirilerek akustik konfor oluşturulması sağlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre parkta sesli oturma elemanlarından akustik konforu sağlayan ses adaları oluşturulmuştur. Bu banklar sayesinde kullanıcılar gün içerisinde dalga sesi, kuş sesi gibi birçok huzur veren doğal ses unsurlarını duymaktadır (Şekil 7). Aynı zamanda alanda gürültü duvarları oluşturulmuştur. Bu duvarlar sayesinde ses

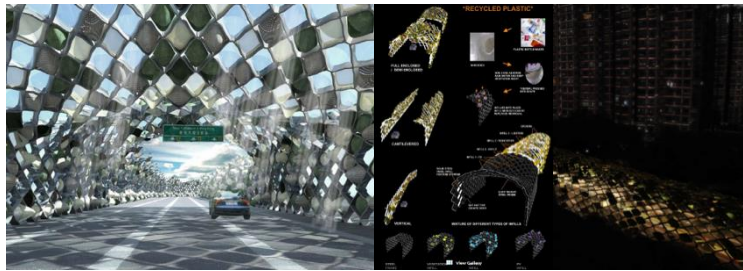
ölçümlerinde 3 dB (A)'lık bir azalma gözlemlenmiştir (Schulte-Fortkamp & Brooks, 2018; Mancini vd., 2021; Radicchi vd., 2021). Oturma elemanlarından yayılan ses ve trafik gürültüsü beklenmeyen farklı bir uyum sağlayarak garip bir harmoni oluşturmuştur (Schulte-Fortkamp & Brooks, 2018). Proje nedeniyle Prof. Dr. Schulte-Fortkamp'a Kasım 2012'de Avrupa Ses Manzarası Ödülü verilmiştir.

Şekil 7. Gürültü bariyeri ve ses bankları (Schlüter, 2013; Schulte-Fortkamp & Brooks, 2018)

3.1.7. Gürültü Tüneli

Çin'in Shenzhen ilinde bulunan bu bariyer, trafik yoğunluğu olan otoyolda gürültünün en yoğun olduğu bölgeye tünel formunda güneş ısınlarnı içerisine geçirebilen yarı-kapalı bir yapı tasarlanmıştır. İnşaat maliyetini en aza indirmek için geri dönüştürülmüş malzemeler olan plastik şişe, PV, cam çatı pencereleri, katı panelleri ve bitkisel örtüsünden ve hafif çelikten oluşturulan bu tünel, gürültünün rahatsız edici etkisini azaltmaktadır (Şekil 8). Yapıdaki PV dolgusu bariyer ve çevresindeki otoyol aydınlatması için elektrik üretmekte ve depolanmaktadır, bariyerdeki bitki örtüsü dolgusu otoyoldan gelen ısı radyasyonunu azaltmaktadır. Boşluklu yapısı sayesinde sesi toplaması ve izole etmesi ile otoyoldan gelen gürültünün azaldığı tespit edilmiştir. Böylece çevreye duyarlı bir şekilde tasarlanmış olan bu gürültü bariyeri hem otoyol kullanıcıları hem de çevre mahallerdeki kullanıcıları için otoyol gürültüsünü izole etmektedir (Han vd., 2018; Bao & Lu, 2021).

Şekil 8. Gürültü bariyeri tasarımı (Archello, 2021).

3.1.8. Meydan Park, Fatih Park ve Atapark

Trabzon merkezde yol bitişiğinde olan Meydan Park, Fatih Park ve Atapark için yürütülen bu çalışma kapsamında gürültüyü filtre edilmesi amacı ile kullanılan bitki örtüsünün 2007-2014 yıllarında iki farklı dönemde sesi azaltma etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda alınan ses ölçümlerine göre kullanılan farklı bitki türleri, bitkilerin büyüme hızlarındaki farklılık ve parkların kullanım biçimlerinin farklı olması (çocuk oyun alanı, çay bahçesi, oturma birimleri) nedeni ile Meydan parkında gürültü seviyesinin 14.24 dB(A), Fatih Parkında 6.16 dB(A) ve Atapark'da ise 9 dB(A) azalttığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, gürültü seviyesi ve koşulları benzerlik gösteren bu çalışmalarda yolu perdeleme amaçlı kullanılan bitkilerin büyümesi ve kapalılığının artması ile birlikte gürültü kirliliğini bir önceki döneme göre azaldığı tespit edilmiştir. Ancak bu gürültü seviyesi bu yıllar içinde azalsa bile ÇGDYY Yönetmeliği gereği üst sınır olan 60 dB(A) değerinin üzerinde olduğu belirlenmiştir (Özdemir vd., 2014).

3.2. Ses Ölçümleri Bulguları ve Tartışma

İşitsel peyzaj temelli tüm bu örnek çalışmalara bakıldığında, doğal ve/veya yapay tasarım öğeleri kullanarak çalışmanın bulunduğu alana akustik konfor oluşturulmaktadır. Bu tasarım öğeleri gürültü ölçümlerinin yüksek olduğu alanlar dikkate alınarak yerleştirilmekte ve böylece yakın çevrede yaşayanlar ve diğer kullanıcılar için gürültünün rahatsız edici etkisinin absorbe edilmesi hedeflenmektedir. Bu dünya

örneklerinde incelendiğinde fiziksel, fizyolojik ve psikolojik olarak insan sağlığı üzerinde oldukça etkili olan gürültünün özellikle ulaşım kaynaklı araç trafiği ve insan yoğunluğundan kaynaklandığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Dünyadaki işitsel peyzaj örnekleri, özellikleri ve akustik konfor sağlayan doğal ve yapay tasarım kriterleri

Parkın Adı	Özellikler	Problem	Çözüm	Kriterler
Paley Parkı	-New York -Kent merkezi	-Şehir gürültüsü -İnsan yoğunluğu -Trafik sesi	-Su	-Trafik ve insan yoğunluğunu örtmek duvar şeklinde şelale kullanılmıştır.
Sheaf Meydanı	-Sheffield -Kent merkezi	-Trafik sesi	-Su Duvar	-Yoğun trafik geçen alanda gürültü kirliliğini bastırmak için su ögesi ve çelik duvar kullanılmıştır.
Buitenschot Parkı	-Haarlemmermeer, Hoofddorp -Havalimanı	-Uçak sesi	-Duvar	-Park içerisinde 3m'lik setler oluşturularak uçak seslerinin azaltılması, rekreatif ve estetik alanlar oluşturulması amaçlanmıştır.
Deniz Orgu	-Hırvatistan -Kent merkezi -Deniz kıyısı	-Şehir gürültüsü -İnsan yoğunluğu	-Su	-Deniz kıyısında bulunan bu park denizin gelgitlerini kullanarak bir müzik aleti oluşturmuştur.
Eneborgsplatse Parkı	-İsveç -Kent merkezi	-Trafik sesi	-Duvar	-Daha önceden yapılan parkta trafik sesini azaltmak için uzun bitki duvarları yerine daha kısa ve aralıklı duvarlar tercih edilmiştir.
Nauener Meydanı	-Berlin -Kent merkezinde	-Trafik sesi -İnsan yoğunluğu	-Oturma elemanları -Duvar	-Oturma elemanları sayesinde trafik gürültüsü bastırılarak kullanıcı dostu bir meydan oluşturulmuştur.
Gürültü Bariyeri	-Çin -Kent merkezinde	-Trafik sesi	-Bariyer	- Geri dönüştürülmüş malzemeden oluşturulan bariyerler formu ve malzemesi nedeniyle sesi absorbe etmektedir.
Meydan Parkı, Fatih Atapark	-Trabzon -Kent merkezinde	-Trafik sesi -İnsan yoğunluğu	-Bitki	-Yapılan bir çalışmada bu parklarda, belirlenen bitkiler ile oluşturulan bitki duvarları sayesinde, gürültü kirliliklerinde azalma olmuştur.

Dünya örneklerine bakıldığında gürültü problemine yönelik farklı ülkelerde işitsel peyzaja yönelik geliştirilen doğal ve/veya yapay tasarım çözümleri şunlardır;

1. Kentte trafik ve insan yoğunluğundan kaynaklı gürültüyü filtreleme amacı ile getirilen doğal çözümler bitki ve su odaklı olarak geliştirilmektedir.
2. Gürültüyü absorbe etmek amacı ile getirilen yapay tasarım çözümleri ses duvarı ve kentsel donatılar olarak ele alınmaktadır.
3. Hem doğal hem yapay tasarım çözümleri bir arada değerlendirilmekte ve bu kapsamda bitkili gürültü bariyeri, su duvarı, doğa sesi ile çalışan müzik aleti kullanılmaktadır.
4. Akustik konforun sağlanması amacı ile çalışma alanına kentin stresinden ve gürültüsünden uzaklaştıran kuş, su, yaprak sesi gibi doğal ve huzur verici sesler kullanılmaktadır.

Dünya örnekleri dikkate alındığında çalışma alanında üç farklı bölgede ses ölçümleri alınmıştır (Şekil 9). Ölçümler dere kollarının birleşim noktaları, yolun dereyi kestiği noktalar, dere üzerinden geçen köprüler, trafik ışıklarının olduğu noktalar, dört yol ağızlarından ve sportif aktivitelerin ve rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştiği alanlardan alınmıştır. Derenin ilk aktığı bölgede tarımsal odaklı kırsal alanda 8, derenin aktığı ikinci bölge olan yerleşim ve sanayi bölgesinde 11, derenin Nilüfer çayına döküldüğü tarım odaklı son bölgede 4 noktadan olmak üzere KGM (2020)'e göre trafiğin yoğun olduğu hafta içi sabah 08.00-10.00 ile akşam 17-00-19.00 saatleri arasında toplam 23 noktanın her birinden üçer dakikalık ölçümler

alınmıştır. Bu zaman aralıklarının dışında her noktadan ayrı ayrı alınan ses ölçümleri 50 dB(A) değerinin altında çıkmıştır. Yapılan gürültü kaynakları sınır düzeyleri hesaplamaları ÇGDY Yönetmeliğine göre hesaplanmış ancak zaman aralıkları KGM (2020)' ye göre belirlenmiştir. İlk bölgede 8 noktadan ayrı ayrı alınan ses ölçümlerinin ortalaması 63.6 dB(A), derenin geçtiği ara bölgede 11 noktadan alınan ses ölçümlerinin ortalaması 69.6 dB(A), son bölgede 4 noktadan alınan ses ölçümlerinin ortalaması 61.3 dB(A) olarak alınmıştır (Tablo 2). Sonuçlar dikkate alındığında, Ayvalı Dere kırsal, kentsel, sanayi gibi farklı dokulardan geçmesine rağmen koridoru boyunca alınan ses ölçümleri değerlerinin ÇGDY Yönetmeliği gereği üst sınır olan 60 dB(A) değerinin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. ABD'de Konut ve Şehir Geliştirme Bölümü tarafından ise dış mekanlarda 62 dB(A) değerinin altındaki ses ölçümleri kabul edilebilir bir değerken bu değer üstündeki ses ölçümleri kabul edilemez bir ses düzeyini ifade eder (Demirkale & Aşçıgil, 2007; Bayramoğlu ve diğerleri, 2014; Oberman vd., 2020; Radicchi vd., 2021). Ayrıca derenin aktığı ikinci bölge olan yerleşim ve sanayi bölgesinden geçen dere boyunca ortalama 69.6 dB(A) ses değeri ölçülmüştür.

Özellikle İzmir yolun kestiği kırsal bir tarım alanı olan birinci bölgenin 8. noktasından alınan ses ölçümünün (67dBA) aynı bölgede alınan diğer yedi noktadan daha yüksek çıkması İzmir yolunun yoğun trafik akışından kaynaklanmaktadır. Bu değer, ÇGDY Yönetmeliği gereği kırsal alanlardan geçen karayolu çevresi gürültü üst sınır değeri olan üst sınır olan 60 dB(A) değerinin üzerindedir. Benzer şekilde yoğun yapılaşmanın başladığı ikinci bölgenin 1. ve 2. noktalarından alınan ses ölçümlerinin (82-84 dBA) yüksek olması da İzmir yolunun dereyi kesmesinden kaynaklanmaktadır. Bu değerler, ÇGDY Yönetmeliği gereği A (<55 dBA), B (55-64 dBA), C (64-74 dBA) yerleşim kategorileri giren bölgelerdeki gürültü üst sınırını aşmaktadır. Sanayinin sona erdiği ve tarımın başladığı üçüncü bölgenin 1. noktasından alınan ses ölçümlerinin diğer üç noktadan daha yüksek çıkması Nilüfer Organize Sanayi Bölgesinin çıkışında bulunması ve yoğun trafik akışının olmasından kaynaklanmaktadır. Bu değer de ÇGDY Yönetmeliği gereği kırsal alanlardan geçen karayolu çevresi gürültü üst sınır değeri olan 60 dB(A) değerinin üzerinde olduğu analiz edilmiştir. Bayramoğlu vd., (2014), Özdemir vd., (2014), Han vd., (2018) ve Radicchi vd., (2021)'e göre ÇGDY Yönetmeliği gereği 65 dB(A) üzerinde çıkan ses ölçümü, konforsuzluk, rahatsızlık, kızgınlık, konsantrasyon ve uyku bozukluğu gibi fizyolojik ve psikolojik açıdan sağlık sorunları oluşturabilmektedir.

Şekil 9. Çalışma alanının üç farklı bölgesinden görüntüler

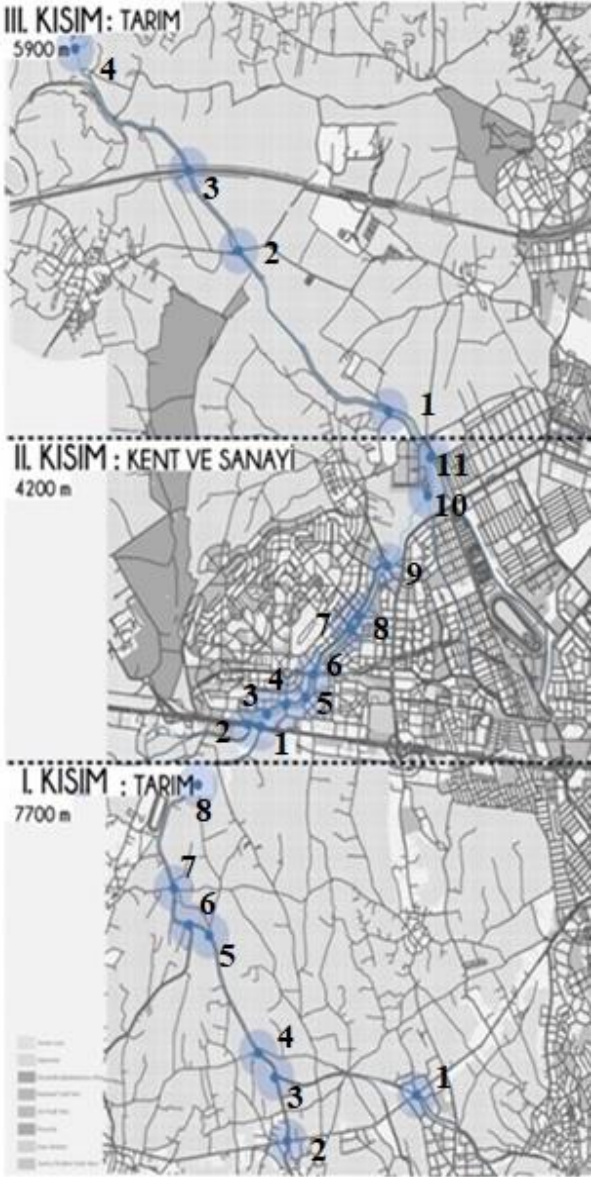
ABD Çevre Koruma Kurumu tarafından dış mekanlarda 55 dB(A) üstündeki ses değerinin aktiviteleri engellediği ve baş ağrısına sebep olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde ABD'de Konut ve Şehir Geliştirme Bölümü kuralları gereği dış mekanlarda ve yerleşim alanı içerisinde 65 dB(A) değerlerinin en üst gürültü seviyesi olduğunu binalara yakın yerlerde ise bu seviyenin en fazla 45 dB(A) olması gerektiğini belirtmişlerdir (Demirkale & Aşçıgil, 2007; Bayramoğlu vd., 2014; Özdemir vd., 2014; Oberman vd., 2019; Oberman vd., 2020). Ayvalı Dere koridoru boyunca araç yolu ve özellikle Ayvalı Dereyi dik kesen İzmir otoyolu nedeni ile akustik konforu olumsuz yönde etkileyen trafik kaynaklı bir gürültü yaşanmaktadır. Türkiye'nin ÇGDY Yönetmeliği gereği kara yolu çevresinde gürültü sınır değerleri belirlenmiştir. Buna

göre çalışma alanı olan Ayvalı Dere paralelinde uzanan kara yolu boyunca kırsal alanda 63.6 dB(A) olarak ölçülen değer yönetmelik gereği 55 dB(A), yerleşim alanında 63 dB(A) ve endüstriyel alanda 67 dB(A) olması gereken değer ise 69.6 dB(A) olarak ölçülmesi ve son olarak 55 dB(A) üst sınırında olması gereken ses ölçüm değerinin tarım alanlarının yoğun olduğu yol boyunca ortalama 61.3 dB(A) olması nedeni ile kara yolu çevresinde olması gereken üst sınırın aşıldığı analiz edilmiştir.

Çalışmada gürültü ölçüm aracı olarak OKTAVA 110A-PRO ile kalibre edilmiş olan “dB meter lite” adlı ses ölçümü yapan telefon uygulaması kullanılmıştır. ÇGDY Yönetmeliği kapsamında ses ölçümleri aletleri ve bunlarda olması gereken kalibrasyon değeri tanımlanmamıştır. Ancak bu eksikliğe rağmen sonraki çalışmalarda bir telefon uygulamasına göre daha yüksek kalibrasyon değerine sahip ses ölçüm cihazlarının kullanılması ve yönetmelikte belirlenen gündüz-akşam-gece saatlerinde ölçümlerin alınması araştırmanın hassasiyetini arttırması ve dolayısı ile kesin sonuçlar vermesi açısından oldukça önemlidir.

Tablo 2. Çalışma alanı ortalama ses ölçümleri dB(A)

Ses Ölçüm Noktaları	Ortalama Ses Ölçümleri dB(A)	
Tarım	1	64
	2	60
	3	62
	4	58
	Ortalama	61.3
Kentleşme ve Sanayi Alanı	1	82
	2	84
	3	57
	4	63
	5	51
	6	81
	7	69
	8	78
	9	71
	10	63
	11	67
Ortalama	69.6	
Tarımsal Kırsal Alan	1	65
	2	63
	3	60
	4	64
	5	61
	6	64
	7	63
	8	67
Ortalama	63.6	

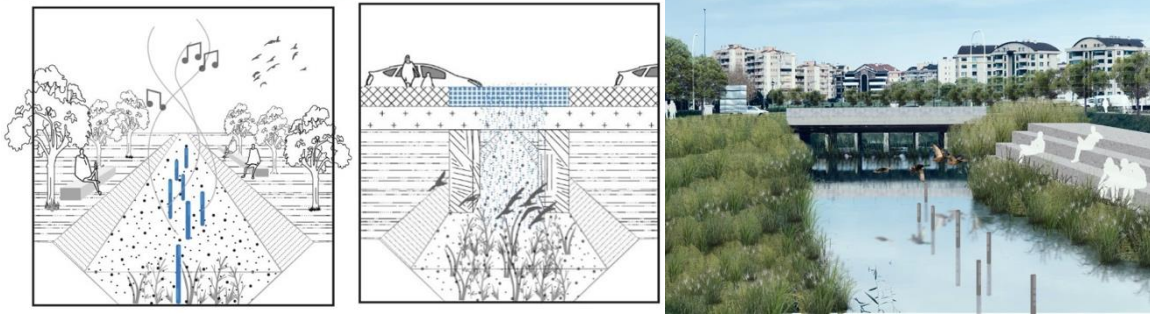

4. Öneriler

Ayvalı Dere boyunca uzanan çalışmada doğa ile ilişkili sesleri korumak, ön plana çıkarmak, farkındalığını sağlamak ve çoğaltmak için akustik konforun değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Rekreasyon alanlarında

su, kuş ve yaprak sesi ile ziyaretçi sesi ve bunlar arasındaki fiziksel, fizyolojik ve sosyolojik etkileşim, çalışma alanı ve çevresinin işitsel olarak algılanan akustik çevresini oluşturmaktadır. Bu sebeple araştırma alanında akustik konforun sağlanması için bu seslerin geliştirilmesi üzerinde çalışılmıştır. Dolayısıyla rahatlatıcı etkisi ile suyun akış yönüne göre su sesi ve yaprak sesi artırılması ve su odaklı olan rekreasyon alanlarında yapılan bitkisel tasarım çalışmaları ile kuşların bu alanlara çekilmesi sağlanarak kuş sesinin artırılması işitsel peyzaj kavramı kapsamında önerilmiştir. Bu bağlamda çalışma alanında gürültü kaynakları tespit edilmiş ve gürültü seviyesini düşürmek için çözüm önerileri geliştirilmiştir. Sonuç olarak dünya örneklerindeki işitsel peyzaja yönelik geliştirilen çözüm önerilerinden yola çıkılarak akustik konforun değerlendirilmesi kapsamında alandaki bu sesleri korumak, ön plana çıkarmak, farkındalığını sağlamak ve çoğaltmakla birlikte gürültü seviyesini azaltmak için su, ses duvarı ve bariyeri, bitkisel materyal, kentsel donatı gibi doğal ve yapay peyzaj elemanlarını bir arada değerlendiren aşağıdaki tasarım çözümleri geliştirilmiştir.

Su kapsamında getirilen öneriler ile dere içerisinde ve suyun akış yönüne doğru Hırvatistan'daki Deniz Orgu Parkı örneğindeki gibi köprü ayaklarına yapılacak olan su ile etkileşim içinde olan boruların konulması ve ayrıca dere ile yolun dik olarak kesiştiği üst yollarda gürültüyü azaltmak amacı ile su duvarlarının tasarlanması hedeflenmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Dere içerisinde müzik aletleri

Dereyi kesen araca yönelik köprülerin kenarlarına yapılacak olan ses duvarları, gürültü kirliliğini dünya örneklerinde olduğu gibi büyük ölçüde azaltması beklenmektedir. Yapılan ses ölçümleri sırasında araçların durma-kalkma alanları olan trafik ışıklarının olduğu alanlarda ses duvarları önerilmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Ses duvarı

Gürültü kirliliğinin yoğun olarak tespit edildiği bölgelerde, çalışma alanına özgü bitki materyallerinin kullanıldığı bitki duvarlarının tasarlanması gürültüyü dünya örneklerindeki gibi 3-5 dB azaltması amaçlanmaktadır. Ayrıca yapılacak bitkilendirme ile alanda yaprak seslerinin ve kuş sesleri gibi doğal seslerin alana getirilmesi hedeflenmektedir.

Dere kenarındaki rekreasyonel alanlarının yakınından geçen yolda araç trafiğinin yol açtığı gürültüyü ses duvarı, ses bariyeri ve su ögesi ile azaltmanın yanı sıra gürültüyü perdeleyen ve aynı zamanda sahip olduğu ses sistemi ile kuş sesleri ve doğa sesleri çalan oturma birimleri gibi kentsel donatı elemanlarının kullanılması önerilmekte ve kullanıcılara akustik konfor sağlanması amaçlanmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Ses sistemi olan kentsel donatı elemanı

Çalışma alanını dik kesen ve trafik yoğunluğu fazla olan İzmir Yolu otobanı ve dereye paralel uzanan kimi yerlerde dereyi dik kesen karayolları bulunmaktadır. Bu yollar üzerinde ses ölçümleri yüksek olan bölgelerinde kullanılacak ses bariyerlerinin rekreasyonu olumsuz etkileyecek su kenarı çevresindeki ve konut çevresindeki gürültü kirliliğini azaltması hedeflenmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Bariyer

5. Sonuç

Avrupa Peyzaj Sözleşmesine göre insanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal ve/veya insani unsurların eyleminin ve etkileşimi sonucu oluşan bir alan anlamına gelen peyzajın tanımında yer alan; insan tarafından algılanış biçiminden biri aslında işitme eylemidir. Dolayısı ile gürültüden kaynaklı olan rahatsız edici seslerin, insanların direkt etkileşim içerisinde buldukları kent dokusu içerisindeki yerlerinin dikkate alınması ve işitsel peyzaj kapsamında akustik konforun sağlanabilmesi konusunda da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kentlerdeki derelerin taşkın alanlarının kamulaştırılıp kotlarının düşürülmesi suyun daha geniş alanlara akmasına ve dolayısı ile hızının azalmasına olanak sunmaktadır. Bu kapsamda taşkın alanlarının, parklar, spor alanları, yürüyüş ve bisiklet yolları gibi çevresinde bulunan yeşil koridorları ile birlikte tasarlanması, kentin yaşam kalitesini arttırmaktadır. Bu kamulaştırılan alanlar kentin gürültülü ve stresli ortamından kentlileri uzaklaştırarak doğa sesleri ile oluşan akustik konfor içerisinde huzur ile dinlenmelerini sağlayan rekreasyonel hizmetler sunmaktadır. Çünkü bu sesler ziyaretçiler üzerinde doğayı çağrıştıran olumlu etkiler bırakmaktadır. Bu kapsamda mekanlardaki rahatsız edici ve istenmeyen seslerin uzaklaştırılması gerekmektedir. Araştırmada, kentin yoğun stresli ve gürültülü ortamından yine kent içinde tasarlanan su odaklı bir rekreasyon alanına davet edecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu kapsamda rekreasyon alanlarında arka plan sesi olarak akarsuyun sesi, kuş sesi ve rüzgar ile oluşan ağaçların yaprak sesi ile akustik konforun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çünkü bu sesler ziyaretçiler üzerinde doğayı çağrıştıran olumlu etkiler bırakmaktadır. Bu amaçla işitsel peyzaja yönelik akustik konfor önerileri sunan dünya örnekleri araştırılmış ve çalışma alanında akustik konfor sağlayabilecek doğal seslerin çalışma alanına getirilmesine yönelik doğal ve/veya yapay tasarım önerileri getirilmiştir.

Nüfus yoğunluğu ve trafik yoğunluğundaki artışa paralel olarak artan gürültü kirliliği doğal ve/veya yapay peyzaj elemanları kullanılarak yaşanabilir bir seviyeye düşürülmesi mümkündür. Kentlerde doğal güzelliklerini hala koruyan dere gibi su yüzeyleri ve çevrelerinin kullanım yoğunluğu dikkate alındığında

bu alanlarda gürültünün tanımlanması, kontrol edilmesi ve ses ölçümlerinin normal seviyeler düşürülmesi kentliye fiziksel, fizyolojik ve psikolojik olarak olumlu katkılar sağlayabilecektir.

Türkiye'nin ÇGDY Yönetmeliği gereği ilgili kamu kurum ve kuruluşların katıldığı yönetim organizasyonunun kurulması ve gürültü kontrolü ile ilgili gerekli denetim ve izleme programını oluşturması gerekmektedir. Dolayısı ile mekansal planlama ve peyzaj planlama sürecinde nazım imar planı, uygulama imar planı ve doğa koruma planları gibi planlar hazırlanırken ulusal bölgesel ve yerel ölçekte gürültü haritalarının hazırlanması önem taşımaktadır.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Desteklerinden dolayı Bursa Teknik Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine teşekkür ederiz.

Destek Bilgisi: Bu çalışma Bursa Teknik Üniversitesinde yürütülen 211N023 numaralı Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında üretilmiştir.

Etik Onayı: Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences** Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma üç yazarın katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları: 1. Yazar = %50, 2. Yazar = %45, 3. Yazar = %5

Kaynaklar

- Ağaçsapan, B. & Çabuk, A. (2019). Sustainable Aviation: GIS For Airport. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 2(1), 26-34.
- Archello. (2021). Highway Noise Barrier. Erişim Adresi (02.12.2021): <https://archello.com/project/highway-noise-barrier>
- Architects, H. L. (2016). Land Art Park Buitenschot (Amsterdam): Un parque para la reducción de la contaminación acústica. *Planur-e: territorio, urbanismo, paisaje, sostenibilidad y diseño urbano*, (8): 17.
- Armato, F. (2017). Pocket park: Product urban design. *The Design Journal*, 20(sup1): 1869-S1878.
- Aslan, F., Mustan Dönmez, B. & Yılmaz, B. (2014). Görsel ve işitsel sanatların doğa ile olan köprüsü: Peyzaj mimarlığı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. (2014). Cilt:4, Sayı:9, 99-106.
- Bao, Z. & Lu, W. (2021). A decision-support framework for planning construction waste recycling: A case study of Shenzhen, China. *Journal of Cleaner Production*, 309: 127449.
- Bayraktar, Ş. (2006). İzmit kent merkezinin gürültü kirliliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi: Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bayramoğlu, E., Özdemir, B. & Demirel, Ö. (2014). Gürültü Kirliliğinin Kent Parklarına Etkisi ve Çözüm Önerileri: Trabzon Kenti Örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4 (9), 35-42.
- Berkers, M. (2016). Transforming the Green. Technical and cultural fusion: The Buitenschot Park in Amsterdam. *Topos: European landscape magazine*, (97), 90.
- Brown, A. L. (2011). Advancing the concepts of soundscapes and soundscape planning. In *Proceedings of the Conference of the Australian Acoustical Society*. Pp. 1-11.

- Eşbah H. O., Demir, S., & Yıldırım Y. (2022). Akarsu Koridorlarında Akustik Konforun Değerlendirilmesinde İşitsel Peyzajın Rolü, Ayvalı Dere Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 5 (1): 27-43
- Cerwén, G. (2018). On the Intersection Between Speaker Installations and Urban Environments. *Multi-Objective Optimization of Industrial Power Generation Systems*; IGI Global: Hershey, PA, USA, 23-45.
- Cerwén, G. & Mossberg, F. (2019). Implementation of quiet areas in Sweden. *International journal of environmental research and public health*, 16(1), 134.
- Chiesura, A. (2004). The Role of Urban Parks for the Sustainable City. *Landscape and Urban Planning* 68, 129-138.
- Claus, C. & Pak, B. (2018). Towards Urban Sound Design for Transitional Public Railway Park/Places: Sonic Strategies for Engagement, Critical and Spatial Design. In *CA2RE: Conference For Artistic and Architectural (Doctoral) Research Proceedings*. (pp. 108-119). Aarhus School of Architecture; Aarhus.
- Demirkale, S.Y. & Aşçıgil, M. 2007. Sağlıklı kentlerle ve yapılarla ilgili Türkiye'nin gürültü politikası. VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi, İzmir, 267-285.
- Denić-Jukić, V. (2019). Hydrology and physical limnology in Croatia. *Geofizika*, 36(2), 185-194.
- Emilson, L., Friman, M. & Engström, N. (2020). Efterklang Project Report. Erişim tarihi (24.11.2021): <https://omvarldsbevakning.byggjtjanst.se/contentassets/fac9003e386e445392e7bfac66b461a5/rappor-t-ljudmatning-av-ljudmuren.pdf>
- Girod C., 2016. Landscape Topology. Theory lab lecture series: ILA Institute of Landscape Architecture. Erişim Tarihi (02.12.2021): https://girot.arch.ethz.ch/wp-content/uploads/2016/04/V05FS16_Handout.pdf
- Han, X., Huang, X., Liang, H., Ma, S. & Gong, J. (2018). Analysis of the relationships between environmental noise and urban morphology. *Environmental pollution*, 233, 755-763.
- Hedfors, P. (2003). Sonic tools for landscape architecture. In Conf. proceedings "Acoustic Ecology", Australian Forum for Acoustic Ecology/World Forum for Acoustic Ecology, Melbourne, Australia, pp. 19-23.
- Hiramatsu, K. (2006). A Review of Soundscape Studies in Japan. *Acta Acustica United with Acustica*, 92, (6), 857-864.
- Kang, J. (2011). Urban soundscape: from research to practice. In Local Authority Noise Action Forum group, University of Sheffield, UK, 212-213.
- Kaymaz, I., Belkayalı, N. & Akpınar, N. (2013). Peyzaj Mimarlığı kapsamında işitsel peyzaj kavramı: Ankara kent parkları örneği. *Peyzaj Mimarlığı*, 5. Kongresi, 182-194.
- KGM (2020). Trafik ve Ulaşım Bilgileri. Otoyollar ve Devlet Yollarının Trafik Dilimlerine Göre Yıllık Ortalama Günlük Trafik Değerleri ve Ulaşım Bilgileri. Erişim Adresi (10.02.2022): <https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Istatistikler/TrafikveUlasimBilgileri/20TrafikUlasimBilgileri.pdf>, 165-176.
- Labuz, R. (2019). Pocket Park–A New Type of Green Public Space in Kraków (Poland). In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 471 (11): 112018, IOP Publishing.
- Landezine. (2016). Buitenschot Park. Erişim Adresi (02.12.2021): <https://landezine.com/buitenschot-park-by-hns-landscape-architects/>
- Mancini, S., Mascolo, A., Graziuso, G. & Guarnaccia, C. (2021). Soundwalk, Questionnaires and Noise Measurements in a University Campus: A Soundscape Study. *Sustainability*, 13(2), 841.

- Eşbah H. O., Demir, S., & Yıldırım Y. (2022). Akarsu Koridorlarında Akustik Konforun Değerlendirilmesinde İşitsel Peyzajın Rolü, Ayvalı Dere Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 5 (1): 27-43
- Oberman, T., Jambrošić, K., Aletta, F. & Kang, J. (2019). Towards a soundscape surround index. In *Proceedings of the International Congress on Acoustics* (pp. 829-835). International Congress on Acoustics.
- Oberman, T., Jambrošić, K., Horvat, M. & Bojanić Obad Šćitaroci, B. (2020). Using virtual soundwalk approach for assessing sound art soundscape interventions in public spaces. *Applied Sciences*, 10(6), 2102, 1-27.
- Oddmusic. (2021). Odd Music Project. Erişim Adresi (01.12.2021): <http://www.oddmusic.com/gallery/om24550.html>
- Omvarldsbevakning. (2020) Omvarld Bevakning Efterklang Project. Erişim Adresi (01.12.2021): <https://omvarldsbevakning.byggjtjanst.se/contentassets/fac9003e386e445392e7bfac66b461a5/rappor-t-ljudmatning-av-ljudmuren.pdf>
- Osvaelder, A. L. & Nybacka, M. (2018). Different user groups' perception, experience and need of spoken information in public transportation spaces. In *International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics*, pp. 26-38. Springer, Cham.
- Özçevik, A. & Can Z.Y. (2011). Soundscape and the Adaptation of Soundscape to Covered Spaces. *Megaron*. 2011; 6(1), 52-59.
- Özdemir, B.; Bayramoğlu, E. & Demirel, O. (2014). Noise Pollution and Human Health in Trabzon Parks. *Stud. Ethno Med.* 8, 127-134.
- Pouya, S. (2017). The role of landscape architecture on soundscape experience. *Turkish Journal of Forest Science*, 1(2), 183-193.
- Radicchi, A., Cevikayak Yelmi, P., Chung, A., Jordan, P., Stewart, S., Tsaligopoulos, A., ... & Grant, M. (2021). Sound and the healthy city. *Cities ve Health*, 5(1-2), 1-13.
- Ramsar (1994). Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme: Ramsar Sözleşmesi. Yürürlük: 13 Kasım 1994. Erişim Tarihi (01.02.2021): <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263672/ozellikle-su-kuslari-yasama-ortami-olarak-uluslararasi-.html>
- Schafer, M. (1977). *Our Sonic Environment and The Soundscape: The Tuning of The World*, Destiny Books, Rochester, Vermont.
- Schlüter, F. (2013). A Soundscape Remodelled. Erişim Adresi (01.12.2021): <https://sonicagents.wordpress.com/2013/01/04/a-soundscape-re-modeled/>
- Schulte-Fortkamp, B. & Brooks, B. (2018). Urban planning integrating the soundscape approach. In *INTER-NOISE and NOISE-CON Congress and Conference Proceedings* (Vol. 258, No. 4, pp. 3551-3556). Institute of Noise Control Engineering
- Soundscapedesign. (2021). Soundscape Design, Listen to City. Erişim Adresi (02.12.2021): <https://soundscapedesign.info/category/projects/>
- Stevens, M. (2010). Quietening open spaces towards sustainable soundscapes for the City of London. Report to the Environmental Protection UK.
- Tülek, B. & Barış, M. E. (2014). Kent içi ve yakın çevresindeki su kıyısı rekreasyon alanlarının ekolojik kriterler açısından değerlendirilmesi: Mavi Göl örneği. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 13-26.
- Urbanidentity. (2021). Urban Identity, Sheaf Square. Erişim Adresi (02.12.2021): https://urbanidentity.info/projects/sheffield_sheaf_square/
- WHO (1999). World Health Organization Occupational and Environmental Health Team. Guidelines for community noise. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/66217>

Eşbah H. O., Demir, S., & Yıldırım Y. (2022). Akarsu Koridorlarında Akustik Konforun Değerlendirilmesinde İşitsel Peyzajın Rolü, Ayvalı Dere Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 5 (1): 27-43

WLA, 2021. World Landscape Architecture. Erişim Tarihi (24.11.2021): <https://worldlandscapearchitect.com/buitenschot-park-haarlemmermeer-the-netherlands-hns-landscape-architects/>.

Xiao, J., Tait, M. & Kang, J. (2017). Design with Fragrant Plants and Waterscapes. *Designing with Smell: Practices, Techniques and Challenges*.

Yıldırım, Y. & Arefi, M. 2020. The sound of New Urbanism. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 14(2), 165-184.

Bağımsız Bisiklet Turistleri*

Kübra AŞAN, Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, kubra.asan@hotmail.com, Sinop, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8739-3585

Öz

Bisiklet turizmi uygulaması olarak, tamamı bir bisiklet turunu kapsayan ve/veya destinasyona ulaşırken temel aracın bisiklet olduğu turizm etkinlikleri, bağımsız bisiklet turizmi olarak tanımlanmaktadır. Bağımsız bisiklet turistleri bisiklet turizmi talebi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada Türkiye örneğinde bağımsız bisiklet turistlerinin profilini ortaya koymak amacıyla tanımlayıcı bir çalışma desenlenmiştir. Turistik amaçlarla tur etkinlikleri yapan 460 katılımcıdan çevrimiçi anket yoluyla toplanan veriler, kümeleme analizi, ANOVA ve ki-kare analizlerine tabi tutulmuştur. İncelemeler sonucunda tur tercihlerine göre bağımsız bisiklet turistlerinin sakin turcular, uzun yol turcuları, konfor arayan turcular ve sosyal turcular olmak üzere dört gruba ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Demografik değişkenler içinde yaş ve medeni durum grupları arasında farklılığı açıklarken, cinsiyet, çalışma ve eğitim durumu bakımından gruplar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Çalışma sonucunda bisiklet turizmi alanında hizmet üretecek turizm uygulayıcıları ve bisiklet turizminin gelişmesini sağlayacak politikalar geliştirecek karar vericiler için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel İlgi Turizmi, Turist Davranışı, Bisiklet Turizmi, Tur Bisikletçiliği, Kümeleme Analizi

Independent Cycling Tourists

Abstract

As a bicycle tourism application, tourism activities that cover a whole bicycle tour and/or where the main vehicle is a bicycle while reaching the destination are defined as independent bicycle tourism. Independent bicycle tourists have an important place in the demand for bicycle tourism. In this study, a descriptive study was designed in order to reveal the profile of independent cycling tourists in Turkey. Data were collected through an online survey from 460 participants engaged in tour activities for touristic purposes. Cluster analysis, ANOVA and chi-square analysis were conducted. As a result of the analyzes, it was concluded that independent cycling tourists were divided into four groups according to their tour preferences: calm touring cyclists, long-distance touring cyclists, comfort-seeking touring cyclists, and social touring cyclists. While age and marital status explained the difference between the groups, no significant difference was found between the groups in terms of gender, employment and education status. Finally, implications are presented for tourism practitioners who will produce services in the field of bicycle tourism and for decision-makers who will develop policies that will enable the development of bicycle tourism.

Keywords: Special Interest Tourism, Tourist Behaviour, Cycling Tourism, Bicycle Touring, Cluster Analysis

* Bu çalışma için Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 06.11.2020 tarihli ve 2020-122/123 sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

1. Giriş

Bisiklet turizmi, katılımcılar ve yerel toplum için potansiyel sosyal, çevresel ve ekonomik çıktılar sağlayan ve büyüyen sürdürülebilir bir özel ilgi turizm uygulamasıdır (Ritchie vd. 2010). Dünya genelinde en hızlı büyüyen açık alan rekreasyon uygulamalarından biri olan bisiklet etkinlikleri, tatil zamanında yapılabilecek rekreatif etkinlik olmanın ötesinde başlıca bir turizm deneyimi olarak turizm hareketliliğine konu olmaktadır. Örneğin ABD’de bisiklet turizmi için yılda yaklaşık 83 milyar dolar harcama yapılmaktadır (Outdoor Industry Association, 2017). Avrupa Bisikletçiler Federasyonu (ECF, 2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre Avrupa Birliği’nde bisikletin ekonomiye yıllık katkısı 155 milyar Euro civarındadır. Ekonomik katkılarının yanı sıra çevre dostu ulaşımın sembolü olan bisiklet, fiziksel iyi oluşu ve sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmekte, sağlıklı ve mutlu bireylerden oluşan toplum fikrini desteklemektedir (Wachunas, 2017).

Bisiklet turizmi kendi içinde dağ bisikleti turları, yol bisikleti turları, aktif ya da pasif katılımlı yarış etkinlikleri gibi uygulamalarla çeşitlenmektedir (Lamont & Buultjens, 2011; Morpeth, 2001). Tamamı bir bisiklet turunu kapsayan veya destinasyona ulaşırken temel aracın bisiklet olduğu turizm etkinlikleri ise bağımsız bisiklet turizmi olarak adlandırılmaktadır (Lamont & Buultjens, 2011). Bağımsız bisiklet turizmi, uygulamada tur bisikletçiliği (bicycle touring) olarak da isimlendirilmektedir (Bicycletouringpro, 2021).

Günümüzde bağımsız bisiklet turları sayısının giderek arttığı görülmektedir. Vize ve pasaport uygulamalarının kolaylaşması, bisiklet kiralamanın yaygınlaşması, uçak, tren gibi ulaşım imkânlarının artması ve bu ulaşım olanaklarını kullanarak ülkeler ve hatta kıtalararası bisiklet taşımanın kolaylaşması ile insanlar farklı ülkelere bisikletlerini götürüp orada tur yapmaya başlamış ve bağımsız turlar artmıştır. Bir diğer önemli etken de sosyal medya, bloglar ve web sitelerinden erişilebilen gezginlerin bilgilendirici ve motive edici paylaşımlarıdır. Dahası tur yapmak üzere bir araya gelen insanların kurdukları topluluklar sayesinde bisiklet süren insan sayısı giderek artmıştır. Ayrıca bağımsız bisiklet turlarına hitap edecek şekilde geliştirilen EuroVelo gibi bisiklet rota ağları ve altyapıları da tur bisikletçileri için teşvik edici olmuştur. Son olarak bisiklet ve donanım konusunda sektörün ilerlemesiyle insanlar ihtiyaç duydukları malzemeye kolayca ulaşabildiğinden sektör de teşvik edici bir rol üstlenmektedir.

Uygulamaya paralel olarak akademik alanda Türkiye’de tur bisikletçileriyle ilgili görgül çalışmalar giderek artmaktadır (Ardahan & Lapa, 2011; Çeyiz, 2020; Çelik Uğuz & Özbek, 2018a; Türkmen & Gökdemir, 2021). Öte yandan Türkiye’de genel bir tur bisikletçisi profilini betimleyebilecek geniş ölçekli, bütünsel bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Buradan hareketle bu çalışma Türkiye bağımsız bisiklet turisti profilini ortaya çıkararak bu boşluğa yanıt oluşturmayı hedeflemektedir. Çalışmanın temel amacı Türkiye ölçeğinde bağımsız bisiklet turistlerine ilişkin betimsel bir profil ortaya koymaktır.

Bisiklet turizmi küçük ölçekli yapısıyla sürdürülebilirliğe hitap etmektedir. Bisiklet turizminin gelecek yıllarda bir özel ilgi turizm türü olarak daha çok yaygınlaşacağı ve turizm ekonomisi anlamında yerel ölçekte önemli katkıları olacağı tahmin edilmektedir. Bisiklet turisti profilini iyi anlamak, bu alanda turistik ürün üretecek turizm uygulayıcıları ve bisiklet turizminin gelişmesini sağlayacak politikalar geliştirecek karar vericiler için önem arz etmektedir. Buna göre Türkiye’de bisiklet turizmi talebinin tasvir edilmesine hizmet edecek şekilde bir bisiklet profili ortaya koymak alanyazına katkı sağladığı gibi, gerekli hizmetlerin geliştirilmesi noktasında turizm uygulayıcıları (acentalar, rehberler, rekreasyon liderleri, ağırlama işletmeleri) ve politika yapımcılar (yerel yönetim, sivil toplum, kamu yönetim organları) için de faydalı bilgiler sunmaktadır.

2. Alanyazın Taraması

Bisiklet turizmi konulu araştırmalara dünya ile paralel bir şekilde ulusal alanyazında son yıllarda artan bir ilgi söz konusudur. Öyle ki bisiklet turizmi doğrudan tezlere konu olan bir araştırma alanı haline gelmiştir (Özyazıcı, 2018; Soyalp, 2017, Yıldız, 2018). Ulusal alanyazındaki makaleler incelendiğinde bisiklet turizminin arz (Ay & Güzel, 2021; Sağlık vd. 2014; Türkay & Atasoy, 2021) ve daha çok talep (Ardahan & Lapa, 2011; Çelik Uğuz & Özbek, 2018b; Sağlam & Kömürcü, 2021) boyutlarıyla çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Ulusal alanyazında bisiklet turizminde katılımcıları araştıran ilk araştırmalardan biri, Ardahan ve Lapa'nın (2011) bisiklet ve doğa yürüyüşü etkinliğine katılan bireylere odaklandığı çalışmasıdır. Çalışmaya göre bu bireyler; daha çok yalnız ve arkadaşlarıyla etkinliklere katılmakta, çoğunluğu emekli, ağırlıklı olarak orta gelir düzeyine sahip, genelde üniversite eğitimi almış, arkadaş önerisiyle bisiklete başlamış, 1-5 yıl arası bisiklet kullanmakta, etkinlikleri internet aracılığıyla paylaşmakta ve öğrenmektedirler. Katılımcıların doğa sporlarına katılma nedenleri ise doğayla bütünleşmek, ilgi alanlarının olması, sağlık, sıkıntıdan ve monotonluktan kurtulmaktır. Benzer şekilde Koçak'ın (2016) çalışmasına göre bireylerin bisiklet kullanma nedenleri, gezmek, bisiklet sporunu sevmek ve sağlığı korumak iken elde ettikleri faydalar, daha sağlıklı ve güçlü hissetmek, daha mutlu hissetmek ve günün stresini atmak olmuştur. Ayrıca bu çalışmaya göre gelir ve eğitim düzeyleri ile bisiklet kullanımını arasında negatif bir ilişki söz konusu iken bekarlar evlilere göre bisiklet kullanma konusunda daha olumlu görüştedir. Ek olarak cinsiyet, çalışma durumu ve bisiklet kullanma süresi bireylerin bisiklet kullanımını etkilememektedir. Yıldız ve Bektaş (2021) ise Artvin örneğinde uygulama yaparak katılımcıların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını korumak için bisiklet kullandıkları, coğrafyanın getirdiği bazı güçlüklerin ve bisiklet kültüründeki eksikliğin bisiklet kullanmada performansı düşürebildiği sonucuna varmıştır.

Tablo 1. Ulusal Alanyazında Bisiklet Turizminin Talep Boyutuna Odaklanan Makaleler

Çalışma	Yöntem	Çalışma evreni	Değişkenler/konular
Ardahan ve Lapa, 2011	Nicel yaklaşım	Muğla/Gökova ve Nevşehir/Kapadokya'da düzenlenen bisiklet etkinliğine katılan bireyler	Bisiklet kullanıcılarının doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar
Ardahan ve Mert, 2014	Nicel yaklaşım	Türkiye'de ulaşım ve rekreatif amaçlı bisiklet kullanıcıları	Bireyleri bisiklet kullanmaya motive eden faktörler
Aşan ve Akoğlan Kozak, 2015	Nitel yaklaşım	5.Karya Sahilleri Bisiklet Turu katılımcıları	Post-modern bisiklet deneyimleri
Koçak, 2016	Nicel yaklaşım	Türkiye'deki rekreasyonel amaçlı bisiklet kullanıcıları	Demografik özelliklerin, bisiklet kullanma nedenleri ve elde edilen faydaya etkisi
Balcı, Özbek, Koçak ve Çeyiz, 2017	Nicel yaklaşım	Eskişehir ve Ankara'da ulaşım ve rekreasyon amaçlı bisiklet kullanıcıları	Bisiklet kullanımı önündeki engeller
Çelik Uğuz ve Özbek, 2018	Nicel yaklaşım	Burhaniye Bisiklet Festivali katılımcıları	Festival katılımcılarının ilgilenim düzeyleri, memnuniyet, yeniden katılma ve tavsiye etme ve sadakat düzeyleri
Kaynak ve Özünlü, 2019	Nicel yaklaşım	Bisiklet kullanıcıları	Bisiklet kullanımına ilişkin motivasyon kaynakları
Çeyiz, 2020	Nicel yaklaşım	Bisiklet festivali katılmış bireyler	Bisiklet festivallerinin bisiklet kullanımına etkisi
Yıldız ve Bektaş, 2021	Nitel yaklaşım	Artvin ili Arhavi ilçesinde rekreatif amaçlı bisiklet kullanıcıları	Bisiklet kullanma nedenleri, bisiklet kullanmanın bireylere sağladığı faydalar ve bisiklet kullanırken karşılaştıkları zorluklar
Türkmen ve Gökdemir, 2021	Nicel yaklaşım	Çanakkale Bisiklet Turu Festivali-2018 katılımcıları	Bisiklet turistlerinin seyahat motivasyonları
Sağlam ve Kömürcü, 2021	Nicel yaklaşım	İzmir'deki bisiklet grupları	Bisiklet etkinliği katılımcılarının motivasyonları ve ilgilenimleri

Alanyazında öncü bir başka çalışma olarak Ardahan ve Mert (2014) bisiklet kullanıcılarının motivasyonlarını açıklamak üzere bir ölçek geliştirme çalışması gerçekleştirmiştir. Yapılan analizlere göre ulaşım ve rekreatif amaçlı bisiklet kullanıcılarının motivasyonları şu faktörlerle açıklanmaktadır: Doğayı,

hızı ve mücadeleyi hissetme, takdir edilme, ekolojik duyarlılık, ulaşım, fiziksel aktivite ve sağlık, sosyalleşme, bireyin kendisiyle rekabeti, örnek olma, özgürlük hissi, özgürce yiyebilme ve kilo kontrolü, coğrafik uygunluk. Kaynak ve Özünlü (2019) ise Ardahan ve Mert'in (2014) ölçeğine alternatif olarak, Amaç Belirleme Kuramı temelinde bir başka ölçek geliştirme çalışması gerçekleştirmiştir. Buna göre bisiklet kullanıcıları sosyalleşme, fiziksel sağlık/egzersiz ve duyuşsal amaçlarla motive olmaktadır. Türkmen ve Gökdemir (2021) ise festival katılımcılarına odaklanarak doğayı keşfetme ve rahatlama, yetkinlik-ustalık, yeni deneyim ve bilgi, saygınlık kazanma ve sosyalleşme faktörleriyle festival katılımcılarının motivasyonlarını açıklamıştır. Benzer bir çalışmada Sağlam ve Kömürcü (2021) bisiklet etkinlik katılımcılarının motivasyonlarını rahatlama/kaçış, yetkinlik, sosyalleşme, macera deneyimi ve meydan okuma boyutlarıyla açıklamaktadır.

Sağlam ve Kömürcü'nün (2021) çalışması katılımcıların ilgilenimleri de açıklamaktadır. Buna göre kişisel zevk, sosyal bağlanma ve kendini ifade etme faktörleri kapsamında katılımcıların bisiklet etkinliklerine olan ilgi düzeyleri açıklanabilmektedir. İlgilenimleri konu alan bir başka çalışmada Çelik Uğuz ve Özbek, (2018b) bisiklet festivallerine olan sadakati açıklayan bir model test etmiştir. Buna göre ilgilenimin bazı boyutlarıyla memnuniyeti; memnuniyetin de sadakati etkilediği görülmektedir. Araştırma sonuçları, ilgilenimin ilgi/haz ve sembolik değer boyutlarının memnuniyet üzerinde pozitif etkileri olduğunu göstermektedir. Bunu takiben Çeyiz (2020) bisiklet festivallerinin bisiklet kullanımına etkisini açıklamak üzere bir ölçek önermiştir. Çalışmaya göre bisiklet festivalleri bireysel ve ekolojik farkındalık boyutlarıyla bisiklet kullanımlarını etkileyebilmektedir.

Bisiklet deneyimleri ve bisiklet kullanımı önündeki engeller alanyazında görülen diğer konular arasındadır. Aşan ve Akoğlan Kozak (2015) nitel araştırma yaklaşımıyla 5. Karya Sahilleri Bisiklet Turu katılımcılarının deneyimlerini konu edinmiştir. Çalışmada bisiklet deneyimlerinde; aynalaşma, deneyimin çoğullaşması ve özgünlüğün baskın olarak öznellik algılanması şeklinde postmodern özelliklerin olduğu görülmüştür. Balcı vd. (2017) ise bisiklet kullanımı önündeki engelleri incelemiştir. Çalışmaya göre engeller bireysel, yasa ve mevzuat, sosyo-kültürel, fiziksel ve ekonomik ve alt yapı boyutlarıyla açıklanmaktadır.

Bisiklet etkinliklerine katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin tüm çalışmalarda benzer bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin pek çok çalışmada kadın katılımcıların sayısı erkeklere kıyasla oldukça azdır; eğitim düzeyleri yüksektir ve medeni durumu bekar olanlar çoğunluktadır (Çeyiz, 2020; Koçak, 2016; Kaynak & Özünlü, 2019; Sağlam & Kömürcü, 2021; Türkmen & Gökdemir, 2021).

İncelenen tüm çalışmalar bisiklet turizmi katılımcılarının tanınması ve davranışlarının anlaşılması konusunda önemli katkılar sunmaktadır. Anlaşılacağı üzere bisiklet turizmi spor, turizm, etkinlik yönetimi, ulaştırma gibi pek çok disiplini ilgilendiren farklı uygulama alanlarını kapsamakta ve kendi içinde çeşitlenmektedir. Bağımsız bisiklet turistleri ise bu çeşitlenme içinde yer almaktadır ve bisiklet turizmi pazarı içine geniş bir yer tutmaktadır (Lamont & Buultjens, 2011). Dahası tur bisikletçilerinin de kendi içinde heterojen bir yapı gösterdiği düşünülmektedir. Şüphesiz bu pazarın geliştirilmesi için öncelikle tanınması ve betimlenmesine ihtiyaç vardır. Buradan hareketle bu çalışmada Türkiye örneğinde genel bir profil sunarak kendi içinde farklılaşan yönleriyle tur bisikletçilerinin özelliklerinin betimlenmesi hedeflenmektedir.

3. Yöntem

Türkiye'de bağımsız tur bisikletçilerinin özelliklerini açıklamak amacıyla tanımlayıcı bir araştırma desenlenmiş ve nicel araştırma yaklaşımı izlenmiştir. Veri toplamada çevrimiçi anket tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan anketin etik açıdan uygunluğunun belirlenmesi için Sinop Üniversitesi Rektörlüğü, İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 06.11.2020 tarihli ve 2020-11/123 sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye'deki bağımsız tur bisikletçileri oluşturmaktadır. Tanınmış gezgin bisikletçiler, tur bisikletçilerini bilgilendiren, bisiklet sürmeye motive eden ve onlara rol model olan en önemli kanaat önderi olarak öne çıkmaktadır (Aşan, 2021). Buradan hareketle araştırma örnekleme ulaşma noktasında gezgin bisikletçilere başvurulmuştur. Bunlar, Aşan'ın

(2019) bisiklet kullanıcılarıyla kartopu örnekleme ile yaptığı görüşmeler sonucunda bilgisine ulaştığı, çoğunlukla Dünya'nın farklı coğrafyalarında uzun turlar yapmış olan, halen turda olan ya da bisiklet turları konusunda içerik üreten tanınmış 25 Türk gezgin tur bisikletçisidir. Bu gezgin tur bisikletçileriyle iletişime geçilerek çalışmanın çevrimiçi soru formunu sosyal medya hesaplarından takipçileri ile paylaşımları istenmiştir. 2020 Şubat-Mart aylarında devam eden veri toplama süreci sonunda 1006 takipçi anket linkine giriş yapmıştır. Ankette yer alan bir eleme sorusuyla araştırma örnekleme kapsamına alınacak bireyler belirlenmiştir. Lamont ve Buultjens'in (2011) bisiklet turizmi tanımından yola çıkılarak hazırlanan eleme sorusu şu şekildedir: "24 saatten uzun ve gecelemeli bisiklet turları ya da bisiklet turu organizasyonları/festivalleri bisiklet turizmi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre turistik olarak bisiklet kullanır mısınız?" Bu soruya evet yanıtının verildiği 460 anket çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma evreni tam olarak bilinmediğinden istatistiksel olarak anlamlı bilgi üretebilmek adına %95 güvenilirlik düzeyinde (p=0,05) ulaşılan anket sayısı yeterli görülmüştür (Erdoğan, 2007).

Ankette bisikletçi profilinin ortaya çıkarılması amacıyla şu değişkenlere yer verilmiştir: Demografik özellikler, turistik etkinliklerin (24 saatten uzun süren, olağan çevre dışındaki etkinlikler) sıklığı ve mesafesi, rekreatif etkinliklerin (24 saatten kısa süren, olağan çevredeki etkinlikler) sıklığı ve mesafesi, festivallere katılım sıklığı, geceleme sayısı, tur sırasındaki konaklama tercihi, tur sırasındaki yeme-içme tercihi ve öne çıkan destinasyonlar. Veri analizinde frekans dağılımı, ortalama ve oran gibi betimsel analizlerin yanı sıra kümeleme analizine başvurulmuştur. Çok değişkenli istatistiksel analiz tekniği olan kümeleme analizinde temel amaç nesnelere sahip oldukları özelliklere göre gruplara ayırmaktır (Hair vd., 2010). Değişkenlerin niteliksel ve niceliksel değişkenlerden oluşması durumunda, iki aşamalı kümeleme analizi önerilmektedir (Alpar, 2011). Bu çalışmada da iki aşamalı kümeleme analizi kullanılarak tur bisikletçilerinin heterojen yapısı betimlenmiştir. Kümeler arası demografik farklılıkların istatistiksel olarak öneminin test edilmesinde ise ki-kare ve ANOVA testlerine başvurulmuştur.

4. Bulgular ve Tartışma

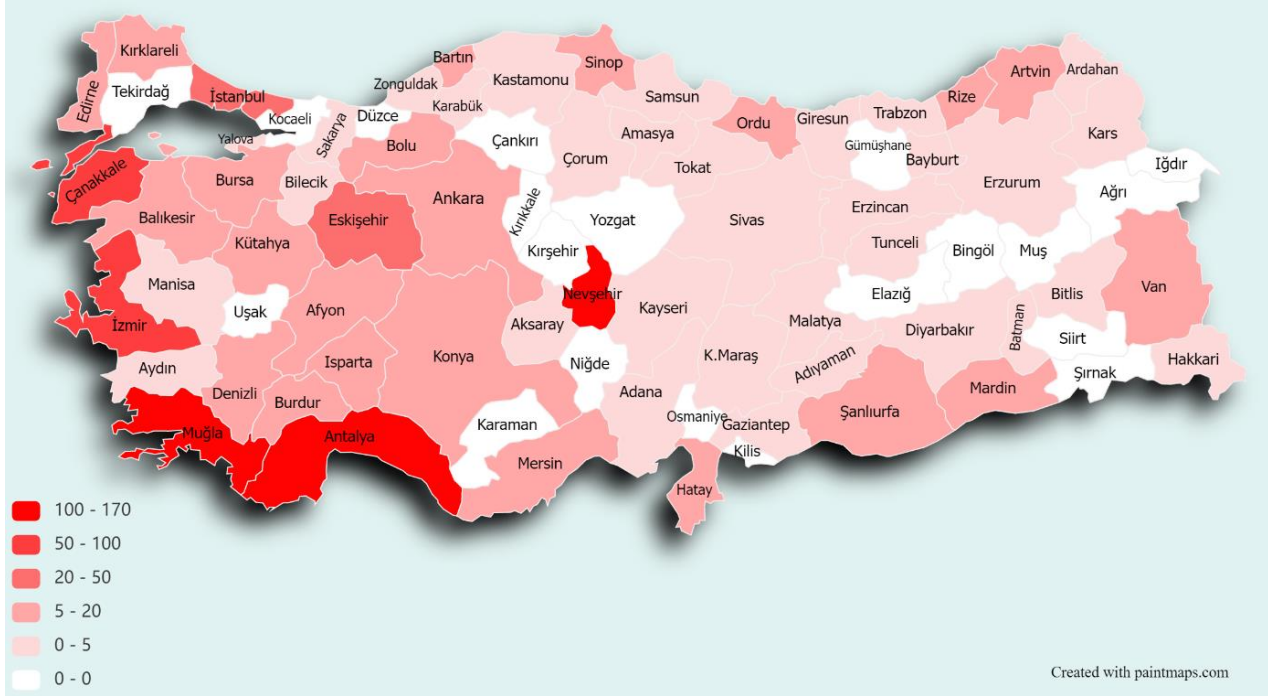
Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1'de görülmektedir. Yaş ortalaması 40 olan katılımcıların büyük bir çoğunluğu erkektir ve eğitim durumu oldukça yüksektir. Bu bulgular alanyazındaki diğer çalışmalarla benzerlik gösterir (Çeyiz, 2020; Koçak, 2016; Kaynak & Özünü, 2019; Sağlam & Kömürcü, 2021; Türkmen & Gökdemir, 2021). Alanyazından farklı olarak çalışmada medeni durumları evli olan katılımcılar çoğunlukta. Buna ek olarak çalışma durumlarının da çoğunlukta memur ve işçi olmak üzere çeşitlendiği görülmektedir. Ayrıca katılımcılara ikamet yerleri de sorulmuştur. Ek-1'de görüldüğü üzere çoğunluk İstanbul ve İzmir olmak üzere 50 farklı ilden katılımcı olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	n	(%)	Değişkenler	n	(%)
Yaş (n=460) Ortama=40,55	459		Medeni Durum		
Kayıp değer	1		Evli	255	55,4
Min=17 Max=72			Bekar	205	44,6
Cinsiyet (n=303)			Toplam	460	100
Kadın	79	17,2	Çalışma Durumu		
Erkek	381	82,8	Memur	106	23,0
Toplam	460	100	İşçi	107	23,3
Eğitim Durumu			İşveren	15	3,3
Lise ve altı	110	23,9	Serbest Meslek	96	20,9
Ön lisans ve lisans	268	58,3	Emeklilik	82	17,8
Lisansüstü	82	17,8	Öğrenci	33	7,2
Toplam	460	100	İşsiz	21	4,6
			Toplam	460	100

Tur bisikletçilerinin öne çıkan destinasyon tercihlerini bir diğer deyişle bisiklet turizmi alanında Türkiye'de öne çıkan turizm destinasyonlarını açıklamak üzere katılımcılara "Türkiye'de tur yapılması gereken ilk üç turistik bölge (ya da şehir)" açık uçlu olarak sorulmuştur. Alınan cevaplar üzerinde frekans

analizi yapılarak coğrafi bölge, şehir ve rota noktaları tespit edilmiştir (Ayrıntılı bilgi için Ek-2'ye bakınız). Buna göre Ege Bölgesi (f:539), Karadeniz Bölgesi (f:314) ve Akdeniz Bölgesi (f:297) en sık ifade edilen coğrafi bölgelerdir. İl bazında öne çıkan destinasyonlar Şekil 1'de görselleştirilerek sunulmuştur. Buna göre Muğla, Nevşehir ve İzmir il bazında öne çıkmaktadır. Öne çıkan rota noktaları ise Kapadokya (f:87), Gökova (f:27), Marmaris (f:16) ve Frig Vadisi'dir (f:10) (Ek-2).

Şekil 1. Öne Çıkan Bisiklet Turizmi Destinasyonlarının Coğrafi Dağılımı

Katılımcıların turistik etkinlik sıklığı ve mesafesi, rekreatif etkinlik sıklığı ve mesafesi, festivallere katılım sıklığı, geceleme sayısı, tur sırasındaki konaklama tercihi ve yeme-içme tercihi değişkenleri temelinde iki aşamalı kümeleme analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır. Buna göre tur bisikletçilerinin kendi içinde dört kümeye ayrıldığı görülmektedir. Öne çıkan özelliklerine göre bu kümeler; sakin turlular, uzun yol turluları, konfor arayan turlular ve sosyal turlular olarak isimlendirilmiştir.

İlk grupta yer alan bisikletçiler, sosyallikten nispeten uzak, daha az sıklıkta ve mesafede tur faaliyetleri yapmalarından ötürü "sakin turlular" şeklinde isimlendirilmiştir. Bu grupta yer alan turlular rekreatif olarak ayda 2-3 tur yapmakta, bu turların mesafeleri diğer gruptaki turlulara göre daha kısa mesafeli olmaktadır. Bisiklet festivallerine katılmayan bu bisikletçiler, turizm kapsamına alınacak tur faaliyetlerini tek başına/solo, aile, arkadaş ya da grupta birlikte gerçekleştirmektedir. Faaliyet sıklıkları diğer gruplara göre düşük olan sakin turluların geceleme sayılarının ortalaması beş gecedir. Turlarda konaklama tercihleri öncelikle kamp yapmaktır. Kampın yanı sıra bir kısmı pansiyon, otel, motel gibi ağırlama işletmelerinde de kalmayı tercih etmektedir. Yeme-içme konusunda da çoğunlukla ekipman kullanarak kendi yemeklerini hazırlamayı tercih eden bu turluların bir kısmı restoranlardan da yeme-içme hizmeti almaktadır.

Tablo 3. Kümeleme Analizi ve Farklılık Testleri Sonuçları

Değişkenler (n=418)	1. Küme: Sakin Turcular %32,3 135 Katılımcı			2. Küme: Uzun Yol Turcuları %12,2 51 Katılımcı			3. Küme: Konfor Arayan Turcular %19,4 81 Katılımcı			4. Küme: Sosyal Turcular %36,1 151 katılımcı		
	Orta alama	n	%	Orta lama	n	%	Orta lama	n	%	Orta lama	n	%
Aylık rekreatif/günübirlik tur sayısı	2,75			2,55			3,83			5,93		
Rekreatif turlarda ortalama mesafe	37,4			41,5			39,0			54,3		
Festivallere katılım	Evet	0		28			81			151		
	Hayır	135		23			0			0		
Son 5 yılda festival katılım sayısı	-			2,94			3,75			6,74		
Son 5 yılda aile, arkadaşlar ya da grupla tur sayısı	9,29			28,5			11,7			42,5		
Son 5 yılda solo tur sayısı	5,6			61,7			6,3			13,4		
Ortalama tur mesafesi (km)	432			1889			333			440		
Geceleme sayısı	5,6			32,1			3,8			6,8		
Konaklama tercihleri	Ağırlama işlet.	24		2			32			4		
	Kamp	106		47			46			136		
	Arkadaş ve akraba	4		1			3			5		
	Paylaşım plat.	1		1			0			6		
Yeme-İçme tercihleri	Restoranlar	38		4			80			14		
	Kendin yap	91		32			0			131		
	Hazır yiyecekler	1		5			0			0		
	Hepsi	5		10			1			6		
Yaş	36,7			43,5			42,3			42,5		
Cinsiyet	Kadın	22	%16,3	8	%15,7		21	%25,9		20	%13,2	
	Erkek	113	%83,7	43	%84,3		60	%74,1		131	%86,8	
Medeni durum	Evli	66	%48,9	26	%51,0		55	%67,9		81	%53,6	
	Bekar	69	%51,1	25	%49,0		26	%32,1		70	%46,4	
Eğitim durumu	Lise ve altı	35	%25,9	9	%17,6		17	%21,0		37	%38,2	
	Ön lisans ve lisans	72	%53,3	27	%52,9		53	%65,4		94	%62,3	
	Lisansüstü	28	%20,7	15	%29,4		11	%13,6		20	%13,2	
Çalışma durumu	Memur	29	%21,5	11	%21,6		21	%25,9		38	%25,2	
	İşçi	39	%28,9	7	%13,7		23	%28,4		27	%17,9	
	İşveren	3	%2,2	0	0		4	%4,9		5	%3,3	
	Serbest Meslek	31	%23,0	9	%17,6		14	%17,3		29	%19,2	
	Emeklilik	13	%9,6	14	%27,5		13	%16,0		36	%23,8	
	Öğrenci	13	%9,6	6	%11,8		4	%4,9		8	%5,3	
	İşsiz	7	%5,2	4	%7,8		2	%2,5		8	%5,3	

İkinci kümedeki bisikletçiler, tek başına tur sayılarının ve ortalama tur mesafelerinin çok yüksek olmasından ötürü “uzun yol turcuları” olarak isimlendirilmiştir. En düşük aylık rekreatif tur sayısına sahip olan uzun yol turcuları, düşük düzeyde de olsa festivallere katılım göstermektedir. Ayrıca bu bisikletçiler aile, arkadaş ya da grupla birlikte de tur yapmaktadır. En belirgin özellikleri ise son 5 yılda yaptıkları ortalama tur sayısının 60’ın üzerinde, tur mesafesinin ise 2000 km’ye yakın olmasıdır. Uzun turcuların ortalama geceleme sayıları 32 olup oldukça yüksektir. Bu grupta yer alan bisikletçilerin çoğunlukla solo uzun turlar yaptığı anlaşılmaktadır. Bunlar zor faaliyetler olduğundan bu grupta yer alan bisikletçi sayısının diğerlerine göre az olduğu görülmektedir (n:51). Ayrıca uzun faaliyetler geniş bir boş zaman gerektirir. Bu durumla paralel olarak bu grupta yer alan bireylerin önemli bir kısmının emekli

(%27,5), öğrenci (%11,8) işsiz (%7,8) ya da serbest meslek (%17,6) sahibi olduğu görülmektedir. Konaklama tercihlerine bakıldığında uzun turluların çoğunlukla kamp yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Yeme-içme tercihleri ise çeşitlenmekle birlikte baskın olarak kendi yemeğini pişirmek şeklindedir.

Üçüncü kümedeki bisikletçiler, öne çıkan festivallere katılım, faaliyet sıklığı ve mesafesi, konaklama ve yeme-içme tercihleri dikkate alınarak "konfor arayan turlular" şeklinde isimlendirilmiştir. Bisiklet festivalleri çoğunlukla katılımcıları için yeme-içme, konaklama, rota planlama, transfer, rehberlik vb. pek çok hizmeti kapsayan bir paket ürün niteliğindedir. Bu grupta yer alan bisikletçilerin tamamının festival katılımcısı olduğu, bir başka deyişle hazır bisiklet turu tercih ettiği anlaşılmaktadır. Tek başına, aile, arkadaş ya da grupla birlikte tur yapan bu bisikletçilerin geceleme sayısının diğer kümelere göre düşük, 3-4 gece olduğu kaydedilmiştir. Bu grupta da diğer gruplardaki gibi en çok tercih edilen konaklama biçimi kamp yapmak olmuştur. Ancak diğerlerinden farklı olarak bu grupta ağırlama işletmelerini tercih etme sıklığı dikkat çekmektedir. Önemli bir kısmı ağırlama işletmelerinde kalmayı tercih eden konfor bisikletçilerinin tamamının restoranlara yöneldiği anlaşılmaktadır.

Son olarak dördüncü kümede yer alan bisikletçiler, festivallere katılım, aile, arkadaş ya da grupla birlikte tur sayısı özellikleri dikkate alınarak "sosyal turlular" olarak sınıflandırılmıştır. Bu grupta yer alan bisikletçilerin aylık rekreatif tur sayıları da oldukça yüksektir. Sosyal turluların tamamının festivallere katıldığı görülmektedir. Dahası son 5 yılda katıldıkları festival sayısı ortalama 6-7 festival olup, konfor arayan turlulara göre oldukça yüksektir. Buna göre konfor deneyimlerinden sosyalleşmenin bu grup için oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunu destekleyecek şekilde Türkmen ve Gökdemir (2021) sosyalleşmenin önemli bir motivasyon olarak festival katılımlarında belirleyici olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca tek başına turlar yapmakla birlikte sosyal turlular daha çok aile, arkadaş ya da grupla tur faaliyeti yapmaktadır. Geceleme sayısı ortalama 6,84 olan sosyal turluların, konaklama tercihleri çeşitlenmekle birlikte baskın olarak kamp yapmak üzerinedir. Ekipman kullanarak yemeğini kendi hazırlamayı tercih eden sosyal turlular arasında az sayıda da olsa restoran tercih edildiği görülmektedir.

Demografik özelliklere göre kümeler arasındaki farklılıkları açıklamak üzere ki-kare ve ANOVA testleri yapılmıştır. İlk olarak ANOVA testine göre yaş bakımından kümeler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p=0,000$). Farkın hangi kümeler arasında olduğunu anlamak üzere Post Hoc testi yapılmış, varyansların eşit olmaması (Levene testi $p>0,05$) sebebiyle Tamhane's T2 testi uygulanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Buna göre sakin turluların diğer tüm kümelerdeki turlulara göre daha genç oldukları sonucuna varılmıştır. Sakin turluların yaş ortalaması 36 yaş iken diğer grupların yaş ortalaması 42-43 yaş civarındadır.

Kategorik değişken niteliğinde olan diğer demografik özelliklere göre kümeler arası farklılıkları açıklamak üzere Pearson ki-kare testine başvurulmuştur. Yapılan testlerde kümeler arasında cinsiyet, çalışma ve eğitim durumları arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$), medeni durum değişkeninde kümeler arası anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0,04$). Buna göre diğer gruptakilere kıyasla konfor arayan ve sosyal turlu gruplarında medeni durumun çoğunlukla evli olduğu kaydedilmiştir.

Türkiye'deki rekreasyonel amaçlı bisiklet kullanıcıları üzerine çalışma yapan Koçak (2016) cinsiyet ve çalışma durumu gibi değişkenlerin bisiklet kullanımları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada bekarların, bisiklet kullanımına ilişkin görüşlerinin evli bireylere kıyasla daha olumlu olduğu kaydedilmiştir. Benzer şekilde bu çalışmada da medeni durumun tur etkinlik tercihlerinde etkili olabileceği görülmektedir. Buradan hareketle demografik değişkenler içinde medeni durum değişkeninin bisiklet turistlerinin davranışlarını açıklama noktasında belirleyici bir unsur olabileceği anlaşılmaktadır.

5. Sonuç ve Öneriler

Artan bisiklet turizmi talebi, turistik amaçlı bisiklet kullanıcılarının özelliklerini daha iyi anlamayı gerektirmektedir. Bu çalışmada bağımsız bisiklet turistlerinin tercihleri ve demografik özelliklerine odaklanılarak Türkiye örneğinde bir profil oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda tur tercihlerine göre bağımsız tur bisikletçilerinin sakin turlular, uzun yol turları, konfor arayan turlular ve sosyal turlular olarak dört gruba ayrılabilirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sakin turlular, sosyallikten nispeten uzak, daha az sıklıkta ve mesafede tur faaliyetleri yapmaktadır ve diğer turlulara göre daha gençlerdir. Uzun yol turları ise uzun mesafeli ve gecelemeli solo turlar yaparak öne çıkmaktadır. Konfor arayan turlular, ağırlama ve yeme-içme tercihlerinde işletmelere yönelmekte ve geceleme sayısı kısa, organize etkinlikler olan festivallere katılmaktadır. Son olarak tamamı festival katılımcısı olan sosyal turlular uzun gecelelemeli, çok sayıda faaliyet yapmakta ve aile, arkadaş ya da grupla yapılan faaliyetlere yoğun katılım göstermektedir. Ayrıca diğer gruplara kıyasla konfor arayan ve sosyal turluların medeni durumlarının çoğunlukla evli olduğu görülmektedir.

Temel olarak çalışmada, bağımsız tur bisikletçilerinin tur tercihlerine göre kendi içinde ayrılan özelliklere sahip farklılaşan bir yapıda oldukları görülmektedir. Bisiklet turizmi alanında hizmet sunacak işletmeler veya rekreasyon liderleri açısından bu yapıyı anlamak ve buna özel etkinlikler geliştirmek ve sunmak önem arz eder. Çünkü bir özel ilgi pazarı olarak bisiklet turizmi uzmanlığın yanı sıra hedef kitleyi iyi tanımayı gerektirmektedir. Buradan hareketle işletmelere ve rekreasyon liderlerine şu hususlar önerilebilir:

- Sakin turlular için geliştirilecek etkinliklerde kalabalıktan yalıtılmış, geceleme sayısı çok olsa da günlük rota mesafesi kısa olan, farklı konaklama ve yeme-içme deneyim fırsatlarını bir arada bulandıran tur etkinlikleri geliştirilebilir.
- Uzun yol turları, uluslararası rota ağlarında deneyim sahibi, zorlu etkinliklerin üstesinden gelebilen, solo turlar yapabilen ve asgari konfor arayan turlulardır. Saha gözlemlerine göre bu gruptaki turlular etkinliklerini kendileri planlamaktadır. Buna göre bu gruba yönelik hazır tur programları sunmaktan ziyade transfer, vize işlemleri, yeme-içme, yerel rehberlik gibi destekleyici hizmetler sunulabilir.
- Konfor arayan turlular, yeme içme ve konaklama ihtiyaçlarında işletmeleri tercih etmektedir. Bu grup, hazır bir paket tur niteliği taşıyan festivallere yönelmektedir. Bu turlulara özel yeme-içme, konaklama, transfer ve rehberlik gibi hizmetlerin bir arada sunulduğu paket tur etkinlikleri geliştirilebilir.
- Sosyal turlular, uzun gecelelemeli ve mesafeli turlara hazır olmakla birlikte temelde sosyalleşmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle sosyal turlular için geniş katılımlı, şenlik ve kutlama gibi etkinlikler çekici olacaktır. Benzer şekilde gruplara özel geliştirilebilir turlar da sosyal turluların dikkatini çekebilir.
- Demografik değişkenlere göre kümeler arası yapılan testlerde sadece yaş ve medeni durum değişkenlerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre tüm katılımcılara bakıldığında demografik özellikler açısından homojene yakın bir yapıda oldukları anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle bağımsız bisiklet turizmi pazarında yapılacak bir pazar bölümlendirme çabasında demografik değişkenlerden medeni durum ve yaş değişkenleri dikkat alınabilir.

Çalışma sonuçları, Türkiye’de bisiklet turizmi talebinin kendi içinde kategorileşen özelliklere sahip olacak kadar geliştiğine kanıt olmaktadır. Ancak bu talebin sürekliliği, toplumun her kesimine yayılması ve artması için teşvik edilmesine ihtiyaç vardır. Dahası bu talebe karşılık arzın geliştirilmesi ve iyileştirilmesi de gerekmektedir. Çalışmanın sonuçlarından hareketle bisiklet turizmi alanında proje ve iş üretecek politika yapımcılar (yerel yönetim, sivil toplum, kamu yönetim organları vb.) için şu hususlar önerilebilir:

- Çalışma sonuçları Muğla, İzmir ve Nevşehir illerinin ilk sıralarda yer aldığı öne çıkan bisiklet turizmi destinasyonlarını göstermektedir. Öne çıkan destinasyonlarda ve rota noktalarında (Ek-2) bisiklet turizmi arzı desteklenmeli ve/veya var olan arz geliştirilmelidir. Bu amaçla; bisiklet rota

ağlarının geliştirilmesi, var olan rota ağlarının uluslararası tanınırlığının sağlanması, bu ağlar üzerinde yeme-içme, konaklama, tamirat ve ekipman, temel gıda maddeleri gibi ihtiyaçların giderileceği mola noktalarının tesis edilmesi, rota ağlarına ilişkin sürekli güncel bilginin çevrimiçi ortamda erişilebilir olması, bisiklet turizmi alanında uzmanlaşacak işletmelerin teşvik edilmesi, bisiklet festival ve şenliklerinin desteklenmesi ve artırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

- Konfor arayan turlular haricinde tüm turluların yeme-içme ihtiyaçlarını giderme noktasında çoğunlukla ekipman kullanarak kendi yemeklerini yaptıkları görülmektedir. Bu durum bisiklet turistlerinin ekonomik olma kaygıları ya da ekipman kullanma hevesleri dışında yeme-içme hizmeti sunacak mola tesislerinin yoksunluğuyla ilgili olabilir. Bu noktada geliştirilecek rota ağları ve bu ağlarda belirlenecek mola noktaları, yeme-içme hizmeti sunacak işletmeler tesis etmek için fırsatlar sunacaktır.
- Katılımcılar bisiklet turları sırasında çoğunlukla kamp yapmayı tercih etmektedir. Bu noktada bisiklet turizmi ve kamp turizmi bir arada düşünülerek turizm yatırımları gerçekleştirilebilir. Ayrıca konfor arayan turlulara yönelik glamping uygulamaları teşvik edilerek işletmeler için iş alanı zenginleştirilebilir.
- Tesis edilecek bu işletmelerde yerel halkın sahipliği teşvik edilerek sürdürülebilir kalkınmaya hizmet edecek bisiklet turizmi uygulamaları hayata geçirilebilir.
- Sonuçlara göre katılımcıların az sayıda da olsa paylaşım ekonomisi (sharing economy) temelli çeşitli platformlara başvurduğu görülmektedir. Sosyal dayanışma ve kültürlerarası kaynaşmayı destekleyen bu sosyal platformlarda ülkenin bisiklet turizm çekiciliklerinin yer alması ve tanıtılması, uzun vadede uluslararası bisiklet turizmi talebini destekleyecektir.
- Bisiklet turlarına olan talebin sürekliliğinin sağlanması, toplumun her kesimine yayılması ve artması için teşvik edilmesi amacıyla; rekreatif, sportif ve ulaşım amaçlı bisiklet kullanımını içeren bisiklet hareketini artırmak üzere eğitim kurumlarında özendirici ve teşvik edici faaliyet ve projeler yapılması, sivil toplum ve yerel yönetimlerin bu konudaki faaliyetlerini geliştirmesi ve artırması, bisiklet örgütlerinin (kulüp, topluluk, dernek) bir paydaş olarak tanınması ve desteklenmesi, her kesimden birey için bisiklet ve ekipmanlarının ekonomik olarak erişebilir kılınmasını sağlayacak çabaların yürütülmesi gibi çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışma Türkiye örneğinde uygulamasıyla bağımsız bisiklet turistlerinin kendi içinde alt kümelere ayrılabilceğini göstermekte ve postmodern bir turistik deneyim olarak bisiklet turizminin çoğullaşan anlamlara sahip olduğuna ilişkin ampirik kanıtlar sunmaktadır. Bu bağlamda bisiklet turizmi ve turist davranışı alanyazınına özgün katkılar sunmaktadır. Öte yandan çalışmada kümeler, öncesinde tanımlanan değişkenlerle sınırlıdır ve sadece demografik değişkenlere göre fark analizleri yapılmıştır. Gelecek çalışmalarda harcama miktarı ve gelir değişkenleri de hesaba katılarak kümeleme çalışması tekrar edilebilir. Ayrıca turluların, bisiklet kullanma süresi, topluluk üyeliği, bisiklet kullanım amaçları, motivasyon ve ilgilenim düzeylerine göre farklılaşan yapıları incelenebilir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Etik Onayı: Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences** Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu makalede veri toplama aşaması için gerekli "Etik Kurul Onayı" Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 06.11.2020 tarih ve 2020-122/123 sayıyla alınmıştır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Bu çalışma tek yazarlı olarak hazırlanmıştır. Katkı oranları: 1. Yazar = %100.

Kaynaklar / References

- Alpar, R. (2011). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatiksel Yöntemler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ardahan, F. & Mert, M.(2014). Bireyleri Bisiklet Kullanmaya Motive Eden Faktörler Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Türk Popülasyonu İçin Güvenirlik Geçerlilik Çalışması. *The Journal of Academic Social Sciences*, 2(2): 409–409. <https://doi.org/10.16992/asos.120>
- Ardahan, F. & Lapa, T. Y. (2011). Açık Alan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları Ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 1329–1341.
- Asan, K. (2021) Measuring the impacts of travel influencers on bicycle travellers, *Current Issues in Tourism*, DOI: 10.1080/13683500.2021.1914004
- Aşan, K. (2019). "Influencer" Olarak Bisiklet Gezinlerinin Takipçileri Üzerindeki Etkileri. 5. *Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, Çorum, Türkiye, ss.49-50.
- Aşan, K. & Akoğlan Kozak, M. (2015). Postmodern Turist Deneyimi ve Bisiklet Turizmi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 6(6): 265–288.
- Ay, E. & Güzel, M. O. (2021). Rekreasyonel Bir Faaliyet Olarak Bisiklet Turizmi: Hatay Bisiklet Yolu ve Çevresi Üzerine Bir Değerlendirme, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*. 4(10): 972–988. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.8>
- Balcı, V., Özbek, O., Koçak, F. & Çeyiz, S. (2017). Bisiklet Engelleri Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 14(3): 2352-2364. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4574>
- Bicycletouringpro (2021). *Welcome to Bicycle Touring Pro*. <https://bicycletouringpro.com/> (Erişim tarihi: 27.01.2022)
- Çelik Uğuz, S. & Özbek, V. (2018a). *Destinasyon Sadakatini Etkileyen Faktörler: Bisiklet Turizmi ve Burhaniye Bisiklet Festivali Örneği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çelik Uğuz, S. & Özbek, V. (2018b). Destinasyon Sadakatini Etkileyen Faktörler: Bisiklet Turizmi Ve Burhaniye Bisiklet Festivali Örneği, *International Review of Economics and Management*, 6(2): 84–102.
- Çeyiz, S. (2020). Bisiklet Festivallerinin Bisiklet Kullanımına Etkisi Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1): 44-55.
- Erdoğan, İ. (2007). *Pozitivist Metodoloji*. Ankara: Erk Yayınları.
- European Cyclists Federation (2018). *The benefits of cycling: Unlocking their potential for Europe*. <https://ecf.com/resources/cycling-facts-and-figures> [Erişim Tarihi: 10.12.2019].
- Hair, J. F., Black, W., Babin, B. & Anderson, R. (2010). *Multivariate Data Analysis*. Pearson Education: New Jersey
- Kaynak, S. & Özünlü, M. B. (2019). Bisiklet Kullanımına İlişkin Motivasyon Kaynakları Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4): 120–133.
- Koçak, F. (2016). Cycling in Turkey: Reasons and benefits of cycling, *Journal of Human Sciences*, 13(3): 5760-5771. <https://doi.org/10.14687/jhs.v13i3.4190>
- Lamont, M. & Buultjens, J. (2011). Putting the brakes on: impediments to the development of independent cycle tourism in Australia. *Current Issues in Tourism*, 14(1): 57-78.
- Morpeth, N. (2001). The renaissance of cycle tourism. (Editörler) Douglas, N., Duglas, N. ve Derret, R., *Special Interest Tourism* içinde (ss.2-17). Brisbane: J. Wiley ve Sons Australia.
- Outdoor Industry Association (2017). *The 2017 national outdoor recreation economy report*. <https://outdoorindustry.org/advocacy/> [Erişim Tarihi: 10.12.2019].
- Özyazıcı, G. (2018). Bisiklet Festivallerinin Turizm Sektörüne Olan Ekonomik Katkısı: Türkiye'deki Bisiklet Festivalleri Üzerine Bir Çalışma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Ritchie, B. W., Tkaczynski A. & Faulks, P. (2010). Understanding the Motivation and Travel Behavior of Cycle Tourists Using Involvement Profiles, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27(4): 409-425.

- Sağlam, M. C. & Kömürcü, S. (2021). Bisiklet Etkinliği Katılımcılarının Motivasyonları ve İlgilenimleri: İzmir İli Üzerine Bir Çalışma, *Journal of Yasar University*, 16(63): 1355-1372.
- Sağlık, A., Sağlık, E. & Kelkit, A. (2014). Bisiklet Turizmi Açısından Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın İncelenmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 4(1): 84-90.
- Soyalp, L. (2017). *Bisiklet Turizmi Katılımcılarının Tatil Deneyimi: Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Türkay, O. & Atasoy, B. (2021). *Sürdürülebilir Turizmin Bir Aracı Olarak Bisiklet Turizmi: Avrupa Birliği (AB) Örneği*, *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*. 01(1): 50-69.
- Türkmen, S. & Gökdemir, S. (2021). Bisiklet turizmi motivasyonlarının belirlenmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 4(1): 19-32.
- Yıldız, S. & Bektaş, F. (2021). Bireylerin Rekreatif Amaçlı Bisiklet Kullanma Deneyimlerinin Nitel Bir Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2): 14-31. <https://doi.org/10.33689/spormetre.709329>
- Yıldız, Y. (2018). *Boş Zaman Faaliyeti Olarak Bisiklet Sporunu Yapan Bireylerin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi*. Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman.
- Wachunas, J. (2017). *Why is no one talking about bicycle tourism?* <https://www.spinlister.com/blog/no-one-talking-about-bicycle-tourism/> [Erişim Tarihi: 10.12.2019].

Ekler

Ek 1. Katılımcıların İkamet Ettikleri Şehirler

Değişkenler	f	Değişkenler	f	Değişkenler	f	Değişkenler	f
İstanbul	99	Kayseri	7	Sakarya	3	Çankırı	1
İzmir	78	Adana	6	Adıyaman	2	Elâzığ	1
Ankara	33	Bolu	6	Amasya	2	Iğdır	1
Muğla	28	Edirne	6	Bartın	2	Isparta	1
Eskişehir	26	Çanakkale	5	Bilecik	2	Kahramanmaraş	1
Bursa	23	Ordu	5	Giresun	2	Konya	1
Kocaeli	15	Denizli	4	Hatay	2	Nevşehir	1
Antalya	12	Kırklareli	4	Niğde	2	Sivas	1
Malatya	10	Samsun	4	Sinop	2	Şanlıurfa	1
Tekirdağ	10	Yalova	4	Tokat	2	Van	1
Aydın	8	Balıkesir	3	Trabzon	2	Zonguldak	1
Manisa	8	Gaziantep	3	Afyon	1		
Mersin	8	Karabük	3	Ardahan	1		

Ek 2. Öne Çıkan Bisiklet Turizmi Destinasyonlarının Coğrafi Dağılımı

Coğrafi Bölge	f	Şehir	f	Rota noktası	f	Rota noktası	f
Akdeniz Bölgesi	297	Adana	3	Alanya (Antalya)	2	Köprülü Kanyon (Antalya, Isparta)	1
		Antalya	103	Anamur (Mersin)	2	Kuş Yuvası/Alanya (Antalya)	1
		Burdur	6	Eğirdir (Isparta)	2	Likya Antik Bölgesi (Antalya Muğla)	5
		Hatay	7	Finike (Antalya)	2	Olimpos (Antalya)	1
		Isparta	9	Gazipaşa (Antalya)	1	Sagalassos Antik Kenti (Burdur)	1
		Kahramanmaraş	1	Göller Yöresi (Afyonkarahisar, Isparta, Burdur, Antalya, Konya, Denizli)	3	Salda Gölü (Burdur)	1
		Mersin	18	Kalkan (Antalya)	1	Tarsus (Mersin)	1
				Kaş (Antalya)	5	Toros Dağları	1
		Kemer (Antalya)	1	Yazılı Kanyon (Isparta)	1		
Ege Bölgesi	539	Afyon	14	Akyaka (Muğla)	3	Gökova (Muğla)	27
		Denizli	6	Bergama Antik Kenti (İzmir)	2	Karia Antik Bölgesi (Muğla)	2
		İzmir	72	Bodrum (Muğla)	2	Köyceğiz (Muğla)	4
		Kütahya	11	Çeşme (İzmir)	2	Kula (Manisa)	1
		Manisa	2	Dalaman (Muğla)	1	Kuşadası (Aydın)	2
		Muğla	170	Dalyan (Muğla)	6	Marmaris (Muğla)	16
		Aydın	2	Datça (Muğla)	8	Ortaca (Muğla)	2
				Dikili (İzmir)	1	Pamukkale (Denizli)	1
				Domaniç (Kütahya)	1	Selçuk (İzmir)	1
				Efes Antik Kenti (İzmir)	2	Şirince (İzmir)	1
				Fethiye (Muğla)	9	Ula (Muğla)	1
				Foça (İzmir)	1		

Karadeniz Bölgesi	314	Amasya	3	Amasra (Bartın)	1		
		Artvin	8	Çam Geçidi (Artvin)	1		
		Bartın	6	Derebaşı Virajları (Bayburt)	1		
		Bayburt	1	Erfelek Şelalesi (Sinop)	1		
		Bolu	6	Hattuşa (Çorum)	1		
		Çorum	1	Kaçkarlar (Rize)	4		
		Giresun	4	Maçka (Trabzon)	1		
		Karabük	1	Şavşat (Artvin)	1		
		Kastamonu	4	Tirebolu (Giresun)	1		
		Ordu	6	Yenice Ormanları (Karabük)	1		
		Rize	10				
		Samsun	2				
		Sinop	8				
		Tokat	2				
Trabzon	3						
Zonguldak	1						
İç Anadolu Bölgesi	189	Aksaray	1	Frig Vadisi (Afyon, Kütahya, Eskişehir, Ankara)	10		
		Ankara	11	Göreme (Nevşehir)	1		
		Eskişehir	24	Ihlara Vadisi (Aksaray)	1		
		Kayseri	4	Kapadokya (Nevşehir)	87		
		Konya	9	Kapuzbaşı Şelaleleri (Kayseri)	1		
		Nevşehir	104	Ürgüp (Nevşehir)	3		
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	69	Adıyaman	4	Hasankeyf (Batman)	1		
		Batman	1	Midyat (Mardin)	1		
		Diyarbakır	3	Nemrut (Adıyaman)	3		
		Gaziantep	4				
		Mardin	14				
		Şanlıurfa	7				
Marmara Bölgesi	195	Balıkesir	18	Abant (Bolu)	2	İzmit (Bursa)	2
		Bilecik	3	Adalar (İstanbul)	2	Kapıdağ Yarımadası (Balıkesir)	2
		Bursa	16	Asos (Çanakkale)	1	Kaz Dağları (Çanakkale, Balıkesir)	4
		Çanakkale	70	Ayvalık (Balıkesir)	2	Keşan (Edirne)	1
		Edirne	14	Bozcaada (Çanakkale)	3	Kumla (Bursa)	1
		İstanbul	23	Bozüyük (Bilecik)	1	Lüleburgaz (Kırklareli)	1
		Kırklareli	12	Gelibolu (Çanakkale)	2	Manyas Gölü (Balıkesir)	1
		Sakarya	2	Gökçeada (Çanakkale)	3	Mudanya (Bursa)	1
		Yalova	3	İğneada (Kırklareli)	1	Trakya (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul Çanakkale)	9
				İstanbul Tarihi Yarımada (İstanbul)	1	Truva Antik Kenti (Çanakkale)	1
				Uludağ (Bursa)	3		

GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences
(GSI Dergileri Seri A: Turizm, Rekreasyon ve Spor Bilimlerinde Gelişmeler)

ATRSS 2022, 5 (1): 58-72 - Research Article/Araştırma Makalesi - Received/Geliş T.: 05.01.2022 - Published/Kabul T.: 16.02.2022

Ziyaretçilerin Yavaş Turizm Motivasyonlarının Belirlenmesi: Halfeti Örneği*

Betül KODAŞ, Mardin Artuklu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü,
betulkodas@artuklu.edu.tr, Mardin, Türkiye, ORCID: 0000-0003-0309-3583
Metin ÖZÇELİK, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
metin_baran@hotmail.com, Mardin, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8886-4967

Öz

Bu çalışmanın amacı Halfeti'yi ziyaret eden yerli ziyaretçilerin yavaş turizm motivasyonlarını anlamaya çalışmaktır. Nitel araştırma yaklaşımı kapsamında tasarlanan bu çalışmada veriler yüz-yüze görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Veriler 2021 yılının Ekim ayında sakin şehir Halfeti'yi farklı zamanlarda ziyaret eden 12 ziyaretçiden toplanmıştır. Elde edilen verilerin içerik ve betimsel analizi sonucunda, ziyaretçilerin sakin şehir Halfeti'yi ziyaret etmeye iten motivasyon faktörleri; kendini yansıtma ve keşif, merak ve kültürel bilgilendirme, kaçış ve rahatlama olarak belirlenmiştir. Çekici seyahat motivasyon faktörleri olarak da Halfeti'nin doğası, tarihi ve mimarisi, sakin şehir olması ve gastronomik çekicilikler olarak saptanmıştır. Araştırma sonucunda çalışmanın teorik katkısı ve yönetsel öneriler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yavaş Turizm, Yavaş Turizm Motivasyonları, Halfeti, Yerli Ziyaretçi, Sürdürülebilir Turizm.

Determining Visitors' Motivation for Slow Tourism: The Case of Halfeti

Abstract

The aim of this study is to understand the slow tourism motivations of local visitors visiting Halfeti. In this study, which was designed within the scope of qualitative research approach, data were obtained by using face-to-face interview technique. Data were gathered from 12 visitors who visited the slow city Halfeti at different times in October 2021. As a result of the descriptive and content analysis of the data obtained, the push factors for visitors to visit the slow city Halfeti; self-reflection and discovery, curiosity, and cultural knowledge, escape and relaxation. The nature, history and architecture of Halfeti, being a slow city and gastronomic attractions were determined as pull travel motivation factors. As a result of the research, the theoretical contribution of the study and managerial implications were discussed.

Keywords: Slow Tourism, Slow Tourism Motivations, Halfeti, Domestic Visitor, Sustainable Tourism.

* Bu çalışma, çalışma için Mardin Artuklu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 13.10.2021 tarihli ve 2021-9 sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

1. Giriş

Küreselleşmenin en önemli unsurlarından biri olarak görülen hız kavramı, toplumların gelişmesinde ve büyümesinde önemli bir rol oynarken, özgün veya yeni olmayan unsurların, yerellikten uzak homojen yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Uslu, 2009). Buna paralel olarak yavaş kavramının, hız kavramının karşısında yer alarak toplumlar tarafından benimsenmeye başlanmasıyla bu kavram yavaş yemek ve sakin şehir olarak zamanla turizme yansımıştır. Yavaş turizmin günümüzde önemli turizm ürünlerinden biri olmasının altında yatan nedenlere bakıldığında; hız kavramının yerelliğin karşısında önemli bir engel olması (Karataş & Karabağ, 2013) ve turizmin tarihsel dönemlerdeki değişimine etki eden faktörlerin önemli bir etkisi olduğu görülmektedir (Kozak vd., 2013). Dönemsel turizm paradigma geçişlerinde turizmin gelişmesi, toplumsal ve teknolojik gelişmelerin yaşanması ve buna bağlı olarak turist tiplerinde ortaya çıkan farklılıklar, turizm talebinde de değişiklikleri ortaya çıkartmış ve buna bağlı olarak da turistlerin istekleri ve gereksinimleri farklılaşmıştır. Kitle turizmin hız kazanması ile turizm sektöründe sürdürülebilirlik de yoğun bir şekilde uzun zamandır tartışılmaya başlanmıştır. Kitle turizmine alternatif olarak sürdürülebilir turizm kapsamında, yeni turizm türleri ve özel ilgi alanları oluşmuştur. Özellikle kitle turizminin olumsuz etkilerinin yoğun olarak hissedildiği modern turizm paradigması dönemi artık kitlesel üretimin yerine kitlesel çeşitlenme bağlamında, farklı alternatif ve özel ilgi turizmlerinin talep edildiği post-modern turizm paradigmasına geçişe neden olmuştur (Kozak vd., 2013). Bu yeni alternatif turizm türlerine ve özel ilgi turizmine dair turistlerin istek ve gereksinimlerinin belirlenmesi önem arz etmekte, bu turizm türlerine katılım sağlayan ziyaretçilere yönelik yapılan motivasyon araştırmaları da destinasyon yönetim örgütlerine önemli katkılar sunmaktadır.

Seyahat motivasyonları teorileri çerçevesinde yapılan araştırmalar, farklı turizm türlerine katılan turistlerin davranışlarını etkileyen motivasyonların turistlerin turistik ürünleri hangi güdüler ile deneyimlediklerini ortaya çıkarmaktadır. Kapsamlı literatür taraması sonucunda birçok farklı turizm motivasyon teorileri geliştirildiği (Dann 1977; Crompton 1979; Iso-Ahola, 1982; Pearce & Caltabiano, 1983; Fodness, 1994) ve bu teoriler çerçevesinde seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalar (Bansal & Eiselt, 2004; Oh, Uysal & Weaver, 1995; Kim & Prideaux; 2005; Song & Bae, 2018; Khan, Chelliah & Ahmed, 2019; Otoo, Kim & Choi, 2020; Kara & Mkwizu, 2020; Suhud, Allan & Willson, 2021), aynı zamanda farklı turizm türlerine ve farklı turist tiplerine yönelik yapılan görgül araştırmaların (Kim, Eves & Scarles, 2009; Kim & Eves, 2012; Rodrigues & McIntosh, 2014; Özdemir & Çelebi, 2018) yürütüldüğü görülmektedir. Yavaş turizm de son yıllarda özellikle dünyada yavaş şehir sayılarının arttığı göz önüne alındığında önemli bir araştırma konusu olarak araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Yavaş turizme katılan turistlerin/ziyaretçilerin seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların yapıldığı (Oh vd., 2016; Özdemir & Çelebi, 2018) ancak bu çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla farklı destinasyonlarda ve farklı metodolojik yaklaşımlarla seyahat motivasyonlarının ortaya çıkartılması ilgili literatürün zenginleşmesine katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda yavaş seyahat motivasyonlarının nitel araştırma tasarımı altında yapılacak araştırmalarla derinlemesine bulgular neticesinde yavaş turizmi etkileyen çekici ve itici motivasyonel faktörlerin ortaya çıkarılması turistlerin davranışları altında yatan itici güçlerin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayabilecektir. Bu düşünceden hareketle araştırma Halfeti sakin şehirini ziyaret eden yerli ziyaretçilerin seyahat motivasyonlarını betimleyici yaklaşımla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırma sonuçlarının, merkezi ve yerel yönetimlere, turizm otoritelerine, özellikle de destinasyon pazarlamacılarına önemli faydalar sağlayacağı, sakin şehirlerin turizm planlamasında yol gösterebileceği öngörülmektedir.

2. Teorik Çerçeve

Teorik Çerçeve yavaş turizm ve turist motivasyonları başlıkları altında açıklanmaktadır.

2.1. Yavaş Turizm

Son yıllarda nüfusun hızlı bir şekilde artması, teknolojik gelişmelerle ile ortaya çıkan küreselleşme kavramı, bilgilere hızlı bir şekilde ulaşma olanağı tanırken doğal kaynakların etkin kullanımına yönelik ihtiyacı da beraberinde getirmiştir. İnsanın gündelik hayatını birçok farklı açıdan etkileyen küreselleşme kavramı kendi içinde avantaj ve dezavantajları barındırmaktadır. Teknolojik yeniliklerin vermiş olduğu etkiyle hız kavramı toplum nezdinde baskın bir hal almış, hızlı yaşam kavramı ortaya çıkmıştır. Köstem ve Yüksel (2020) hızlı yaşamı, insanların emeğini ve zamanını vererek elde ettiği maddi kazancı, dünyanın her yerinde standart bir şekilde satılan araba, cep telefonu, kıyafet ve benzeri tüketim ürünlerine harcayan, konuşması, tatili ve sosyalleşmesi standart olan insanların dünyası olarak tanımlamaktadır.

İnsanları, gündelik yaşamlarında daha hızlı olmaya yönelten ve mecbur kılan bu etkiye karşı zaman içinde birçok tepki gelişmiştir (Ak, 2017). Turizm sektörü dinamik ve beşerî yapısından kaynaklı bu gelişmelerden etkilenmiş, hızlı yaşam ve kitle turizmine alternatif olarak yavaş turizm felsefesi ortaya çıkmıştır. Alternatif ve çeşitlilik formuyla ortaya çıkan yavaş turizm, temelinde küreselleşmeye karşı yerellik, tüketime karşı sürdürülebilirlik, hıza karşı yavaşlık kavramlarını barındırmaktadır. Yavaş turizm felsefesi, değişim hızını azaltmak, yerel kültürlerin, tatların, tarihi mekanların korunması ve bunların sonraki nesillere aktarılması ilkelerine dayanmakta (Uslu, 2009) aynı zamanda popüler kültürün ve bu kültürün dayattığı 'zorunlulukları' da kabul etmemektedir (Tüfekçi & Akbaş, 2020). Yavaş turizm felsefesi, kapitalizmin standartlaştırdığı ve hızlandırdığı küçük ölçekli kentlerde yaşayanların da sahip oldukları değerleri koruyarak hayattan zevk alabilecekleri bir yavaşlıkta yaşamalarını savunmaktadır (Köstem & Yüksel, 2020). Destinasyon açısından bakıldığında da yavaş turizm, nicelikten ziyade kaliteyi barındırmakta, destinasyonda daha uzun süre kalıp daha fazla harcamaya yapmayı içermektedir (Guiver & McGrath, 2017). Bu fikirlerin olgunlaşması sakin şehir kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2.2. Turist Motivasyonları

Motivasyon, bireylerin biyolojik ve psikolojik gereksinimlerini ve bu gereksinimlerin karşılanması yönünde bireyi harekete geçiren içten gelen bir güç olarak tanımlanmaktadır (Uysal & Hagan, 1993). Yoğun bir şekilde tartışılan, geniş bir konu olan turist motivasyonu ise seyahat etme arzusunu belirleyebilen psikolojik bir uyaran olarak tanımlanmaktadır (Mahika, 2011). Turizm literatüründe Maslow'un gereksinimler hiyerarşisi ve sonrasında geliştirilen itme ve çekme motivasyon faktörleri (Dann, 1977), kaçış ve arayış (Iso-Ahola, 1982) teorileri çerçevesinde yapılan çok sayıda ampirik araştırmalar motivasyon konusunun önemini koruduğunu göstermektedir. Klenosky (2002) itici faktörü, bir turist tatile çıkıp çıkmayacağını sorusunu ile ilişkilendirirken, turist nereye gitmeyi tercih edeceğini ise çekme faktörlerinin belirlediğini ifade etmektedir. İnsanları seyahat etmeye yönlendiren itici faktörler daha çok kişisel ve soyut etkenler olarak değerlendirilmektedir. Çekme faktörleri ise bireyi seyahat etmeye yönlendiren birçok somut unsurlardan oluşmaktadır (Dann; 1977). Turizm açısından çekici faktörler destinasyona göre farklılık içermekle birlikte genellikle turist bir destinasyona neden gitmek istediğini ifade eden, tarihi ve doğal kaynaklar, doğal çevre, gastronomi, kültürel çeşitlilik, güvenlik, fiyat, konaklama tesisleri ve ulaşım gibi seçenekleri barındırmaktadır.

Yeni gelişen turizm akımları daha esnek, bireysel ve anlamlı deneyimler imkânı sağlayarak standartlaşmış kitle turizmden kendisini ayırmakta, kitle turizmine önemli alternatifler haline dönüşmektedir. Turizmin

arkasındaki motivasyonları anlamak gelecekteki seyahat modellerini tahmin etme olanağı da sağlamaktadır (Baloğlu & Uysal 1996). Turizm çeşitliliğin artması ile son yıllarda turistlerin niçin seyahat ettiklerini ortaya çıkartmaktan ziyade birbirinden farklı turizm türlerini hangi tip turistin ne tür sebeplerle seçtiği daha önemli hale gelmiş ve bu bağlamda çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Özkan & Koleoğlu, 2019). Turistlerin davranışlarını etkileyen faktörlerden biri olan motivasyonların anlaşılması turizm pazarlamacılarına ürün geliştirme, hizmet kalitesi değerlendirmesi, imaj geliştirme, konumlandırma ve tanıtım faaliyetleri konularında önemli avantajlar sağlamaktadır (Fodness, 1994).

Sürdürülebilir turizm ekseninde ortaya çıkan alternatif turizm türlerinin seyahat motivasyonlarını tespit etmeye yönelik yapılan araştırmalarda yaygın bir şekilde genel seyahat motivasyonlarından yararlanmaktadır. Örneğin Dünyada ve ülkemizde alternatif turizm türü olarak hızlı bir şekilde gelişen karanlık (dark) turizm seyahat motivasyonlarına yönelik bir çalışmada, çalışma konusu olarak Ulucanlar Cezaevi Müzesi seçilmiştir (Çetinsöz, 2017). 127 yerli turistin yorumu içerik analizine tabi tutulduktan sonra 'uygun fiyat', 'ulaşım kolaylığı', 'ünlü siyasiler, yazarlar ve şairlerin mahkûm olarak bulunması', 'yakın tarihin sergilenmesi', en fazla tespit edilen seyahat motivasyonları olarak ortaya çıkmıştır (Çetinsöz, 2017). Bir başka çalışma da gastronomi turistlerinin motivasyon faktörleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda; 'bilgi edinme', 'kültürel deneyim', 'dinlenme arayışı', 'yerel halk ile etkileşim', 'sosyal statü ve prestij', 'birliktelik ihtiyacı', en önemli seyahat motivasyonları olarak adlandırılmış ve 'bilgi edinme' faktörünün ise en önemli faktör olduğu ifade edilmiştir (Güllü & Atasoy, 2019). Diyarbakır'da kültür turizmine katılım sağlayan turistlerin seyahat motivasyonlarına yönelik Karadaşlı ve Harman (2020) tarafından yapılan araştırmada 470 turistten toplanan veriler incelendiğinde, Diyarbakır özelinde kültür turuna katılan yerli turistlerin en büyük motivasyonu diğer kültürleri tanıma, bilgi ve deneyim faktörü altında yer alan 'kültür' ve 'tarih' olduğu saptanmıştır. Bu faktörler dışındaki etkenler faktör büyüklüğüne göre sırasıyla 'rahatlama ve dinlenme', 'prestij / statü', 'destinasyona olan merak duygusu / ilgi', 'sosyalleşme / bireylerarası ilişki kurma', 'akraba ve arkadaşları ziyaret etme' şeklinde sıralanmıştır (Karadaşlı & Harman, 2020). Bu konuda yapılan bir başka çalışma ise kış turizmine katılım sağlayan turistlerin motivasyonlarının ortaya çıkarılmasına yöneliktir. Ayaz ve Apak (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Kayseri ilinde yer alan Erciyes Kayak Merkezi'ni kış turizmi amacıyla ziyaret eden 480 yerli turistten anket tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda kış turizmine katılım sağlayan yerli turistlerin seyahat motivasyonlarının; 'rahatlama', 'kendini geliştirme', 'huzur' ve 'sosyalleşme' olduğu tespit edilmiştir. Yerli turistleri kış turizmine katılımı sağlayan en yüksek motivasyon kaynağının rahatlama, en düşük motivasyon kaynağının sosyalleşme olduğu ortaya çıkmıştır. Yine son yıllarda artan önemi ile gastronomi turizmi motivasyonlarına yönelik Kodaş ve Özel (2016) tarafından yapılan araştırmada yerel yiyecek tüketim motivasyonlarının; kültürel güdüler, fiziksel güdüler, bireylerarası güdüler ve psikolojik rahatlama güdüler olduğu ortaya çıkmıştır. Görüldüğü gibi turist motivasyonları kitle turizminin yanında alternatif turizm türleri çerçevesinde de yoğun bir şekilde araştırılmaktadır. Bunun yanında bu araştırmanın konusunu oluşturan ve sürdürülebilir turizm kapsamında önemli alternatif turizm türlerinden biri olarak ortaya çıkan yavaş turizmin seyahat motivasyonu ile ilgili literatürde sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Örneğin Oh vd. (2016) yavaş turizme dair kavramsal bir model oluşturmak, tanımlamak ve ölçüm aracı geliştirmek için nitel ve nicel araştırmaları kapsayan bir çalışma yürütmüşlerdir. Uzman görüşmeleri, odak grubu ve literatür incelemeleri aracılığıyla yapılan bu çalışma kapsamında Oh vd. (2016) yavaş turizm motivasyonlarını rahatlama (gevşeme), kendini yansıtma, kaçış, yenilik arama, katılım ve keşif boyutları altında toplamıştır. Yaptıkları bu çalışmada yavaş turizmi, hızlı turizm biçimlerinden bağımsız veya ona zıt bir kavram olarak görülmemesi gerektiğini bunun yerine hem

yavaş hem de hızlı turizmin seyahat hedeflerine ulaşmak için bir arada var olan tamamlayıcı araçlar olarak görülmesini gerektiğini ifade etmişlerdir. Oh vd. (2016) Yavaş turizm seyahat motivasyonlarının kitle turizminin mükemmel bir parçası olarak zaten var olmuş olabileceğini, yavaş seyahat motivasyonu ve hedeflerin, literatürde sıklıkla belirtilen çeşitli turizm motivasyon modellerinin bir alt kümesi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Benzer bir çalışmada Özdemir ve Çelebi (2018) yavaş turizm seyahat motivasyonlarını yedi ana ("rahatlama", "kendini yansıtma ve keşif", "kaçış", "yenilik arayışı", "çevresel kaygı", "sosyal etkileşim" ve "katılım") seyahat faktörü üzerinden tanımlama yapmıştır. Oh vd. (2016) yapmış olduğu çalışmadan farklı olarak 'kendini yansıtma' ve 'keşif, faktörlerini 'kendini yansıtma ve keşif' adı altında tek bir faktörde toplamış, mevcut faktörlere ek olarak 'çevresel kaygı' faktörünü eklemiştir. Aynı çalışmada yavaş turistlerin çevre bilincinin daha yüksek olduğu ve sürdürülebilirlikle ilgili konulara daha fazla değer verdiği belirlenmiştir.

Seyahat motivasyonuna yönelik yapılan kapsamlı literatür taraması sonucunda hem genel seyahat motivasyonları hem de birçok farklı turizm türüne katılan turistlerin motivasyonları sıklıkla araştırıldığı ancak yavaş turizm motivasyonuna katılan turistlerin motivasyonlarının ortaya çıkarılmasına yönelik sınırlı sayıda çalışmanın olduğu ve bu kapsamda bu araştırma yavaş turizm çekici ve itici motivasyonlarının nitel araştırma yaklaşımı kapsamında gerçekleştirilmesi açısından ilgili literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

3. Metodoloji

Sakin şehir Halfeti'yi ziyaret eden yerli turistlerin seyahat motivasyonlarını saptamayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Baltacı (2019) nitel araştırma yönteminin insana dair kişisel özelliklerin farklı ve derin doğasına odaklandığını ifade etmektedir. Nitel araştırma çeşitli konulardaki bilgi, görüş, düşünce ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin sözlü, görsel rapor veya dokümanlar aracılığıyla inceleme- sürecidir. Bu araştırma sürecinde veri toplamada görüşme, gözlem ve yazılı belge-inceleme teknikleri kullanılmaktadır (Yüksel & Yüksel, 2004). Veri toplama tekniği olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda veri toplama sürecinde genellikle görüşme ve gözlem yöntemleri tercih edildiğinden büyük bir örneklem grubuyla çalışmak hem zaman hem de maliyet açısından mümkün olmayabilir. Bu sebeple nitel araştırmalarda genelleme kaygısından ziyade mümkün olduğunca evrende olması muhtemel bütün çeşitliliği, zenginliği, farklılığı, temsil edecek bütüncül bir resim elde edilmeye çalışılır (Karataş, 2015). Nicel araştırmalarda örneklem mümkün olduğu kadar geniş tutulurken, nitel araştırmalarda örneklemde orijinalite daha ön plandadır. Daha az sayıda elemandan oluşan örneklem üzerinden çalışma araştırmacıya daha derinlemesine çalışma imkânı sağlamaktadır (Kıncal, 2010). Baltacı (2018) amaçlı örneklemin zengin bilgi taşıma potansiyeli olan durumların detaylı incelenmesini kolaylaştığını ifade etmektedir.

Bu çalışmada araştırma alanı Şanlıurfa iline bağlı 2013 yılında sakin şehir unvanı alan, birçok GAP turunda ana güzergâh noktalardan biri olan Halfeti ilçesidir. Halfeti, Şanlıurfa kent merkezine 120 km mesafede, Fırat Nehri'nin doğusunda olup Şanlıurfa ile Gaziantep şehirleri arasında sınır konumundadır. Halfeti ilçesinin 2021 yılı güncel nüfusu 41.258'dir. Daha önce Fırat Nehri kenarında yer alan eski Halfeti iki binli yıllarda yapılan Birecik Barajı nedeniyle kısmen su altında kalmış şehir merkezi 10 km mesafe de yeni bir alana taşınmıştır. Tarihi çok eskilere dayanan ve birçok medeniyete ev sahipliği yapan Halfeti; Rumkale (Barşavma Manastırı, Aziz Nerses Klisesi, su sarnıçları vb.), Feyzullah Efendi, Canan Konağı gibi sivil mimari evleri, Beresül (Savaşan) köyü, su altında kalan ev, mağaralar gibi turistik mekânları barındırmaktadır (www.Sanlıurfabel.tr, 2021). Türkiye'de sadece Fırat Nehri kıyısında yetişen Karagül,

Halfeti ile özdeşleşmiştir. Gonca halinde siyah açılınca da koyu kırmızıya dönüşen bu çiçeğin tohumu başka yerler ekildiğinde kırmızı renge dönüşmektedir (Çiftçi, 2016).

Çalışma kapsamında ziyaretçilerin seyahat motivasyonlarını ortaya çıkarmak amacıyla literatüre dayalı yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu çalışmada kullanılan görüşme formunun etik açıdan uygunluğunun belirlenmesi için Martin Artuklu Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'ndan 13.10.2021 tarihli ve 2021/9 sayılı "Etik Kurul Onayı" alınmıştır. Halfeti'yi ziyaret eden yerli ziyaretçilerin Halfeti ziyaretleri boyunca deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. 'Halfeti'yi neden ziyaret ettiniz', 'Halfeti'de yaşamış olduğunuz turistik deneyimler nelerdir', 'Halfeti'de turistik deneyiminizi nasıl tanımlarsınız', 'Halfeti'de tatildeyken ne hissettiniz, duygu ve düşünceleriniz nelerdir', 'Halfeti'yi tercih etmenizdeki etkili olan şeyler nelerdir' soruları katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcılar farklı yaş ve meslek gruplarından, 25-41 yaş aralığından 8 kadın 4 erkekten oluşmak üzere toplamda 12 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik profili

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Görüşme Süresi
K1	Kadın	34	Öğretmen	6 dakika 30 saniye
K2	Erkek	32	Turizm	6.20
K3	Kadın	30	Sosyolog	5.18
K4	Kadın	26	Öğretmen	8.36
K5	Kadın	41	Kamu Sağlık Çalışanı	11.42
K6	Erkek	43	Sanat Tarihçisi	5.35
K7	Kadın	35	Yayınevi Temsilcisi	7.06
K8	Erkek	41	Finans	5.05
K9	Kadın	38	Finans	7.35
K10	Erkek	29	Butik Seyahat Acentesi	6.48
K11	Kadın	40	Memur	5.30
K12	Kadın	25	Profesyonel Turist Rehberi	14.20

Çalışma kapsamındaki veriler 2021 yılının Ekim ayında toplanmıştır. Görüşmeler 5- 15 dk. arasında sürmüştür. Görüşmeler, mesafe yakınlığı olan katılımcılar ile yüz yüze, uzak mesafede yer alan katılımcılarla telefon ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan bütün görüşmeler katılımcıların rızası alınarak kaydedilmiştir. Katılımcılara sorular yönelttikten sonra elde edilen veriler birebir aslına uyularak yazılı metne dönüştürülmüştür. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla ve araştırmacılar tarafından belirlenen kodlar çerçevesinde analiz edilmiştir. İçerik analizi (Hsieh & Shannon, 2005) benzer verileri veya kodları belirli temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve yorumlamak olarak tanımlanmaktadır (Hall & Valentin, 2005). Literatür kapsamında daha önce yapılmış olan seyahat motivasyonları ve yavaş turizm motivasyonları literatüre dayalı olarak tematik bir çerçeve oluşturulmuştur. Söz konusu itici motivasyonlarına yönelik tema ve kodlar Tablo 2'de yer almaktadır. Bulguların güvenilirliği için araştırmacıların dışında bağımsız bir uzmanın görüşü de alınmıştır. Böylelikle verilerin yorumlanması ve farklı temaların ortaya çıkmasının önüne geçilerek kategori geçerliliği ve verilerin güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar
<i>Kaçış ve Rahatlama</i>	<ul style="list-style-type: none">Baskı, stres, gerginlik, kaygı ve heyecandan (gerginlikten) uzak olma, sakinlik ve rahatlama, günlük hayatımın koşuşturmacasından kaçma, huzur arama vb.
<i>Merak ve Kültürel Bilgilenme</i>	<ul style="list-style-type: none">Yeni şeyler öğrenmek, bakış açısını genişletme, bilgi ve kültür seviyesini geliştirmek kültürel deneyim, merak etme, bilgilenme, bilgi düzeyini arttırma, yerel kültürü tanıma vb.
<i>Kendini yansıtma ve Keşif</i>	<ul style="list-style-type: none">Kendini bağlı hissetme, benliği geliştirme, kendiyle özdeşleştirme., hayatına yeni bir bakış açısı kazandırmak, kendini gerçekleştirme, yeni keşifler, yeni yerler keşfetme vb.
<i>Yenilik Arayışı ve Katılım, Etkileşim</i>	<ul style="list-style-type: none">Deneyimler arama, yeni yerler görme, eşsiz, farklı deneyim arama, heyecan arama, macera arama, spor yapmak (yürüyüş ve bisiklete binme), festivallere katılma, yeni tatlar arama, yeni yemekler deneme, yerli ürün, organik ürün almak, özgünlük arayışı vb.
<i>Sosyal Etkileşim</i>	<ul style="list-style-type: none">Yeni insanlar tanıma, sosyalleşme, yeni, benzer ilgiye sahip insanlarla iletişim kurma ve tanışma, aile ile etkileşim, yeni insanlarla tanışma vb.

4. Bulgular

Sakin şehir Halfeti'yi ziyaret eden yerli turistlerin seyahat motivasyonlarını tespit etmeye yönelik yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler bulgulara dönüştürülmüştür. Analiz öncesinde itici ve çekici seyahat motivasyonları literatüre bağlı olarak faktörlere ayrılmış tematik çerçeve oluşturularak bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır. Halfeti'yi ziyaret eden yerli ziyaretçilerin itici motivasyonları '*kendini yansıtma ve keşif*', '*merak ve kültürel bilgilenme*', '*kaçış ve rahatlama*' ve '*yenilik ve katılım, etkileşim*' şeklinde dört faktör altında toplanmıştır (Şekil 1). Çekici faktörler ise Halfeti'nin turistik özelliklerini kapsayan '*Halfeti tarihi, doğası ve mimarisi*', '*sakin şehir*' ve '*gastronomik çekicilikler*' şeklinde isimlendirilmiştir. Söz konusu motivasyonel faktörler aşağıda bulgular şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Kendini yansıtma ve keşif

Kendini yansıtma ve keşif seyahat motivasyonu boyutu genel olarak; benliğini geliştirme, hayatına yeni bir bakış açısı kazandırma, iç huzuru hissetmek, yeni bir şeyler öğrenmek ve bakış açısını genişletme gibi bileşenlerden oluşmaktadır (Crompton, 1979; Baloğlu ve Uysal, 1996).

'Şöyle söyleyeyim hani yeni bir şeyler öğrenme ve keşif için gittim. Benim gezilerim amacı aslında başlangıç noktası budur. Yani keşif için derken orayı keşfetmek dışında o keşifle birlikte kendimi de keşfediyorum. Her yolculuk yeni bir ben yaratmaktır ve keşiftir diyebilirim.'

'Halfeti ziyaret nedenlerimden biri de bilinmeyen daha önce hiç gitmediğim yeni bir yer görmektir, keşfetmektir. Yine Halfeti'yi keşfetmek, oranın tarihi ve kültürü ile ilgili bilgi sahibi olmaya çalışmak, Fırat Nehri üzerinde bir tekne turunu katılım sağlamak benim oraya gitmek gidiş sebeplerim arasında yer alabilir.'

Merak ve Kültürel Bilgilenme

Yeni bir turizm ürününü, destinasyonu veya yerel kültürü merak etmek bireylerin önemli seyahat nedenleri arasındadır (Bessiere, 1998; Sırakaya, Uysal & Yoshioka, 2003). Bunun yanında birçok gezgin ve turist gittikleri destinasyonlarda yöreye ait kültürü merak etme güdüsüne bağlı olarak yöreye ait tarihi ve kültürel bilgilere de sahip olma güdüsü ile hareket edebilmektedir. Yöre tarihi, dokusu ve kültürünü

yerinde deneyimleyerek kültürel bilgi düzeylerini arttırmak isteyebilmektedir (Kim & Prideaux, 2005; Swarbrooke & Horner 2007). Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde turistlerin Halfeti'yi merak ve kültürel kazanım elde etme duygusuyla ziyaret ettikleri anlaşılmaktadır.

'Hem böyle Diyarbakır' a yakın olduğu için hem de tarihini, doğasını o yerel kültürünü merak ettiğim için bir hafta sonu mental olarak da dinlenmek istiyordum bu sebepten dolayı tercih ettim'

'Merak beni iten şey sanırım farklı bir coğrafyayı keşfetmek, görmek o kültürü o atmosferde o kültürü hissetmek, tarihini okumak anlamak'.

'Halfeti ilçesini yine oraya dair yeni bilgiler edinmek, bilgi dağarcığımı geliştirmek için Halfeti'yi ziyaret ettim'.

'Temel sebep genellikle merak duygusu oluyor zannedersen. Merak beni iten şey sanırım farklı bir coğrafyayı keşfetmek, görmek o kültürü o atmosferde o kültürü hissetmek, tarihini okumak anlamak, anlamaya çalışmak daha doğrusu bunlar...'

Kaçış ve Rahatlama

Kaçış ve rahatlama faktörleri seyahat motivasyonu faktörler arasında sıklıkla ortaya çıkan güdüsel bileşenlerdir (Dann, 1977; Crompton, 1979) Bireyler günlük rutinden kaçma", "stresten kaçma", "şehir hayatından kaçma" ve "trafikten veya gürültü kirliliğinden kaçma" 'sakinlik ve rahatlık 'arzusu gibi birçok nedenden dolayı seyahate yönelebilmektedir (Oh vd., 2016). Bu araştırmada ziyaretçilerin Halfeti'yi ziyaret etmelerini sağlayan itici nedenlerden en fazla tercih edilen ikinci motivasyon olan 'Kaçış' ile 'Rahatlama' faktörünü vurgulayanlar kendilerini şu cümlelerle ifade etmiştir;

'Ben Halfeti'ye şehir hayatının kalabalığından, rutin iş stresinden uzaklaşmak için gittim'

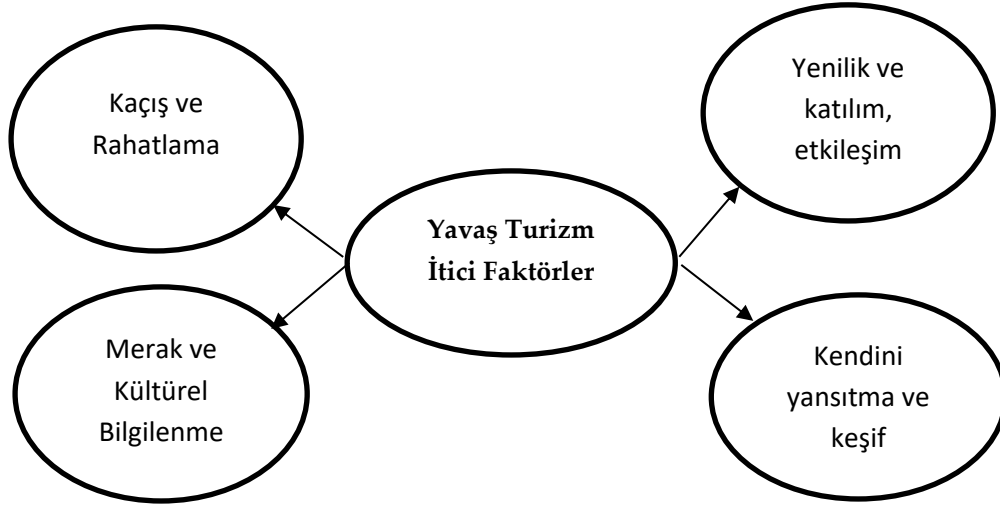
'Ben Halfeti'ye aslında şehir hayatının kalabalığından, rutin iş stresinden uzaklaşmak için gittim. Bir de gitmişken orda bir şeyler yiyip içerek biraz da olsa dinlenmek, rahatlamak için gittim.'

Dediğim gibi temel olarak bu yoğun rutinden kaçmak, onun dışında tarihi bir dokusu olduğunu duymuştum onu görmek, duyduğum şeyler üzerine gittim, orda dinlenebileceğim kendimi dinleyebileceğim doğayla iç içe olabileceğim bir ortam olduğunu bildiğim için gittim.

'Daha doğal bir ortamda günümüzü geçirmek, şehir gürültüsünden kalabalığından kaçmak.'

'Halfeti'yi sanırım birçok sebeple ziyaret ettim. İlk sebeplerimden biri buranın yaşadığım yerin, stres ve kalabalığından kaçmak için gittim.'

'Halfeti ziyaretimde şehirden uzaklaşma ve şehirden kaçma biraz daha yoğundu, çünkü yoğun bir iş dönemiymi, biraz stresten günlük rutinden uzaklaşmak istiyordum o yüzden Halfeti de benim için kaçış noktam oldu, o şekilde bir seyahat gerçekleştirmiş oldum.

Şekil 1. Yavaş turizm itici faktörler

Yenilik ve katılım, etkileşim

Yenilik ve katılım, etkileşim seyahat motivasyon faktörü 'heyecan yaşama, 'yeni deneyim arayışı içinde olma' 'yeni bir şeyler deneme' 'macera yaşama' gibi içsel his ve kavramları kapsamaktadır (Oh vd., 2016; Özdemir & Çelebi, 2018). Halfeti'ye ziyaret sebebini 'Yenilik' ve 'katılım, etkileşim' itici motivasyonları ile açıklayan katılımcılar duygu ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir;

'Fırat Nehri üzerinde bir tekne turuna katılım sağlamak benim oraya gitmek gidiş sebeplerim arasında yer alabilir'.

'Alışılmış turistik faaliyetlerden farklı bir tatil ihtiyacı, Endemik bitki türleri olması, keşiflerle birlikte yeni seyahat destinasyonları rotası oluşturabilmek ve gastronomi alanında yeni tatlar keşfetmek.'

Halfeti tarihi, doğası ve mimarisi

Katılımcılara yönlendirilen 'Halfeti yavaş turizm destinasyonunu neden ziyaret ettiniz, Halfeti ziyaretinize sizi oraya çeken nedenler nelerdi?' sorusuna katılımcılar çekici motivasyon faktörlerinden tek bir faktörün değil birden fazla faktörün etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar Halfeti'yi ziyaret sebebi olarak çekici motivasyon faktörlerinden öncelikli olarak, 'Halfeti'nin doğası, tarihi ve mimarisi' olduğunu vurgulamışlardır. Halfeti' de yer alan Rum Kale, kentin mimarisi, Fırat Nehri'nin olması, sahil kenti olması bu boyutta Halfeti'yi ziyaret için ifade edilen nedenler arasında yer aldığı görülmüştür.

'Oradaki doğal güzelliklerini yerinde görmek istediğim için Halfeti'yi ziyaret ettim.'

'Evet taş işlemleri çok hakimdi bence ilçeye ve Arnavut kaldırımları, dar sokakları müthişti, tüyler ürperici bir mimari en güzeli de bence şu hani sular altında gömülmüş gövdesi gömülmüş olan savaştan köyü beni en çok etkileyen şey oldu'

'(Halfeti'nin) Kendine özgü mimari yapısı ve doğal güzellikleri var, aynı zamanda sahil kentini andırıyor ve oldukça otantik bir havası var.'

'Halfeti işte hem doğa hem tarih hem kültürel mekanların olduğu bir alan'

'Rum kalenin olması yani ilçenin sular altında kalması, ciddi bir tarihi birikimin olması oraya gitmemin sebebiydi.'

' Hem oradaki karagül olay var, sadece Halfeti'de yetişiyor. Doğası ve tarihi ile insanı cezbeden bir kent Halfeti.

Sakin şehir

Bazı katılımcılar Halfeti'yi, Halfeti ilçesi sakin şehir ağına girmeden önce ziyaret etmiştir. Halfeti ilçesi sakin şehir ağına girdikten sonra orayı ziyaret eden katılımcılara, Halfeti'nin sakin şehir ağına olmasının orayı tercih etmelerinde etkili olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların hepsi Halfeti'nin sakin şehir ağına olmasının bunda etkili olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki şekildedir;

'Gece sessiz olması, dinginlik o sakin bir yaşamı da ben de yaşamak istedim. Sakin şehir olması orayı tercih etmemde etki etmesi doğrudur.'

'Evet oldu doğrusu çünkü Halfeti'nin cittaslow sakin şehir ağına yer aldığını biliyordum o da orayı seçmemde önemli etkenlerden biri olduğunu söyleyebilirim'

'Evet zaten böyle kaçış organizasyonlarında genelde o sığa sahip olan cittaslow kentleri tercih ediyordum.'

Gastronomik Çekicilikler

Günümüzde gastronomi, turistlerin tatil yerini seçme de önemli bir etkidir (Quan & Wang, 2004: Kodaş & Özel, 2012). Sakin şehir uygulaması, geleneksel yemek yapma yöntemlerini, yerel mutfağın tanıtılması gibi etkenler üzerinde önemli olumlu etki yarattığı düşünülmektedir (Olçay vd., 2017). Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bölgeye ait mutfak kültüründen etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Yavaş şehir kriterlerine bakıldığında tarımsal ve turistik ürünlere dair politikalara bağlı kriterlerden biri olan yerel ve organik ürünlerin kullanılması ve teşvik edilmesine yönelik geliştirilen yerel ürünlerin bölgenin gastronomi açısından gelişmişliğine katkı yapmasına bağlı olarak bu temanın ortaya çıktığı söylenebilir. Nitekim Halfeti'nin doğası ve tarihinden sonra en fazla vurgulanan çekici seyahat faktörlerinden biri olan Halfeti'ye özgü olan yemekler (*gastronomi*) olduğu katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

'Bir de hep duyduğum Şebot balığı vardı, onu tatmak oraya gitmek için etkili oldu diyebilirim'

'Tekne turu yapabileceğimiz, balık da yemek de yiyeceğiz aslında yemek ihtiyacımızı karşılamak için, bunlar etkili oldu'

'Gastronomi olarak birkaç bilgi verecek olursam da şabot balığı harikadır, enfestir ve tavsiye ediyorum ve aynı zamanda erik tavaşı da çok iyidir, peynir helvası da.'

'Bölgenin şabot balığı ve haşhaş kebabı da beğendim.'

5. Sonuç ve Öneriler

Sakin şehir Halfeti'yi ziyaret eden yerli turistlerin yavaş turizm seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular itici ve çekici motivasyon faktörleri çerçevesinde yorumlanmıştır. Bulgular değerlendirildiğinde kendini yansıtmaya ve keşif, merak ve kültürel bilgilenme, kaçış ve rahatlama, yenilik ve katılım, etkileşim şeklinde dört itici motivasyonel faktörlerin olduğu, Halfeti tarihi, doğası ve mimarisi, sakin şehir statüsü ve gastronomik çekicilikler şeklinde üç çekici faktörün olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında sakin şehir Halfeti'yi ziyaret eden yerli turistlerin seyahat motivasyonlarının daha önce literatürde yapılmış olan itici genel seyahat motivasyonları ile çok benzer olduğu veya kısmen örtüştüğü söylenebilir. Araştırmanın teorik katkısı ele

alındığında yavaş turizm motivasyonlarının ortaya çıkarılmasına yönelik bulgular ile ilgili literatürün zenginleşmesine katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu çalışma yavaş turizm motivasyonlarına yönelik birkaç araştırmadan biri olarak önceki çalışmalara ek olarak yeni boyutların olabileceğine yönelik kanıt sunmaktadır. Çalışma bulguları ilgili literatür ile karşılaştırıldığında merak ve kültürel bilgilenme yeni bir boyut olarak ortaya çıkmıştır. Oh vd., (2016) ve Özdemir ve Çelebi (2018) tarafından yapılan çalışmalarda saptanan diğer boyutlar ile örtüşmekte ancak bu çalışmada merak ve kültürel bilgilenme boyutunun yeni bir boyut olarak ortaya çıkması ile farklılaşmaktadır. Bunun yanı sıra Özdemir ve Çelebi (2018) tarafından yapılan çalışmada ortaya çıkan çevresel kaygı mevcut araştırmada bulunmamıştır.

Destinasyondan kaynaklı çekici seyahat motivasyonları bağlamında değerlendirildiğinde, çalışmaya katılım sağlayan kişilerin seyahat kararı aldıktan sonra Halfeti ilçesini tercih etmelerinde, Halfeti ilçesinin sakin şehir ağında yer almasını etkili olması çalışma neticesinde ortaya çıkan ve vurgulanması gereken önemli bir durumdur. Bu verilerin sakin şehirlerin özellikle metropol kentlerin stresinden, kalabalığından kaçıp rahatlamak isteyen ve yeni yerler görmek isteyen turistler için önemli bir alternatif turizm türü olduğu fikrini desteklediğini, turistik destinasyonların sakin şehir ağında yer alması, destinasyonu daha görünür kıldığını, diğer kentlerden ayırtırdığını ve pazarlama konusunda daha güçlü kılarak tercih sebebi olmasında önemli bir etken olduğu varsayımını da ifade etmek mümkündür. Nitekim destinasyon imajı konusunda önemli görülen motivasyonel faktörler hem pazar bölümlendirmeye bağlı olarak etkili pazarlama stratejilerin geliştirilmesi hem de ziyaretçilerin beklentilerinin belirlenmesi konusunda destinasyon pazarlamacılarına önemli ipuçları vermektedir (Özdemir & Çelebi, 2018). Dolayısıyla ziyaretçilerin güdüsel motivasyonel faktörlerin bilinmesi, sergilenen turizm davranışın altında yatan nedenlerin anlaşılması destinasyon imaj, algılanan kalite, destinasyon farkındalığı arttırılması, destinasyon rekabetçi yapısının güçlendirilmesi gibi birçok önemli yönetsel ve uygulamaya yönelik stratejilerin oluşturulması hususunda destinasyona önemli yararlar sağlamaktadır.

Sakin şehirlerin doğası, sakin kent olması, sahil kasabası olması, mimarisi, tekne turunun yapılabilmesi gibi etkenler hemen hemen bütün sakin şehirler için ortak muhtemel seyahat motivasyonları olarak değerlendirilebilir. Fakat sakin şehirlerin sadece kendine özgü, kendisini diğer sakin şehirlerden ayıran seyahat motivasyonları da mevcuttur. Bu çalışma kapsamında yapılan derin görüşmeler neticesinde ortaya çıkan veriler ışığında sakin şehir Halfeti için bu farklılığın, sadece dünya üzerinde Halfeti'nin sahip olduğu mikro-klima iklimi neticesinde orada yer alan *Karagül*'ün olduğu söylenebilir. Bu kapsamda Halfeti'ye yön veren yerel yönetimlerin ve ilgili pazarlamacıların, sakin şehir Halfeti'yi diğer sakin şehirlerden ayırtıran bu özelliğini koruyup geliştirmeleri, ilçede yetişen karagülü daha görünür kılmaları ve karagülün tema olarak işlendiği, turistlerin deneyim elde edebileceği, festival vb. gibi aktiviteleri içeren farklı etkinlikler düzenlemeleri önerilebilir. Özellikle çekici motivasyonel faktörler değerlendirildiğinde destinasyon yönetim örgütlerin yörenin kültürel ve tarihi dokusunun, gastronomik mirasın korunması ve sürdürülebilirliği ve en önemlisi sakin şehir olma özelliğinin korunması açısından gerekli tüm önlemlerin alınması konusunda çaba göstermelidirler. Aksi takdirde plansız ve kontrolsüz bir gelişme ve büyüme ile yavaş turizmin kitle turizmine dönüşmesi kaçınılmaz olabilecektir. Yavaş şehir ağına katılmak için birlik tarafından belirlenen kriterlere yönelik faaliyetlerin sürdürülebilirliği konusunda destinasyon yönetim örgütlerinin bu çalışma kapsamında ortaya çıkan motivasyonel faktörler önemli yararlar sağlamaktadır. Örneğin gastronomik çekiciliklerin ziyaretçiler tarafından destinasyon seçim karar sürecinde ve yeni tatlar, yeni yemek deneyimi elde etmek için önemli olduğunun vurgulanması yerel mutfak kültürünün korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiği yönünde adımların atılmasını gerekli kılmaktadır. Diğer bir çekici faktör olan Halfeti'nin doğası, tarihi ve mirasının katılımcılar tarafından

önemli olduğundan hareketle mimari ve tarihi dokuların korunması, restorasyon ya da yeni projelerin geliştirilmesinin gerektiği durumlarda ise bölgenin sürdürülebilir mimarisine uygun hareket edilmelidir.

Bu araştırma kapsamında ortaya çıkan bulgu, değerlendirme ve öneriler Türkiye'nin Şanlıurfa ilinde yer alan sakin şehir Halfeti ilçesini ziyaret eden on iki yerli turist ile sınırlıdır. Sakin şehirlerin seyahat motivasyonları ile ilgili daha kapsamlı teorik bilgiler, Türkiye'nin ve dünyanın diğer yerlerinde yer alan sakin şehirleri ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçiler ile yapılacak daha kapsamlı çalışmalar ile daha fazla bulgulara ulaşmak mümkündür.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynî ya da nakdî bir yardım/destek alınmamıştır.

Etik Onayı: Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences** Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu makalede veri toplama aşaması için gerekli "Etik Kurul Onayı" Martin Artuklu Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'ndan 13.10.2021 tarih ve 2021/9 sayıyla alınmıştır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma iki yazarın ortak katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları: 1. Yazar = %50, 2. Yazar = %50.

Kaynaklar

- Ak, D. (2017). Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi ve Türkiye Örnekleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 884-903.
- Akgündüz, Y. & Kızılcıoğlu, G. (2016). Likya Yolu'nu Yürüyen Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve Memnuniyet Düzeyleri. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 817-836.
- Aslan, M. (2020). Belediyelerin Tarihsel Mekanlar Üzerindeki Politikaları; Yavaş Kentler ve Mersin Örneği. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 44-57.
- Baloglu, S. & Uysal, M. (1996). Market Segments of Push and Pull Motivations: A Canonical Correlation Approach. *International journal of contemporary Hospitality Management*, 8(3), 32-38.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bansal, H. & Eiselt, H.A. (2004). Exploratory Research of Tourist Motivations and Planning. *Tourism Management*, 25, 387-396.
- Benli, S. (2013). Ekoturizm ve Yavaş Şehir Hareketi, 2. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı, Adana*, 76-82.
- Bessiere, J. (1998). Local Development and Heritage: Traditional Food and Cuisine As Tourist Attractions in Rural Areas. *Sociologia Ruralis*, 38 (1), 21-34.
- Crompton, J. L. (1979). Motivations For Pleasure Vacation. *Annals Of Tourism Research*, 6(4), 408-424.
- Çetinsöz, B. C. (2017). Karanlık (Dark) Alanları Ziyaret Eden Yerli Turistleri Motive Eden Etmenler: Ankara Ulucanlar Cezaevi Müzesine Yönelik Bir İçerik Analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 18-20.

- Çiftçi, B. (2016). Turizm Coğrafyası Açısından Dizi Turizmi: Karagül Dizisi Örneği (Halfeti)/Series Tourism in Terms of Tourism Geography: An Example of Karagul Series (Old Halfeti Settlement) (*Doctoral Dissertation*). Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim dalı, Şanlıurfa.
- Çolak, E.C. (2019). Sakin Şehir Yalvaç'ın Cittaslow Uluslararası Kriterleri Kapsamında Değerlendirilmesi, *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 89-107.
- Dann, G. (1977). Anomie, Ego-Enhancement and Tourism. *Annals Of Tourism Research*, 4(4), 184-194.
- Demir, Ş. Ş. (2010). Çekici Faktörlerin Destinasyon Seçimindeki Etkisi; Dalyan Örneği, *Ege Academic Review* 10(3), 1041-1054.
- Dickinson, J. & Lumsdon, L. (2010). *Slow Travel and Tourism*. Earthscan, Londra.
- Fodness, D. (1994). Measuring Tourist Motivation. *Annals of Tourism Research*, 21(3), 555-581.
- Guiver, J. & McGrath, P. (2017). Slow Tourism: Exploração de discursos. *Dos Algarves: A Multidisciplinary e-Journal*, (27), 11-34.
- Güllü, K. & Atasoy, B. (2019). Gastronomi Turistlerinin Motivasyon Faktörlerinin İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 269-280.
- Hall, C. M. & Valentin, A. (2005). *Content Analysis*. B. Ritchie, P. Burns and C. Palmer (Eds), *Tourism Research Methods* içinde, ss. 191-209. Cambridge: CAB International.
- Hsieh, H.-F. & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Iso-Ahola, S. E. (1982). Toward A Social Psychological Theory of Tourism Motivation: A Rejoinder. *Annals of Tourism Research*, 9(2), 256-262.
- Kaçar, F. & Türker, N. (2020). Ayasofya Bağlamında İnanç Turizmi Ziyaretçilerinin Seyahat Motivasyonları ile Dini Mekân Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Management*, 1(1), 40-63.
- Kara, N. S. & Mkwizu, K. H. (2020). Demographic Factors and Travel Motivation Among Leisure Tourists in Tanzania. *International Hospitality Review*, 34(1), 81-103.
- Karadaşlı, H. & Harman, S. (2020), Diyarbakır'ı Ziyaret Eden Kültür Turistlerinin Seyahat Motivasyonlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 472-501.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karataş, A. & Karabağ, Ö. (2013). Cittaslow Hareketinde Çevre Eğitiminin Önemi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 1-21.
- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
- Khan, M. J., Chelliah, S. & Ahmed, S. (2019). Intention to Visit India Among Potential Travellers: Role of Travel Motivation, Perceived Travel Risks, and Travel Constraints. *Tourism and Hospitality Research*, 19(3), 351-367.
- Kıncal, R. Y. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kim, S. S. & Prideaux, B. (2005). Marketing Implications Arising From A Comparative Study of International Pleasure Tourist Motivations and Other Travel-Related Characteristics of Visitors to Korea. *Tourism Management*, 26(3), 347-357.

- Kodaş, B. & Özçelik, M. (2022). Turizm Motivasyonlarının Belirlenmesi Halfeti Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 5 (1): 58-72
- Kim, Y. G. & Eves, A. (2012). Construction and Validation of A Scale to Measure Tourist Motivation to Consume Local Food. *Tourism Management*, 33(6), 1458-1467.
- Kim, Y. G., Eves, A. & Scarles, C. (2009). Building A Model of Local Food Consumption On Trips and Holidays: A Grounded Theory Approach. *International Journal of Hospitality Management*, 28(3), 423-431.
- Klenosky, D. B. (2002). The “Pull” of Tourism Destinations: A Means-End Investigation. *Journal of Travel Research*, 40(4), 396-403.
- Kodaş, D. & Dikici E. (2012). Ahlat Kırsal Bölgesinde Gastronomi Turizminin Muhtemel Toplumsal Etkileri Üzerine Nitel Bir Çalışma *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 51-68.
- Kodaş, D. & Özel, Ç. H. (2016). Yerli Ziyaretçilerin Yerel Yiyecek Tüketim Güdülerinin Belirlenmesi: Beypazarı Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 83-96.
- Köstem, K. B. & Yüksel, H. (2020). Sakin Şehirlerde Mekân Kullanımı; Seferihisar Örneği, *Sosyal Bilimlerde Güncel ve Seçme Yazılar*, 97-112.
- Lee, T. H. & Y. Hsu, F. (2013). Examining How Attending Motivation and Satisfaction Affects The Loyalty for Attendees at Aboriginal Festivals. *International Journal of Tourism Research*.15:18–34.
- Mahika, E. C. (2011). Current Trends in Tourist Motivation. *Cactus Tourism Journal*, 2 (2), 15-24.
- Oh, H. & Assaf, A. G & Baloğlu, S. (2016). Motivations And Goals of Slow Tourism. *Journal Of Travel Research*, 55.2: 205-219.
- Ceul Oh, C., Uysal, M. & Weaver, P. A. (1995). Product Bundles And Market Segment Based On Travel Motivations: A Canonical Correlation Approach. *International Journal of Hospitality Management*, (14), 123-137.
- Olçay A., Giritlioğlu İ. & Özekici Y. K. (2017). Sakin Şehir Prensiplerinin Halfeti'nin Yerel Mutfak Üzerindeki Etkisinde Yerel Halkın Tutumu Üzerine Bir Araştırma. *Journal of International Social Research*, 10(51).
- Otoo, F. E., Kim, S. & Choi, Y. (2020). Understanding Senior Tourists' Preferences and Characteristics Based on Their Overseas Travel Motivation Clusters. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 37(2), 246-257.
- Özyurt Ökten, S. S. & Say, N. (2020). Sürdürülebilir Bir Yerel Kalkınma Modeli Olarak Sakinşehir (Cittaslow) Kavramının İncelenmesi. *Artibilim: Adana Alparslan Türkes Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(2), 23-34.
- Özdemir, G. & Çelebi, D. (2018). Exploring Dimensions of Slow Tourism Motivation. *Anatolia*, 29(4), 540-552.
- Özkan, Ç. & Koleoğlu, N. (2019). Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve Memnuniyet Düzeyleri Arasındaki İlişki: Kanonik Korelasyon Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 981-994.
- Pearce, P. L. & Caltabiano, M. L. (1983). Inferring Travel Motivation From Travelers' Experiences. *Journal of Travel Research*, 22(2), 16-20.
- Quan, S. & Wang, N. (2004). Towards A Structural Model of The Tourist Experience: An Illustration From Food Experiences in Tourism. *Tourism Management*, 25(3), 297-305.
- Rodrigues, S. & McIntosh, A. (2014). Motivations, Experiences and Perceived Impacts of Visitation at A Catholic Monastery in New Zealand. *Journal Of Heritage Tourism*, 9(4), 271-284.

- Sanlıurfa Belediyesi (2021). Şanlıurfa Kültür ve Turizm Gezilecek Yerler: Halfeti. Erişim adresi (01/12/2021): <https://www.sanlıurfa.bel.tr/icerik/227/624/halfeti>
- Sirakaya, E., Uysal, M., & Yoshioka, C. F. (2003). Segmenting The Japanese Tour Market to Turkey. *Journal of Travel Research*, 41(3), 293-304.
- Song, H. & Bae, S. Y. (2018). Understanding The Travel Motivation and Patterns of İnternational Students in Korea: Using The Theory of Travel Career Pattern. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(2), 133-145.
- Suhud, U., Allan, M. & Willson, G. (2021). The Relationship between Push-Pull Motivation, Destination Image, and Stage of Visit Intention: The Case of Belitung Island. *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*, 14(1).
- Swarbrooke, J. & Horner, S. (2007). Consumer Behaviour in Tourism. (2.Baskı) Amsterdam. *Butterworth-Heinemann*.
- Tüfekçi, Ö. K. & Akbaş. L. (2020). "Cittaslow" Ünvanı Kent Turizmine Yeni Bir Soluk Getirir Mi? Yalvaç Örneği. *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1-11.
- Türker, N., Emrullah, A & Mehmet, U. (2019). Dini Mekanları Ziyaret Eden Turistlerin Seyahat Motivasyonları; Kastamonu İlinde Bir Uygulama. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 111-132.
- Uslu, A. (2020). Seyahat Motivasyonlarına İlişkin Çevrimiçi Turist Yorumlarının İçerik Analiziyle İncelenmesi: Cittaslow Köyceğiz Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 8(Special Issue (4)): 93-111.
- Uslu, A. (2009). Sürdürülebilir Yeşil Kent Fikirleri, Örnekleri ve Türkiye İçin Dersler. 21. *Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı, Bursa: TMMOB Mimarlar Odası Yayını*, 49-58.
- Uysal, M. & Hagan, L. A. R. (1993). Motivation of Pleasure Travel and Tourism. *Encyclopedia of Hospitality and Tourism*, 21(1), 798-810.
- Yıldırım, A. (2013). Yavaş Şehir Hareketinin Kent İmajına Katkısı; Ordu-Perşembe Örneğinin Yerel Basın Üzerinde Analizi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5(1), 11-20.
- Yüksel, A. & Yüksel, F. (2004). *Turizmde Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Turhan Kitap Evi, Ankara.

Streams Under Urban Pressure: Blue-Green Infrastructure Planning and Design Approaches for Bursa Ayvali Creek Corridor*

Nazlı Deniz ERSÖZ, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, nazli.ersoz@btu.edu.tr, Bursa, Turkey, ORCID: 0000-0002-3851-2859

Merve DİLMAN, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, merve.dilman@btu.edu.tr, Bursa, Turkey, ORCID: 0000-0001-6500-9944

Sara DEMİR, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, sara.demir@btu.edu.tr, Bursa, Turkey, ORCID: 0000-0002-0813-3356

Volkan MÜFTÜOĞLU, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, v.muftuoglu@gmail.com, Bursa, Turkey, ORCID: 0000-0003-3946-9562

Abstract

To prevent adverse effects of rapid urbanization and construction on urban landscapes, protection, and planning of hydrological network systems with open green spaces is a contemporary issue for cities. Within the scope of ensuring the sustainability of water resources and green open spaces, it is necessary to protect the natural water corridors for a sustainable environment, store rainwater, protect and feed the qualities of groundwater, and create permeable surfaces. In many developed countries, blue-green infrastructure solutions are produced respecting the natural structure of the water resources with innovative techniques. Ayvali Creek is an important branch of the Nilufer Stream, which is the mainstream of Bursa. Along this creek corridor under industrial, agricultural, and urban pressures, water pollution is observed and the natural habitat area is damaged. This study aims to categorize the problems and opportunities seen in the differentiating urban typologies along Ayvali Creek, by scoring and prioritizing them with an evaluation matrix. With matrix results, planning and design proposals focused on precipitation water integrated into the existing blue-green infrastructure system for the character of the area have been developed.

Keywords: Blue-green infrastructure, urban stream, urban pattern, Ayvali Creek, Bursa

* This study is not included in the study group that requires TR Index ethics committee approval.

1. Introduction

Cities expose to the adverse effects of climate change due to urbanization, pollution, the deterioration of nature, and the unconsciousness of human activities. In recent years, the integrated planning and protection of the urban water systems and the urban open green spaces, have gained importance in order to prevent the pressure on the urban landscape due to the increase in the building stock and population density by the urban and industrial development (Özeren, 2012; Gülçin, 2018; Şen et al., 2019; Dar et al., 2021). In parallel with the increase in urban pressure, the intensity of impermeable surfaces causes an increase in urban surface runoff and pollutes the urban water system (Mitchell, 2006). In urban areas, the deterioration of basin topography and the concrete sections for urban streambeds cause interruptions of the natural water cycle. In addition, the underground and surface water resources cannot feed sufficiently. Due to the adverse effect of global warming and climate change, excessive precipitation regimes cause floods and pollute the urban streams. (Troy & Holloway, 2004; Müftüoğlu & Perçin, 2015; Hepcan, 2019; Hamel & Tan, 2021).

A blue-green infrastructure system, which imitates natural systems, is planned considering natural systems or engineering systems in order to prevent the adverse effects of extreme precipitation regimes in cities due to global climate change and to provide resilient cities. Green infrastructure is planned, implemented, and managed at different scales. In planning, region (river corridors, natural ecosystems), basin, city (city parks, wide tree boulevards, woods), neighborhood (neighborhood and district parks, vegetated streets and avenues), and area (rain gardens, vertical gardens, rainwater vegetation strip) scales can be taken as the basis (Demir & Koç, 2018; Hepcan, 2019; Hamel & Tan, 2021). In addition, the blue-green infrastructure provides several opportunities for clean water supply, climate change adaptation, food production, economic and ecological contribution, and increasing the air quality (Gülçin, 2020; Flores et al., 2021). Urban parks, squares, rain gardens, agriculture areas, cemeteries, vegetated roads, and urban stream corridors, provide components for a blue-green infrastructure system in cities. Urban streams are one of the most significant elements of the blue-green infrastructure with their ecological contribution to urban flora and fauna and providing social amenities as recreational spaces.

Urban stream corridors and permeable flood areas clean the precipitation water by filtering before it reaches the water resources such as lakes, seas, and oceans. In addition, these areas reduce the surface water runoff and feed the underground water resources. Therefore, expropriating the floodplains of streams and lowering the elevations allow water to flow to larger areas and reduce its speed. In this context, the design of the floodplains with the green infrastructure around it, such as parks, sports fields, walking, and bicycle paths, increase the quality of urban life and provides social amenities for the community (Oktay et al, 2016; Hepcan, 2019; Flores et al., 2021; Hamel & Tan, 2021). There are several urban stream restoration projects around the world as Cheonggyecheon River urban renewal (Turgay, 2018), Kallang River-Bishan Park (Kurek, 2015), Isar Plan (Oppermann & Pauleit, 2005; Özalp, 2020), Manzares River (Turgay, 2018). The projects which are mentioned aim to restore the urban streams which have lost their natural characteristics.

In the projects implemented in Europe, America, and the Far East, it has been carried out to improve the creeks, to provide their natural features, and to serve the city for both ecological and recreational purposes, and to reduce the impact of climate change in urban areas. In this context, together with the restoration works carried out, blue-green infrastructure techniques that develop rational and natural solutions were used and the natural process of water was integrated into the city. Before these projects are carried out, it is determined that water is generally polluted with domestic, agricultural, and industrial wastes in all study areas, the riparian zone is changed, its natural bed is deteriorated, water is taken into concrete blocks, the connection between water and land is broken, the biological diversity on the waterfront decreases, and flood problems increase and the ecology of the city is damaged (Kurek, 2015; Turgay, 2018; Hamel & Tan, 2021). In order to find solutions to the ecological, economic and social problems that occur in these areas where the water dynamics are disturbed, approaches such as repairing the hydrological and

morphological structure of the stream that has lost its function, to increase the water quality, to control the precipitation water flow, to create a recreationally oriented water edge, to improve the air quality, to improve the biological diversity, creating habitats, providing the opportunity to experience nature in the city, reducing the risk of erosion, increasing its resistance to urban pressures, and bringing water back to the urban ecosystem have been developed. In order to achieve this goal, it is aimed to establish a holistic green network system supported by green corridors, which provides the integration of water with the green areas in the city, meets the different recreational needs of the population, and provides a natural living environment for fauna and flora (Kurek, 2015; Turgay, 2018; Flores et al., 2021). In this context, green infrastructure techniques supported by stormwater management were used. With these landscape restoration projects, the natural river landscape has been improved, recreational opportunities have been brought, water and green areas have been integrated horizontally and vertically, biodiversity has been increased, vehicle traffic has been reduced, and flood resistance has been gained, thus creating a multi-purpose blue-green a system was created.

Blue-green infrastructure system techniques, which take into account the natural drainage pattern and are built in accordance with the water cycle in order to control the flowing water and direct it to water resources with nature-based solutions, can be provided. In this context, Troy and Holloway (2004), Oppermann and Pauleit (2005), Zhang and Browb (2005), Özeren (2012), Wang (2014), Müftüoğlu and Perçin (2015), Hepcan (2019), Özalp (2020); Dar et al. (2021) studies have been examined. Using natural systems or using green roof/roof gardens, rain gardens (bio-retention areas), permeable (porous) flooring, vegetated depression areas (vegetable water areas), structured wetlands, rain tanks, rain ditch, rainwater typologies for blue-green infrastructure systems. Although these techniques, whose purpose is to control and store precipitation water, are similar to each other, they also have minor technical differences. In this context, Chicago Green Stormwater Collection Project, USA, Quinli Stormwater Park, Ha'erbin, CHINA, Upton, Northampton, UK, Ruwenbos, Enschede, Netherlands, Postdamer Platz, and Herman Miller Factory Project, Berlin, GERMANY, 12th Street Green Street Application, Portland OREGON, USA, Mount Tabor Secondary School Garden, Portland, OREGON, USA, Mount Tabor Secondary School Garden, Portland, OREGON, USA, ITU Maslak Yeşil Campus, İstanbul, Adaptation to Climate Change through Rain Harvest Project, Ankara projects examples of green infrastructure were searched from literature considering these concerns (Oppermann & Pauleit, 2005; Zhang & Browb, 2005; Özeren 2012; Wang 2014; Müftüoğlu & Perçin, 2015; Ünal & Akyüz, 2017; Demir & Koç, 2018; Hepcan, 2019; Özalp, 2020; Dar et al., 2021; Flores et al.,2021). In Turkey, the amount of freshwater needed is more than the annual precipitation amount due to climate change and drought. By providing additional water supply, it is significant to store the precipitation water with sustainable nature-based approaches.

In order to ensure the sustainability of water resources in Turkey, water management strategies should be integrated into the urban planning process (Saygın & Ulusoy, 2011). The Integrated Water Resources Management approach, an ecologically-based approach supported by the European Union Water Framework Directive, aims to plan the use of water resources in accordance with social, economic, and ecological purposes. This approach deals with freshwater, wastewater, and rainwater at the basin scale. With this water resources management, it is aimed to protect the aquatic ecosystems, especially freshwater ecosystems which provide drinking water, and to restore the deteriorated natural process of the water cycle (Muluk et al., 2013; Demir & Koç, 2018). The regulation on the protection of wetlands on a national scale, the flood and sediment control regulation, the regulation on rainwater collection, storage, and discharge systems, the creek beds and floods circular, the planned areas zoning regulation, carry out at the municipal scale for the collection of rainwater, the importance of water resources on the ecosystem. It consists of increasing the water quality, preventing surface water runoff, and restarting the deteriorated natural water cycle.

This study aims to evaluate the problems on changing urban typologies of the Ayvali Creek urban stream corridor considering their impact. The method of the study was structured in two stages. In the first stage

of the study, a field trip and site observations, and SWOT analysis were carried out. In the second stage, a matrix was proposed over the SWOT analysis and scoring was made according to the impact values. The results of the study will be thought to be a base for blue-green infrastructure projects for Ayvalı Creek and its surroundings.

2. Material and Methods

2.1. Material

Ayvalı Creek, which is investigated within the scope of the study, is located in the city of Bursa. Bursa is a city with rich underground and surface water resources. All the natural qualities of the city, together with its water resources, have become an identity value (Muluk et al., 2013; Bayramoğlu & Demir, 2018, Demir & Koç, 2018). Especially Nilüfer Stream, to which Ayvalı Creek is connected, is one of the important parts of Bursa's ecological system. The fact that it is the main river corridor of the city and that it has a place based on the past for the city emphasizes the importance of the stream. Ayvalı Creek, one of the important branches of the Nilüfer Stream in the urban context, is a stream of the Nilüfer district (Figure 1). The creek collects the water of Çalı and Kayapa Creek and, after passing the Özlüce canal, takes the name Ayvalı Creek in the north of Özlüce village. Afterward, it passes through Çayırköy Plain and pours into Nilüfer Stream. According to the Surface Water Quality Regulation, The water quality of Ayvalı Creek, which is very close to the settlement areas, is III. and IV. class (highly polluted) water quality. The biggest reason for this is the use of cyanide by the factories operating in the industrial zone, producing coatings, paints, synthetic rubber, and plastic, and these cyanide-containing wastes are discharged in areas close to the stream (Akay et al. 2019).

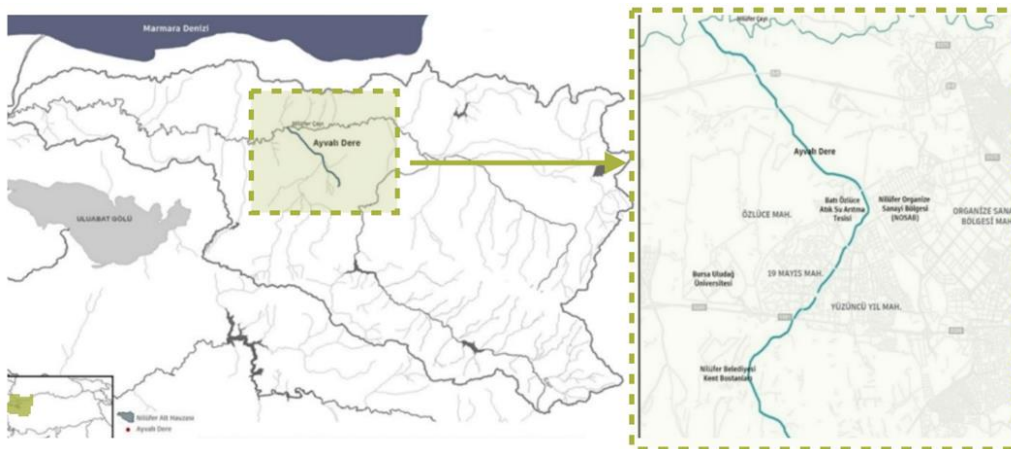

Figure 1. Location of Ayvalı Creek

Moreover, according to the samples taken from Ayvalı Stream, the intense presence of nitrogen derivatives and the high level of NH_4^+-N ions indicate that the sewage wastes in the settlement area and animal wastes are mixed into the water of the stream (Akay et al. 2019). In addition to the pollution load arising from the wastewater discharge of the Nilüfer Organized Industrial Zone and the Western Treatment Plant, the domestic and industrial pollution loads with the wastewater discharged by the individual production facilities without treatment were also determined (Karaca & Taşdemir, 2014). Besides the pollution, the decrease in the water of Ayvalı Creek is one of the important problems for both the ecological continuity of the stream corridor and its surroundings. The water of Ayvalı Creek is decreasing as a result of the activities of the Western Treatment Plant and the seasonally changing precipitation graph. Especially in the summer season, since the precipitation decreases, the water of the stream, which cannot be fed with rainwater, is completely wastewater (Karacaoğlu & Dalkıran, 2017). Agricultural areas are irrigated with the water of the stream, which is polluted by wastewater, and it causes an increase in the salt rate in the soil. In this way, the agricultural products grown here and sold in

the local markets pose a danger to human health. Moreover, problems such as bad odor, pollution, and mosquitoes spread by the stream in residential areas also have the potential to cause health problems (Kocaer & Başkaya, 2004). In addition to its potential negative effects on human health and the pollution it causes in its immediate surroundings, it is one of the main factors causing the pollution of the Nilufer Stream, which is the main source of Ayvali Creek. Therefore, any positive or negative intervention for Ayvali Creek will affect the Nilufer Stream, that is, the entire river corridor system of Bursa.

2.2. Methods

Management of green infrastructure includes mapping green areas, determining biodiversity, identifying diseases and problems and developing solutions, as well as maintenance and monitoring stages. In this context, rules on the maintenance and management of urban green infrastructure components are defined and guidelines containing these rules are prepared (Dar et al., 2021; Flores et al., 2021). In order to develop a holistic green-blue infrastructure planning and design strategies for the Ayvali Creek corridor, firstly, the problems in the corridor should be identified and then the potentials in the corridor should be revealed. For this reason, a detailed SWOT analysis was conducted for the Ayvali Creek corridor. SWOT analysis was carried out in two stages.

The first stage was carried out in the study area. Along the Ayvali Creek corridor, on the junction points of the streams, especially the bridges, and the points with changing landscapes were stopped, point data was taken with GPS Magellan, the point taken on the current plan was marked. At the end of the site visit, 19 points were determined as reference points (Figure 2). Points between 1-6 located in the agriculture context, points between 7-15 located in the urban and industrial context and points between 16-19 located in the agricultural context. For these 19 points, notes were taken and free photos were taken from different angles of the problematic and potential areas of the area (Figure 3),(Figure 4).

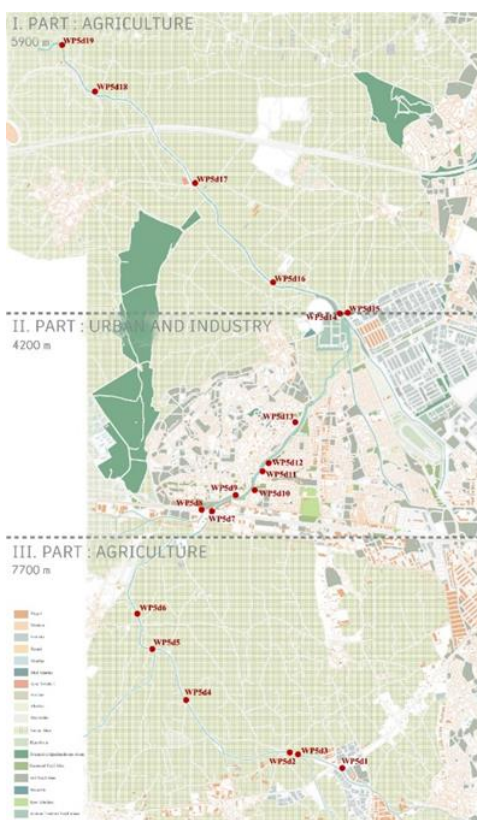

Figure 2. 19 Points from, Ayvali Creek

Figure 3. Photos from Problematic Areas, Ayvali Creek

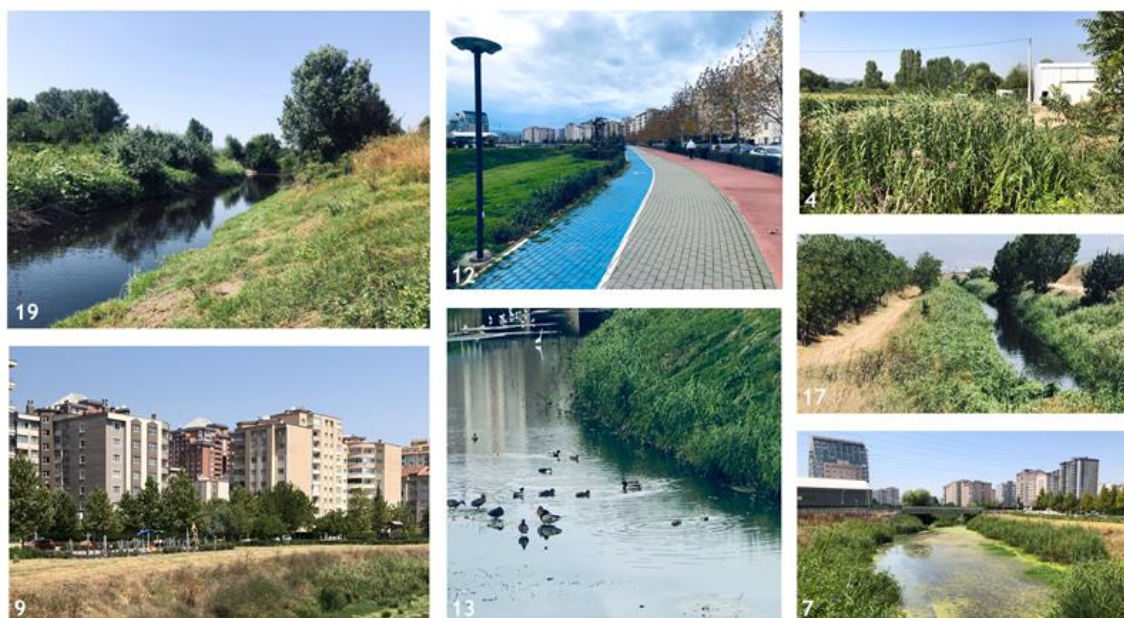

Figure 4. Photos from Potential Areas, Ayvali Creek

In the second stage, as a result of field studies and literature review on the stream corridors, the strengths and weaknesses, opportunities, and threats reflecting the internal and external factors of the area were analyzed. In this context, a SWOT analysis was carried out with respecting the dynamics and characteristics of the Ayvali Creek (Table 1).

After the SWOT analysis, two matrices were structured by overlapping the SWOT analysis with the points taken along the Ayvali Creek urban stream corridor. In the first matrix, the weaknesses and threats in the SWOT analysis were linked to the points and 1 point was given to the points for each corresponded characteristics. In the second matrix, the strengths and opportunities of the field and the points were linked, and in the same way, 1 point was given to each correlation. The existing problems in the Ayvali Creek corridor have been found in detail and the most problematic point in the creek corridor has been determined. With the second matrix, the existing appropriate applications and potentials in the area are revealed. It is aimed to be a guide for the planning and design proposals to be developed for the Ayvali Creek corridor.

Table 1. Ayvali Creek Corridor Swot Analysis

Ayvali Creek Corridor Swot Analysis	
Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> ● The cross-section of the stream preserves its natural form at many points. ● Protection of natural sounds due to the fact that the creek is in a more natural form. ● Variety of natural plants that can grow on and near the creek. ● The surrounding stream is generally covered with agricultural lands. ● The stream bed has different elevations. ● Less urban pressure ● Using duckweed as a natural cleaner in the stream. ● Richer fauna in the urban part of the stream (herons, ducks, geese, turtles, frogs, and insects). ● Having recreational potential. ● Fauna and flora in the creek section and the surrounding create colorfulness in both visual and auditory landscapes. ● The junction point of Ayvali stream to Nilufer Stream and its close surroundings are covered with agricultural lands (away from the pressure of urbanization) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Water pollution is seen and increasing along the route. ● Withdrawal of water from the stream to agricultural fields. ● The general neglect of the creek. ● Excessive drying in the creek bed in the summer season due to the irregular water withdrawal. ● The narrow cross-section of the stream. ● Ignoring the flood border. ● Mosquito problem ● Noisy production by factories near the stream causes natural elements such as bird species to escape from the area. ● Lack of recreation and nature theme. ● In the urban part, while one side of the stream is used for recreation in some areas, most of the other sides are vacant. ● Interference with the section of the stream in some parts of the corridor. ● Lack of pedestrian bridge over the creek. ● The sight of the discharge points of the sewer lines to the stream and the bad odor it creates. ● Lack of fauna and less vegetation diversity in the industrial part of the stream corridor. ● Irregular garbage and rubble spill. ● Grown in agricultural areas irrigated by polluted water negative effects of agricultural products on human health.
Opportunities	Threats
<ul style="list-style-type: none"> ● The willingness of the relevant stakeholders to solve the problems. ● Bringing the river problems to the agenda and aiming to solve the problems with the planned projects. ● Presence of previous studies on the water pollution of the stream. ● The support of the zoning plan in keeping the creek area as an agricultural area in some parts. ● The support of the zoning plan in keeping the creek area as a recreational area in some parts. ● There are areas in the region where buffering or masking can resolve the concept of noise/sound environment. ● Regarding mosquitoes by the municipality regular spraying. ● Cafes and restaurants near the stream have the potential to divert people to the creek so that the area is likely to become a more inhabited place with the creek 	<ul style="list-style-type: none"> ● There is a high voltage line near the creek. ● Establishment of a small number of industrial establishments in the environment, which is generally used as an agricultural area, and discharge of polluting wastes into the stream. ● Irregular garbage and rubble dump. ● The creek flood analysis was not done and the flood border is undefined. ● Bullet sounds originating from the Bursa Special Operations Forces Branch Directorate Shooting and Training Center near the area where Ayvali Stream connects to Nilufer Stream ● Excessive pollution of the stream by Nilufer Organized Industrial Zone (NOSB) wastewater despite the treatment system. ● Inadequacy of Batı Özlüce wastewater treatment plant. ● The management organization problem and lack of coordination of many institutions related to water management. ● Problems with the speed limit of vehicles passing by the stream. ● Accessibility problem.

3. Findings & Results

When the beginning zone of Ayvali Creek was observed, it was determined that the section of the stream is narrow and unmaintained, the water is stagnant and there is no water in places (from point 1 to point 8). Although there are several factories and waste around, no obvious bad odor and any deterioration of water color were observed in the stream. When it comes to the zone where the residential pattern is concentrated (from point 9 to point 13), it has been determined that the sewage mixes with the stream. Therefore, there is a serious sewer smell coming from the water.

Especially in areas where social facilities are concentrated, there is a park, bicycle, and pedestrian path by the stream, yet one side of the stream is always idle. At the same time, the sounds coming from the power line passing through the neighborhood suppress the natural sounds in the environment and create noise pollution.

According to the matrix, the most problematic zone of the creek and the zone with the highest score (from point 14 to point 17) corresponds to the area where industrial and agricultural areas are located (Figure 3). The discharge of factory wastes operating in the industrial zone into the stream, the discharge of sewage water into the stream and the use of the streamside to dump garbage cause the stream water to be seriously polluted, the color of the water to turn black and the environment to emit an intense bad odor. In addition, the presence of agricultural lands around such a polluted creek corridor also poses a severe threat to agricultural products and human health. Locals who draw water from the stream to irrigate their agricultural lands cause both the decrease in the water in the stream and the deterioration of the structure of the agricultural lands. In addition, they are exposed to the invasion of mosquitoes, which is a result of dirty water and to the wounds in various parts of their bodies by contacting the water of the stream.

MATRIX OF NEGATIVE FACTORS FOR AYVALI CREEK													
	Water pollution	wastewater discharge	Sewer smell	Industrial waste	Pollution in the riverbank	Dark water	Neglect	Still water surface	Extinct fauna	Uncontrolled water	Intervened stream	High Voltage Line	TOTAL POINT
Point 1													3
Point 2													1
Point 3													2
Point 4													2
Point 5													1
Point 6													2
Point 7													4
Point 8													5
Point 9													2
Point 10													3
Point 11													1
Point 12													3
Point 13													2
Point 14													9
Point 15													9
Point 16													9
Point 17													9
Point 18													6
Point 19													8

Figure 5. Matrix of negative factors for Ayvali Creek

When the favorable characteristics of the Ayvali Creek urban stream corridor were examined pointwise, it was determined that the zone with dense urban fabric received a higher score (Figure 4). Despite mixing sewage water with the stream water in this zone, the continuation of the plant diversity and the visible increase in the fauna reduce this effect. The use of duckweed, which is a natural cleaner especially in the section of the stream, also reduces the pollution in the stream. However, the recreation potential of the area and applications ensure that this part of the corridor is in a better condition compared to other regions (from point 9 to point 12). The dense housing pattern in the region and the presence of social facilities such as cafes and restaurants by the creek increase the user potential.

MATRIX OF POSITIVE FACTORS FOR AYVALI CREEK													
	Plant diversity	Natural stream section	Existence of agricultural lands	Fauna diversity	Using natural cleaners in the creek	Natural sounds along the stream	Recreational potential	Planned recreation and rehabilitation projects	Social facilities in the surrounding	Wide stream section	User potential	Elevation difference in the stream section	TOTAL POINT
Point 1													3
Point 2													4
Point 3													5
Point 4													3
Point 5													3
Point 6													4
Point 7													6
Point 8													2
Point 9													9
Point 10													9
Point 11													7
Point 12													10
Point 13													3
Point 14													4
Point 15													3
Point 16													3
Point 17													3
Point 18													3
Point 19													6

Figure 6. Matrix of Positive Factors for Ayvali Creek

In addition, during the field trip, it was determined that the locals were aware of the current state of the creek during the interviews. In particular, people who know the uses of the creek 20-30 years ago will play a positive role in supporting the projects to be made for Ayvali Creek. On the other hand, the recreational potential provided by the corridor and accordingly the wastewater cleaning applications in this part of the creek at certain times set an example for the design strategies that should be established for the problematic areas of the urban stream corridor. It is significant to increase the variety of uses of the stream and user profile to develop the urban stream corridor.

4. Conclusion & Suggestions

According to the results of the SWOT for the Ayvali Creek urban stream corridor, it is significant to develop a holistic and flexible design and planning strategies in accordance with the differentiated dynamic characteristics of the area. A three-stage design and planning proposal has been developed based on landscape repair, water management, and green-blue infrastructure and recreation in order to solve every problem situation or to increase the existing potentials.

The landscape repair stage (1) is recommended in both the landscape planning and design processes for this study. As is well known, water sources are polluted in two ways as point and diffuse sources. It is easier to control pollution from point sources such as wastewater discharges of domestic and industrial establishments. Stream beds feeding the water and aquatic plants in flood areas significantly reduce the pollution carried by precipitation water and surface flow. With natural methods, the cost of which is lower than conventional treatment methods, pollutants originating from diffuse sources can be treated more easily with lower cost and lower energy. Especially for the corridor that is exposed to intense pollutants in the industrial zone; It can be recommended to remove pollutants from stream banks, to carry out waste cleaning works from the waste exit point of industrial facilities that cannot be transported, to eliminate pollution with lower cost and higher efficiency by using bioremediation techniques, to clean stream beds from accumulated solid wastes and plants that may prevent the flow of water. As Meles Delta Restoration project sample in İzmir consists of the elimination of industrial pollutants by using bioremediation techniques, it should be constructed for point 14, 15, 16 and 17 which have been highly polluted by industrial facilities.

Water Management and Green-Blue Infrastructure stage (2) is one of the important design and planning proposals for Ayvali creek. Multi-purpose urban open green spaces should be designed and integrated urban blue-green infrastructure systems in order to improve visual, social, cultural, and ecological values in urban areas which are integrated into the urban stream as in a sustainable urban model. For the supply of clean water resources, it is very important to feed the receiving water resources with clean water.

Therefore, controlling the water that passes into the surface flow is a very essential point in terms of clean water going to the receiving sources. In Turkey, the amount of freshwater needed due to the drought issue caused by climate change is more than the annual precipitation amount. In order to close this gap and meet the lack of water, it is necessary to store the precipitation water before it reaches the surface flow and delivers it to water resources with sustainable nature-based solutions. In this sense, it is necessary to collect the rain water or runoff water to reach the section from point 1 to point 8 where the water is quite low in the stream section. In addition to this, with the aim of connecting the blue and green infrastructure, rational solutions such as green roof/roof gardens, rain gardens, permeable (porous) flooring, vegetated depressions (vegetable water arcs), structured wetlands, rain tanks, rain ditch, and rainwater plant strip were suggested as the most frequently used green infrastructure techniques by using natural systems or imitating natural systems with engineering systems.

Recreation stage (3) is recommended in order to provide visitor management and area management in this planning and design processes of the study area. In order to use the recreational potential in the area correctly, it may be suggested to determine the visitor potential according to the population profile and to create a natural corridor that includes water-based activities that will attract different age groups accordingly. In this sense, this stage is particularly significant for areas with recreational potential such as points 9, 10, 11 and 12. As in the project samples of Isar Plan (Oppermann & Pauleit, 2005), Kallang River-Bishan Park (Kurek, 2015), Manzares River (Turgay, 2018) and Melta Delta Restoration (Özeren & Kaplan, 2013), developing the recreational use of the area in addition to its ecological context will intensely effect its contribution to urban life.

Finally, in the context of the planning and design approaches revealed by the study, it is predicted that holistic blue-green infrastructure strategies can be developed against the observed problems in the Ayvali Creek urban river corridor. Integrating the implementation approaches of successful project examples as Isar Plan in Munich, Cheonggyecheon River Restoration in Seoul, Manzares River in Madrid, Kallang River Restoration-Bishan Park in Singapore into the water management processes in Turkey and particularly implementing them in cooperation with local governments will support the sustainable reintroduction of rivers into cities.

Acknowledgments and info

We thank Bursa Technical University Scientific Research Projects Unit for their support.

Support Info: This study is carried out within the scope of the Scientific Research Project numbered 211N023 in Bursa Technical University.

Ethical Approval: In the article, the authors declare that they comply with national and international research and publication ethics. In case of detection of a contrary situation, **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences Journal** has no responsibility and all responsibility belongs to the article authors.

Ethics Committee Approval: This study is not included in the study group that requires TR Index ethics committee approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest or gain in the article.

Contribution Rate of Researchers: The study was prepared with the contribution of a four author. Contribution rates: 1. Author and 2.Author = 35%, 3.Author= 25%, 4. Author=5%.

References

- Akay, E., Kander, S. & Şağban, F.O.Ç. (2019). Ayvalı Deresinin kirlilik potansiyelinin belirlenmesi. LIMNOFISH-Journal of Limnology and Freshwater Fisheries Research 5(2): 142-146.
- Bayramoğlu, E. & Demir, S. (2018). Effect of climate change and contribution of water conservation in urban landscape design. International Journal of Social Humanities Sciences Research, 16: 121-126.
- Dar, M. U. D., Shah, A. I., Bhat, S. A., Kumar, R., Huisingh, D., & Kaur, R. (2021). Blue-Green infrastructure as a tool for sustainable urban development. Journal of Cleaner Production, 318: 128474.
- Demir, S. & Koc, S. (2018). Energy-efficient landscape design proposals in Trabzon city center. Fresenius Environmental Bulletin, 27(12), 8180-8190.
- Flores, C. C., Vikolainen, V., & Crompvoets, J. (2021). Governance assessment of a blue-green infrastructure project in a small size city in Belgium. The potential of Herentals for a leapfrog to water sensitive. Cities, 117: 103331.
- Karaca, G. & Taşdemir, Y. (2014). Temporal and spatial variations in PAH concentrations in the sediment from the Nilufer Creek in Bursa, Turkey. Journal of Environmental Science and Health, Part A, 49(8), 900-912.
- Karacaoğlu, D. & Dalkıran, N. (2017). Epilithic diatom assemblages and their relationships with environmental variables in the Nilufer Stream Basin, Bursa, Turkey. Environmental monitoring and assessment, 189(5):227.
- Kocaer, O.F. Başkaya, H. S. (2004). Bursa ilinde Nilufer Ayvalı deresiyle sulanan ve sulanmayan tarım topraklarının bazı kimyasal özellikleri. Ekoloji. 13 (51): 33-38.
- Kurek, A. M. (2015). The Bishan Project: cultural production and place reconstruction in rural china. University of Toronto (Canada).
- Gülçin, D. (2018). Yeşil altyapı bağlamında açık/yeşil alan sistemlerinin uygulama olanaklarının araştırılması: Aşağı Büyük Menderes Havzası örneği. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gülçin, D. (2020). Kentsel yeşil alan kalitesinin lidar nokta bulutu verileri kullanılarak haritalanması. Türkiye Lidar Dergisi, 2(2), 23-33.
- Hamel, P. & Tan, L. (2021). Blue-Green infrastructure for flood and water quality management in southeast asia: evidence and knowledge gaps. Environmental Management, 1-20.
- Hepcan, Ç.C. (2019). Kentlerde iklim değişikliği ile mücadele için yeşil altyapı çözümleri, İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 12. İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi Projesi (İklimİN), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayını.
- Mitchell, V.G. (2006). Applying integrated urban water management concepts: a review of australian experience. Environmental Management Vol. 37, No. 5, pp. 589-605.
- Muluk, Ç.B., Kurt, B., Turak, A., Türker, A., Çalışkan M.A., Balkız, Ö., Gümrükçü, S., Sarıgül, G. & Zeydanlı, U. (2013). Türkiye’de suyun durumu ve su yönetiminde yeni yaklaşımlar: çevresel perspektif. İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği - Doğa Koruma Merkezi.
- Müftüoğlu, V. & Perçin, H. (2015). Sürdürülebilir kentsel yağmur suyu yönetimi kapsamında yağmur bahçesi. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5(11):27-37.
- Oktay, H. E., Erdoğan, R. & Oktay, F. B. (2016). Akarsular ve akarsularda rekreasyon olanakları. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 6(13):321-331.

- Oppermann, B. & Pauleit, S. (2005). The Green structure of Munich: The need for and risk of regional cooperation, Green Structures and Urban Planning. Final Report (European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research - COST Action C11).
- Özalp, G. (2020). Akarsu koridorlarında tasarım ve planlama stratejilerinin belirlenmesi: bir model önerisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Bölümü, İstanbul.
- Özeren, M. (2012). Yeşil altyapı sistemi kapsamında meles deltası ve çevresinin kurgulanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Saygın, N. & Ulusoy, P. (2011). Stormwater management and green infrastructure techniques for sustainable campus design, Politeknik Dergisi, 14, 3, 223-231.
- Şen, Y., Caferoğlu, T. & Yıldırım, E. (2019). Contribution of streams to green infrastructure in the case of antalya, Türkiye Peyzajları 3. Ulusal Konferansı, Bildiriler Kitabı 7-9 Kasım 2019, Antalya
- Troy, P. & Holloway, D. (2004). The Use of residential water consumption as an urban planning tool: a pilot study in adelaide, Journal of Environmental Planning and Management, 47(1):97-114.
- Turgay, T. (2018). Sürdürülebilir mimari ve yeşil tasarım ile kentsel yenileme. İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi, 7(1), 29-41.
- Ünal, U. & Akyüz, D. E. (2017). Sürdürülebilirlik açısından yağmur hendekleri, Akademia Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi, Cilt 2 Sayı 3. 71-82.
- Wang, L. (2014). How the cheonggyecheon river urban design restored the green heart of Seoul, Erişim Adresi (23.12.2020): <http://inhabitat.com/how-the-cheonggyecheon-river-urban-design-restored-the-green-heart-of-seoul/>
- Zhang, H.H. & Brown, D.F. (2005). Understanding urban residential water use in Beijing and Tianjin, China. Habitat International, c.29:469-491.

A Preliminary Assessment on the Accessibility of Urban Green Spaces: The Case of Bursa, Yıldırım*

Gül SAYAN ATANUR, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, gul.atanur@btu.edu.tr, Bursa, Turkey, ORCID: 0000-0001-7240-8839

Merve ERSOY MİRİCİ, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, merve.mirici@btu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8610-6169

Nazlı Deniz ERSÖZ, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, nazli.erso@btu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3851-2859

Kübra HAN, Bursa Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, kubrahan.kbh@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7980-0523

Abstract

The irreversible reduction of urban open and green spaces has increased the environmental problems in cities on the one hand, and negatively affected the quality of urban life on the other. Bringing the city and nature together again has become a common concern for the environment-city-focused professions. Green infrastructure systems, one of the approaches put forward with these concerns by increasing the capacity of ecosystem services. Yıldırım, which was examined in this study, is one of the main districts of Bursa in terms of population and area. The lack of green space is intense in Yıldırım. Within the scope of the study, the pedestrian accessibility of green areas in selected 15 neighborhoods around Bursa Technical University was carried out. The results of the study show that while green areas are accessible, the neighborhoods have a critical situation in terms of the amount of green space per person. It is aimed that the results obtained will constitute a base for studies that will evaluate green areas as an infrastructure element.

Keywords: Bursa-Yıldırım, green infrastructure, ecosystem services, urban, accessibility

*This study is not included in the study group that requires TR Index ethics committee approval.

1. Introduction

Urban green spaces in the urban landscape have a significant role in balancing the deteriorated relationship between human and nature as a result of rapid urbanization and increasing the quality of life. Urban and neighborhood parks, children's playgrounds, sports fields, urban forests, botanical parks, zoos, regional parks, protected areas and national parks are various types of urban green spaces in or around the urban areas. Urban green space provides a green pattern for the cities. This pattern contributes to the city as an ecological component, increasing the ecosystem service capacity while offering a social amenity. When the pattern and integration of green spaces is altered through land cover changes, it leads to habitat fragmentation, loss of biodiversity, and the decrease of ecosystem services in urban areas (Xiu, Ignatieva & Konijnendijk, van den Bosch, 2016).

Urban green spaces, which are public spaces open to the whole city-dwellers to benefit, are not only used in terms of ecosystem services, but also to provide social interaction between the people (Chang et al, 2017). They are freely used by all people of the city without any discrimination and economic constraints. Additionally, open and green spaces enable the users to provide relationships with their immediate surroundings and increase the sense of belonging and ownership to the city. These social functions Urban green spaces are significant to increase the quality of life in cities and provide the right to the city. Although equality is fundamental while planning and designing green spaces in urban areas, the existence of green spaces in the neighborhoods, districts and city and the percentage to benefit from them are not always equal. The level of quality of life in relation to the open and green spaces and the benefits the city-dwellers provide differs in terms of socio-economic standards of residential areas in the city. The contribution of urban green spaces to improve the quality of life is especially important in irregularly developed housing areas located on the urban fringes where the low-income groups settle (Ersoy, 2016).

Accessibility is one of the physical factors that directly or indirectly affects urban green space planning. In addition to the adequacy of the public parks throughout the city, the easy access of the city-dwellers to these areas is also a very important issue. In today's world, where private vehicle ownership is increasing gradually, it is of great importance to access the parks both on foot and by using public transportation vehicles and main transportation networks, and to offer these areas to the service of citizens of all income levels. One of the factors affecting the recreational value of the parks and determining the frequency of use is their accessibility. Various studies conducted in Sweden show that the majority of the people want to access the park on foot, and they can regularly use the parks that are 3-5 minutes away from their homes/workplaces (Thompson, 2002). Environments that have accessible green spaces are necessary to the promotion of healthy physical activity (Foster et al., 2004). A study by Takono (2002) shows a significant relationship between the longevity of urban senior citizens and the availability of green areas within close walking distance.

When considering accessibility of a park, firstly, it is important to have a comfortable and easy access to the parking area from outside, as well as to easily perceive the legibility of the park area. Access to the parking areas should be provided by various types of transportation and the users such as pedestrians, private cars, bicycles or buses. The second important issue regarding accessibility is; how the park and its surroundings are related. Ease of access is related to the patterns of connecting roads within the park (Baljon, 1992). Li et al. (2005) found that the decision to walk is significantly affected by neighborhood character. Areas of high employment and high housing density, with more street intersections and greater amounts of green and open space, are likely to increase urban mobility through walking.

It is seen that the accessibility of open and green spaces, which contributes to increase the quality of urban spaces, is a significant parameter while planning and designing the urban green pattern. In this context, urban green spaces of European cities have increased by 38% over the last 25 years, with 44% of Europe's urban population currently living within 300 meters of a public park (EU, 2019).

The motivation of the study was to question the accessibility of urban green spaces of 15 neighborhoods in Bursa-Yıldırım district. In this sense, the aim of this study is to determine the accessibility of the urban green space in the neighborhoods of Yıldırım district. The 250 and 500-meter walking distances were used as the accessibility scale. Results showed that most of the neighborhood's green spaces are within walking distance. However, the amount of green urban green space per person is very low. It is aimed to use these outputs in the next stages of the research for urban green spaces and green infrastructure planning and design processes.

2. Material and Methods

2.1. Material

Yıldırım district, which was determined as the study area for this article, has a high population density. Compared to other central districts of Bursa, Yıldırım is the most problematic district where the green areas have the least percentage with 188,476 ha urban green spaces (Atanur & Ersoy Mirici, 2020). Yıldırım district, where the population is increasing gradually due to intense migration, is Uludağ in the south, Kestel and Gursu in the east, and Gursu in the west. It is surrounded by agricultural fields in Osmangazi and its north. Throughout the metropolitan planning region of Bursa (Sayan Atanur & Ersoy Mirici, 2019) Yıldırım has the lowest urban green spaces per person. The main reason why the study area was chosen as Yıldırım district, where Bursa Technical University campus is located, is that the urban green spaces are scarce and unevenly distributed in the district, which has a high rate of construction. The scarcity of open and green spaces indicates the need to develop an open and green space strategy.

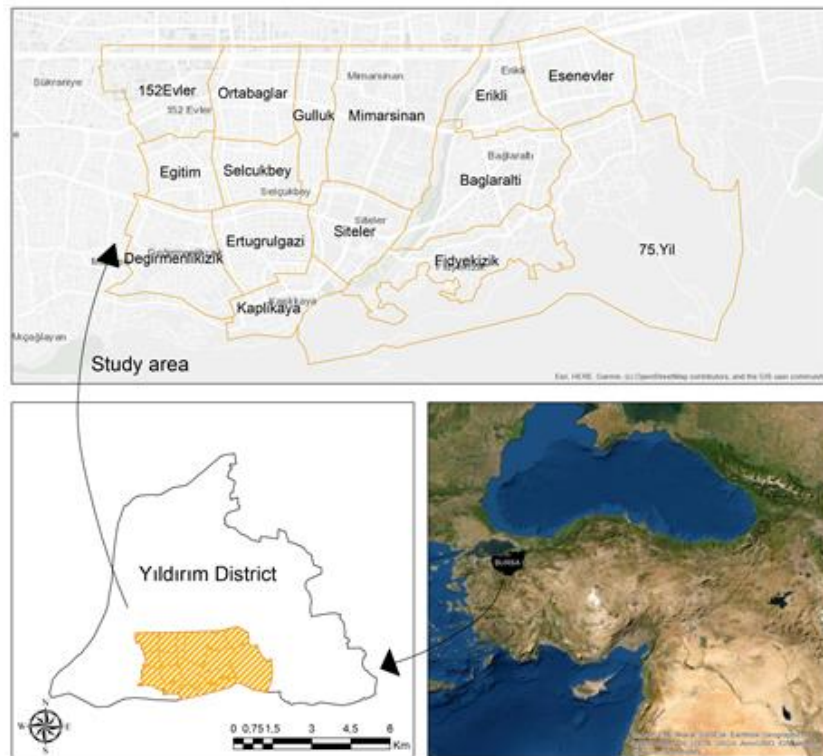

Figure 1. Study area

Within the scope of the study, 15 neighborhoods of Yıldırım district surrounding Bursa Technical University were examined. The study area has been shown in Fig. 1 that it is covered by 15 neighborhoods respectively 152 Evler, 75. Yıl, Baglaralti, Degirmenlikizik, Egitim, Erikli, Ertugrulgazi, Esenevler, Fidyekizik, Güllük, Kaplıkaya, Mimarsinan, Ortabağlar, Selçukbey and Siteler and there is totally 10,680 km². This neighborhood has important in future projection because it is adjacent and close to Bursa

Technical University Mimar Sinan Campus. It has possible urban transformation potential in future due to student density.

2.2. Methods

In the study; (i) worldview-2 satellite view; (ii) 1/1000 zoning plan (Bursa Metropolitan Municipality, 2021), (iii) park information obtained from the municipality were used. In the first stage of the study, the satellite image dated September 2020 was classified as object-based. The land cover map, which is classified precisely with a resolution of 50 cm, is defined in 7 classes as road, building, green area (urban green space), agriculture, bare ground, concrete ground and stream. This study has been focused on urban green spaces, for this reason it has been integrated the land use classification, master plan map and municipality park excel information. In the second stage of the study, since it is not possible to distinguish urban green areas as public, private or forest in this classification, the park information obtained from the municipality was transferred to the GIS environment. The main purpose of classifying the land cover is to obtain the spatial dynamics of the study area as up-to-date and accurately. Parks were integrated into the land use classes obtained with high precision to provide a more accurate result. In the third stage of the study, the accessibility of parks located in 15 neighborhoods in Yıldırım district was examined through buffer analysis. The buffer analysis was used to inquire walkable accessibility in this study. The urban green space where is under a minimum of 5000 m² in the neighborhood unit is characterized as a small park and the service radius of them is between 250-500 meter (m) (Lawson, Boud-Bovy, 1973; Tümer 1976; Gallion, Eisner, 1986, Keeble, 1986; Nyhuus Thoren, 1992; Aydemir et al. 1993; Ersoy, 1994; Aydemir, 2004; Unal et. al, 2016). This reason it has been used 250 m. and 500 m buffer zones due to almost all green space (parks) are being under 5000 m².

3. Findings & Results

3.1. Urban Green Space in Land Use and Master Plan

Yıldırım district is a problematic area for planning and design approaches, with its insufficient area for the dense population. Therefore, in order to manage these issues, spatial characteristics of the Yıldırım should be investigated deeply. With this study, the evaluation has been studied for 15 neighborhoods in Yıldırım district, which are located around Bursa Technical University Mimar Sinan Campus. Firstly, the total urban green spaces of the districts were determined. In order to obtain this data, the 50 cm resolution worldview-2 satellite image dated September 2020 was classified with object-based classification. The land use classification and the spatial distribution of these uses are shown in figure 2 below.

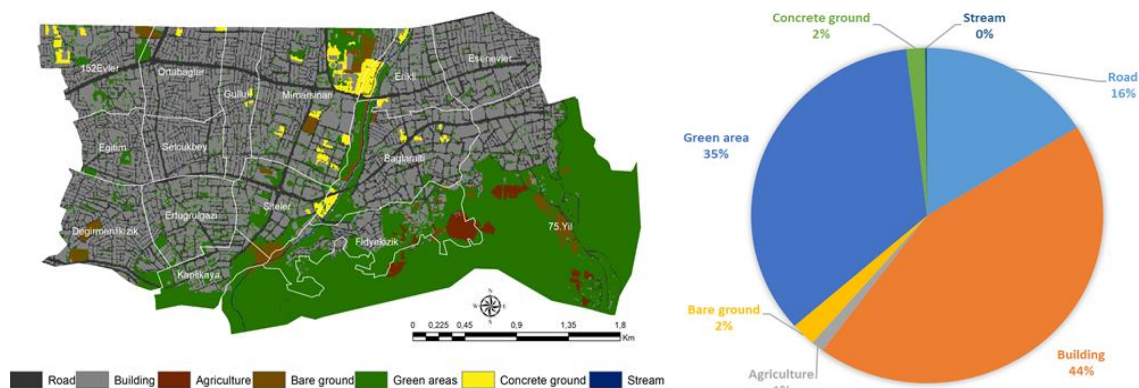

Figure 2. Land use map (2020) and distribution of land use class area.

In the study area, Worldview-2 satellite image is classified with object-based classification. By this classification, it is possible to see that the green areas are spread over a wide area of approximately 369 ha., 35% in the areal distribution. However, the size of the urban green space examined through spatial information systems was obtained approximately 37 ha. The southeastern part of the study area is a forest

of Uludag skirt. This reason it has extensive green spaces but inside the urban place there are very limited and heterogeneous green spaces. In the 15 neighborhoods focused on in the first stage of the study, it was determined that the green area presence decreased to 5% within the scope of the size of the public green spaces. Therefore, the slopes of Uludag Mountain, located in the south of Yıldırım district, make it difficult to interpret the green areas in the land use map. The main motivation of this study is the existence of public green spaces in Yıldırım district and access to green spaces in the axis of urban equality paradigm. In this context, the spatial distribution of public open and green spaces are discussed within the scope of the first stage. Both the support of remote sensing and geographic information systems and the cooperation with the municipality in the field have provided more accurate results. At the second stage of the study, park information obtained from the Yıldırım municipality is transferred into the GIS program. Public parks are determined for 15 neighborhoods. Buffers are added to the parks at 250 and 500 m radius. According to the buffer analysis, the parks in the selected 15 neighborhoods are accessible.

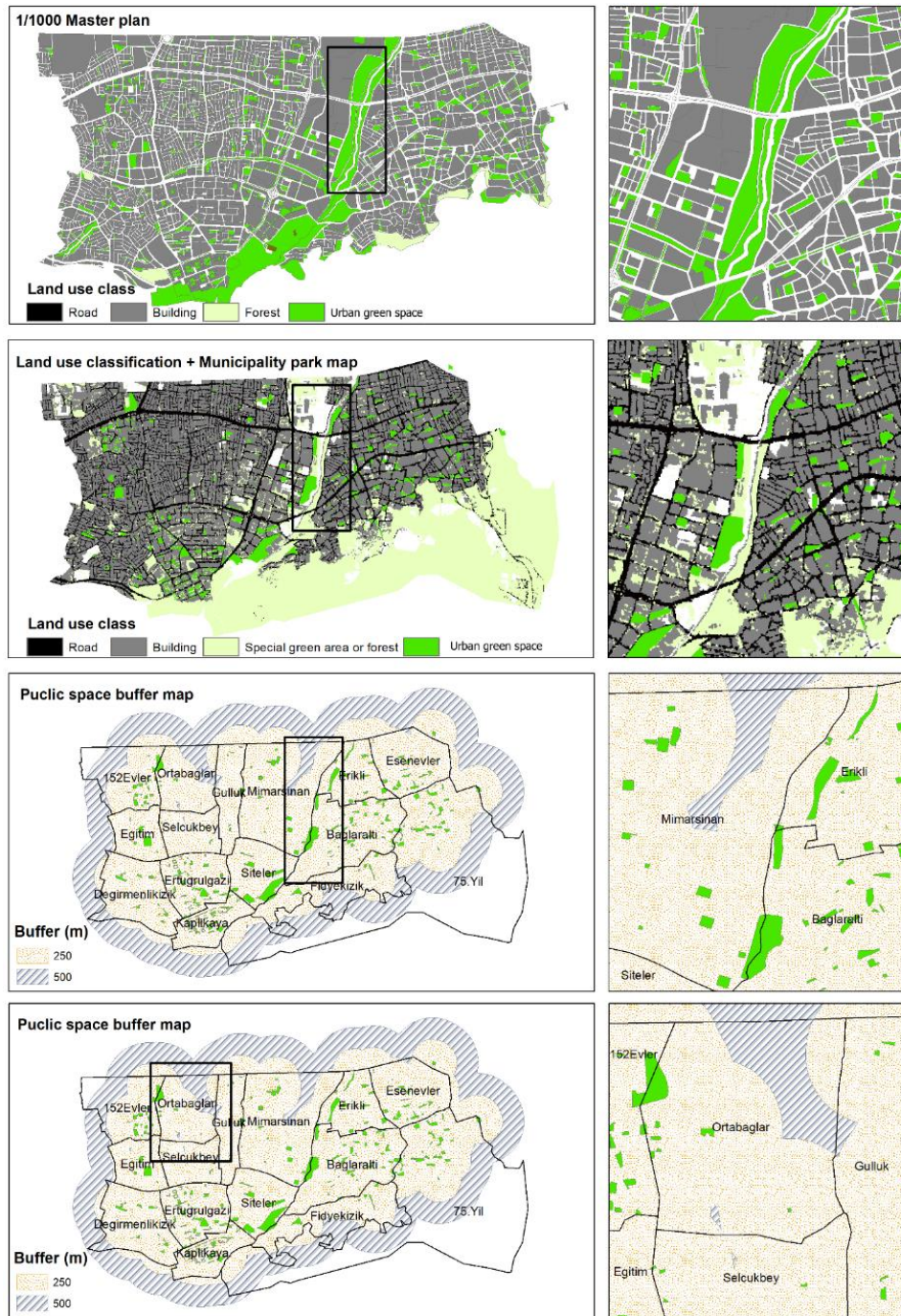

Figure 3. Urban green space buffer map

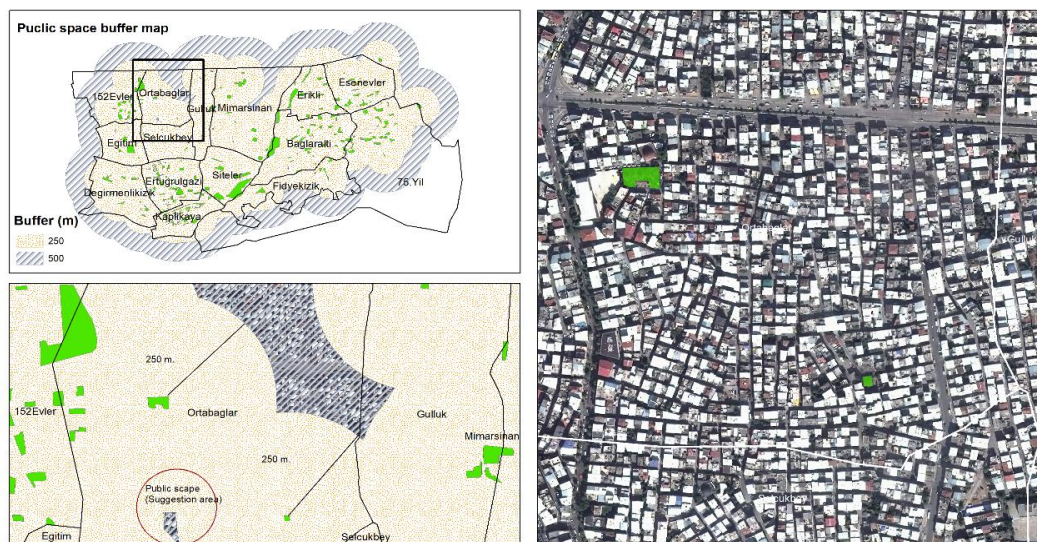

Figure 4. Ortabaglar neighborhood urban green spaces with buffers.

Table 1. Neighborhoods and urban green spaces for per person

Neighborhood name	Neighborhood area (m ²)	Urban green space (UGS) area (m ²)	Neighborhood area/UGS (%)	Neighborhood population	Urban green space per person (m ²)
152 Evler	587189,243	30059,28	%5,11	9132	3,292
75.Yil	3025715,552	30199,53	%0,99	10190	2,964
Baglaralti	850880,088	40118,95	%4,71	18555	2,162
Degirmenlikizik	625368,731	16896,59	%2,70	16250	1,040
Egitim	333309,887	14245,55	%4,27	11474	1,242
Erikli	417098,790	33792,78	%8,10	12836	2,633
Ertugrulgazi	480623,882	36425,84	%7,57	9144	3,984
Esenevler	561858,447	16021,41	%2,85	18138	0,883
Fidyekizik	683956,465	9625,07	%1,40	5167	1,863
Gulluk	348571,064	6531,5	%1,87	9892	0,660
Kaplikaya	329708,857	31795,13	%9,64	3782	8,407
Mimarsinan	1124007,844	51421,34	%4,57	12398	4,148
Ortabaglar	515799,039	1313,74	%0,25	15965	0,082
Selcukbey	342382,260	1021,39	%0,29	11560	0,088
Siteler	453370,740	49677,15	%10,95	5208	9,539

4. Discussion

In order to fulfill their functions, urban green spaces should be accessible, positioned in accordance with their purpose, and within walking distance of the neighborhood and sub-scales (Aydemir et al. 2004). According to buffer analysis this study area has no accessibility problem but equality of the green spaces is questionable. The urban green space in nearly every neighborhood in the study area is accessible since the areas of the neighborhoods in Yıldırım district are very small with an intense population.

Consequently, the problem is not accessibility but equality and rights, especially living and urban green spaces per person. It has been detected that there are site-specific problems for open and green spaces in Yıldırım district. In particular, the major difference between the perception of space in the third dimension and the planning approaches made in two dimensions in the upper scale is detected in this study. Table 1 has been shown urban green space per person for each neighborhood. According to table 1, urban green spaces per person in this study area have a variable between 0,082 m²/person and 9,53 m²/person. The most problematic neighborhood in the study area has been determined as the Ortabağlar which have urban green space per person is 0,082 (it even not 1 m²). For this reason, we focused on Ortabağlar urban green space and neighborhood microform urban pattern. (Figure 4). Ortabağlar neighborhood is an unplanned settlement with an area of 0.52 km². The 2020 population of this neighborhood is 15965. There are two public green spaces in Ortabağlar neighborhood as Ortanca park and Ortabağlar park. Ortanca park is 1155 m² and Ortabağlar park is 158 m². A buffer zone was studied for these parks in Ortabağlar. Although no accessibility problems were detected for Ortabağlar, the amount of green space per person is 0.082 m². This situation shows that while there is no problem of accessibility to open and green spaces in the neighborhoods of Yıldırım district, such as Ortabağlar, the amount of space per person is quite low.

In Turkey, the green space standart was 4 m²/person in 1993 (Duyguluer, 1989). This standard was upper 7 m²/person and 10 m²/person respectively 1972 and 2000. The town planning system in Turkey exhibits a holistic and top-down characteristic. In Turkey, the Planning Law no. 3194 has the nature of a basic law with regard to planning, and is the most comprehensive law related to making spatial plans in terms of procedures and principles, planning powers, and preparation, approval and implementation of plans (Planning Law, Official Gazette, 18749 (09/05/1985), Law No. 3194). At the drafting and approval stage of zoning plans in Turkey, the basic law is the Planning Law no. 3194 (Dede & Sekeroğlu 2020; Ersoy Mirici, 2021). Currently the Ministry of the Environment and Urbanisation was founded, the Spatial Plans Formation Regulation was prepared in 2011. According to Spatial Plans Formation Regulation, urban green space should be 10 m²/person. Siteler neighborhood have around standard in Yıldırım. The others of neighborhoods except Siteler are considerably under 10 m²/person as urban green space standart. The neighborhoods which have the lowest urban green space respectively are Ortabağlar, Selçukbey, Güllük, Esenevler and Degirmenlikızık. Causing it most important major factors are migration and unplanned building. Inded urban green space has been determined to be approximately 10 m²/person in Siteler and Kaplıkaya which are planned neighborhoods.

5. Conclusion and Suggestions

The effects of irregular and unplanned urbanization, which is the result of population growth in cities, industrialization and technological developments and the decrease in green space in cities reveal the importance of the green spaces (Discoli & Martini, 2012). Therefore, especially for emerging and developing countries, a dramatic increase in urbanization is inevitable. It is predicted that approximately 70% of the world's population will live in cities by 2050 (Cheng, 2021; IPCC, 2014). Considering that a large part of the world's population lives in cities and the unplanned building density is, it is clearly seen how important the need for green space is.

With the decrease in green areas, it is obvious that the existing green systems should be integrated into the urban fabric in a planned way. In the neighborhoods of Yıldırım district, which were analyzed within the scope of this study, the accessibility of the parks was examined. The study was structured in different phases, and the first stage of the study was carried out for 15 neighborhoods around the Bursa Technical University Mimar Sinan Campus. Most of the urban green spaces have 250 and 500-meter accessibility distance. However, accessibility of the open and green spaces is not an individual criteria to determine the green space adequacy. The size and quality of the open and green spaces should also be taken into account. The amount of green space per person Turkish zoning legislation is 10m²/person currently. In this context, Yıldırım district, which consists mostly of unplanned areas, has a green area amount far

below the Turkish zoning legislation. To benefit from open and green spaces equally and fairly is the right to the city. Policies should be developed for the revision of private and public living spaces for Yıldırım District, where the city right for equal open and green spaces is problematic. One of the main purposes of these revisions should be enhancing the green area per person.

Acknowledgments and Info

The authors thank Bursa Technical University Scientific Research Projects Unit for their support.

Support Info: This study is carried out within the scope of the Scientific Research Project numbered 211N015 in Bursa Technical University.

Ethical Approval: In the article, the authors declare that they comply with national and international research and publication ethics. In case of detection of a contrary situation, **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences Journal** has no responsibility and all responsibility belongs to the article's authors.

Ethics Committee Approval: This study is not included in the study group that requires TR Index ethics committee approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest or gain in the article.

Contribution Rate of Researchers: The study was prepared with the contribution of four authors. Contribution rates: 1. Author = 30%, 2. Author = 30%, 3. Author = 30%, 4. Author = 10%

References

- Atanur, G. & Ersoy Mirici, M. (2020). Yeşil altyapı kavramı çerçevesinde Bursa Merkez planlama bölgesi yeşil alan sisteminin belirlenmesi. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 11-18.
- Aydemir, S. N. & Ökten, A. M. Öksüz, 1993. Konut alanları donatı standartları DPT 91.11.002.2, KTÜ, Trabzon, Cilt1, 120-243.
- Aydemir, Ş., Erkonak Aydemir, S., Şen Beyazlı, D., Ökten, N., Öksüz, A. M., Sancar, C., Özyaba, M. & Aydın Türk, Y. (2004). Kentsel alanların planlaması ve tasarımı. Akademi Kitabevi, Trabzon.
- Baljon, L. (1992). *Designing Parks: an examination of contemporary approaches to design in landscape architecture, based on a comparative design analysis of entries for the Concours International: Parc de la Villette, Paris, 1982-3.* Wageningen University and Research.
- Bursa Metropolitan Municipality, (2021). Bursa Yıldırım District 1/1000 Zoning Plan.
- Chang, Z., Ronghua, X., Kaixuan, P., Bin, X., Yong, M., Yuan, R., Guofu, Y. & Ying, G. (2017). Assessing the ecosystem services provided by urban green spaces along urban center-edge gradients. *Nature*, 7, 10.1038/s41598-017-11559-5.
- Cheng, X., Van Damme, S. & Uyttenhove, P. (2021). A review of empirical studies of cultural ecosystem services in urban green infrastructure. *J. Environ. Manage.* 293, 112895.
- Dede, O. & A Şekeroğlu. (2020). "Türkiye'de kent planlamada mekansal standartlar üzerine bir değerlendirme." *Humanities Sciences (NWSAHS)* 15 (3): 96-110. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.3.4C0238>.
- Discoli, C. & Martini, I. (2012). Unplanned urban growth and its effect on sustainability. *Resource and environment*, 2 (3), 107-115. 10.5923/j.re.20120203.05.

- Duygulu, F. (1989). İmar mevzuatının Cumhuriyet Dönemi mimarlığına ve şehir planlığına Etkileri, TBMM Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara.
- EU. (2019). The Future of Cities. Opportunities, Challenges and the Way Forward. Publications Office of the European Union. European Commission, Joint Research Center, Italy.
- Ersoy, M. (1994). Kentsel Alanların Kullanım Normları, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Ersoy, M. (2016). Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük. İkinci Bas. Ankara: Ninova Yayıncılık.
- Ersoy Mirici, M. (2021). Spatial planning, landscape and climate justice, Turkey, A. Altuntaş (Eds). In Planning, Design and Management in Landscape Architecture. IKSAD Publishing House.
- Esri, Maxar, GeoEye, Earthstar Geographic, CNES/Airbus DS, USDA, USGS, AeroGRID, IGN, GIS User Community, (2021). World satellite map.
- IPCC. Urban Areas. in Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University.
- Foster C., Hillsdon M. & Thorogood M. (2004). Environmental perceptions and walking in English adults, *J Epidemiol Community Health* 2004; 58:924–928. doi: 10.1136/jech.2003.014068
- Gallion, A. Eisner, S. (1986). The urban pattern, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Lawson, F. M. & Boud-Bovy, M. (1997). Tourism and recreation development, Architectural Press, London.
- Li F., Fisher K J., Brownson R. & Bosworth M. (2005). Multilevel modelling of built environment characteristics related to neighbourhood walking activity in older adults, *Jech Online* 2005 J. *Epidemiol. Community Health* 2005;59:558-564
- Keeble, L. (1986). Town planning made plane, Construction Press, England.
- Nyhuus, S. & Thoren, A. H. (1992). Green structure planning on Norwegian cities, UN7. Conference on Urban and Regional Research: Urban Ecology, Ankara, 269-288.
- Sayan Atanur, G. & Ersoy Mirici, M. (2019). Yeşil altyapı çerçevesinde Bursa Merkez planlama bölgesi yeşil alan sisteminin belirlenmesi. Türkiye Peyzajları 3. Ulusal Konferansı. Antalya.
- Unal, M., Uslu, C., & Cilek, A. (2016). GIS-based accessibility analysis for neighbourhood parks: The case of Cukurova district. *Journal of Digital Landscape Architecture*, 1, 46-56.
- Takano T, Nakamura K. & Watanabe M. (2002). Urban residential environments and senior citizens' longevity in megacity areas: the importance of walkable green spaces, *J Epidemiol Community Health* 2002;56:913-918
- Thompson, C. W. (2002). Urban open space in the 21st century. *Landscape and urban planning*, 60(2), 59-72.
- Tümer, S. (1976). Rekreatif alan ve tesisleri ölçütler, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Woldview-2, (2021). Yıldırım Municipality, TÜRKSAT Woldview-2 Satellite Image. (Date information: September 2021)
- Xiu, N., Ignatieva, M. & Konijnendijk van den Bosch, C. (2016). Planning and design of urban green networks in Stockholm. In Proceedings of the Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning (Vol. 5, No. 1, p. 4).
- Yıldırım Municipality, (2021). Neighborhood boundary map.